

A.J.B. SIRKS

SUMMARIA ANTIQUA
CODICIS THEODOSIANI

Ἰνὰ κυριωτέρῳ ἀριθμῷ

100

est

SUMMARIA ANTIQUA CODICIS THEODOSIANI

Réédition,
avec les gloses publiées dans
Codicis Theodosiani fragmenta Taurinensia
(ed. P. Krüger)

par
A.J.B. Sirks

Amsterdam 1996

Table des matières

Avant-propos.....	vii
Introduction	ix
Les Summaria Antiqua (ex Vat. reg. Lat. 886)	
Tabula Speciminum.....	2
Note sur le texte.....	3
Abréviations, Sigla	4
Texte	5
Les Summaria Antiqua (ex fragmentis Taurinensibus)	
Note sur le texte.....	116
Texte	117
W.M. Lindsay, <i>The Notae Iuris of Vat. Reg. 886</i>	121

Avant-Propos

Un des textes juridiques de l'Antiquité tardive est le commentaire en forme de gloses sur le Code Théodosien dans le ms. Vat. reg. Lat. 886, connu sous le nom *Summaria Antiqua Codicis Theodosiani*. Il existe deux éditions de ce commentaire, l'une de Gustav Haenel, *Antiqua Summaria Codicis Theodosiani ex codice Vaticano nunc primum edita*, Lipsiae 1834, l'autre de C. Manenti, *Antiqua Summaria Codicis Theodosiani ex codice Vaticano iam primum anno MDCCCXXXIV a Gustavo Haenelio edita cum codice Vaticano singillatim noviter collata*, publiée dans Studi Senesi 3 (1887) p. 259-288, 4 (1888) p. 141-157, 5 (1889) p. 203-311.

Ces deux éditions ne suffisent plus aux exigences scientifiques d'aujourd'hui, même si l'édition de Manenti est de beaucoup meilleure que celle de Haenel. La tâche de ces deux savants n'était certes pas facile: le texte des gloses, décolorées, avait été restitué par un procédé chimique, qui a compromis à certains endroits la lisibilité du texte et à d'autres l'a rendu illisible. L'édition présente doit beaucoup à ces deux savants et à ceux qui les ont critiqués. Il est toujours plus facile de travailler sur la base d'une édition déjà existante, si imparfaite qu'elle soit, que de lire un texte inconnu écrit dans une cursive hâtive du VIe siècle.

L'autre but de cette édition est de rendre mieux accessible à la recherche le texte de ces *Summaria* et aussi de l'apographeum des *summaria*, contenus dans les *Fragmenta Taurinensia* du Code Théodosien. L'édition de Manenti et l'édition de Krüger des *summaria* des *Fragmenta Taurinensia* en 1879 dans les *Abhandlungen der Königlichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin (Phil. und hist. Klasse)* sont deux publications qu'on ne trouve que très rarement dans les bibliothèques.

Ces deux arguments justifient suffisamment, à notre avis, la présente édition: elle obéit complètement aux exigences formulées par Krüger dans ZRG 7 (1886) p. 140: la préservation de l'orthographe, la reproduction des deux séries de gloses du ms. Vat. reg. Lat. 886, et l'indication des *notae iuris* utilisées.

La disquette incluse dans cette édition contient le texte des *summaria* afin de faciliter la recherche.

Il nous reste d'exprimer notre reconnaissance à la Biblioteca Apostolica Vaticana pour les services qu'elle nous a rendus, à l'Institut Néer-

landais de Rome pour l'hospitalité et l'aide qu'il nous a prodiguées, à la Faculté de Droit de l'Université d'Amsterdam, qui nous a permis de passer une semaine à Rome au cours de l'automne de 1995 pour étudier le manuscrit Vat. reg. Lat. 886, à Mme Lida Moll qui a préparé minutieusement une partie du texte pour l'impression, et à M. le Professeur Felix Wubbe pour ses observations très appréciées sur la rédaction du texte français.

Introduction¹

Nous connaissons trois collections de gloses sur le Code Théodosien: les *Interpretationes* dans le Bréviaire d'Alaric, les *Summaria Antiqua* trouvés dans le ms. Vat. reg. Lat. 886, et les quelques gloses trouvées dans les dits *Fragmenta Taurinensia* du Code Théodosien.² La question d'une parenté entre elles a été posée par Fitting et plus tard par Wieacker. Les deux croyaient qu'il y avait dépendance. Liebs a démontré l'impossibilité de cette hypothèse, en tout cas pour les *Interpretationes* et les *Summaria*.³ Les gloses des *Fragmenta Taurinensia* sont trop défectueuses et existent en trop petit nombre pour permettre une conclusion.

On peut qualifier les *Summaria Antiqua* comme un commentaire parce que leur auteur essaie, de temps à temps, de faire des synthèses simples. Celles-ci se trouvent dans la marge du dit manuscrit du Code Théodosien. Ce manuscrit date du début du VIe siècle et est écrit dans une sémi-onciale tardive, probablement en Gaule. Les *summaria* ont été écrits par les deux copistes du Code, V2* et V2, surtout par V2*.⁴ Leur écriture est une onciale cursive latine (que l'on rencontre dans le IVE au VIe siècle). Elle est de temps en temps hâtive. Les copistes utilisent

¹ Nous nous limitons dans cette introduction à une esquisse. Dans notre *The Summaria Antiqua Codicis Theodosiani in the ms. Vat. reg. Lat. 886*, dans la ZRG Rom. Abt. 113, 1996, p. 243-276, nous sommes entré dans beaucoup de questions sur les *Summaria*, alors que les questions sur la langue utilisée sont réservées aux philologues, pour qui l'édition présente, nous l'espérons, peut servir de base.

² Les *Interpretationes* ont été publiées par Mommsen dans son édition du Code Theodosien: *Theodosiani libri XVI cum constitutionibus sirmondianis edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri Th. Mommsen*, Voluminis I pars posterior, Berolini 1904, et par Meyer dans son édition des Nouvelles post-théodosiennes: *Leges novellae ad Theodosianum pertinentes edidit adiutore Th. Mommseno Paulus M. Meyer*, Berolini 1905. Elles n'ont pas besoin d'une réédition. Les gloses des *fragmenta Taurinensia* ont été publiées dans P. Krüger, *Codicis Theodosiani fragmenta Taurinensia*, *Abhandlungen der Königlichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Phil. und hist. Klasse*, Abh. II, 1879 (Berlin 1880), et aussi, à base de cet apographum, par Mommsen, *ibid.*, p. XLII.

³ Fitting, *Die sog. westgothische Interpretation*, ZRG 11, 1873, p. 243-244; F. Wieacker, *Lateinische Kommentare zum Codex Theodosianus*, *Symbolae Friburgenses in honorem Ottonis Lenel*, Leipzig [1935], p. 259-357; D. Liebs, *Die Jurisprudenz im spätantiken Italien*, Berlin 1987, p. 182-183.

⁴ Lowe dans CLA I no. 110: V2 une sémi-onciale; v. aussi E.M. Thompson, *An Introduction to Greek and Latin Paleography*, Oxford 1912, p. 306-308. Pour les scribes V2* et V2 v. Mommsen (note 2), *Prolegomena*, p. XLVII.

souvent des abréviations et des sigles, malheureusement pas toujours d'une manière consistante. A côté de ces *summaria* il y a une deuxième série, qui ne consiste que de quelques gloses, écrites par V2. Cette deuxième série est reproduite ici sous «S2» (*Summaria* 2).⁵

En plus, on y trouve des gloses du IXe ou du Xe, et même du XVIe siècle. Ces gloses ne sont pas incluses dans l'édition présente. Comme seulement les livres 9 à 16 de la dite copie du Code Théodosien nous ont été transmis, nous ne possédons que les gloses sur ces livres; mais il est certain que les livres 1-8 contenaient aussi des gloses: il y a des références à ces livres. Nous possédons aussi la référence à une Nouvelle de Théodose incorporée dans une collection des Nouvelles de Valentinien III.⁶ Il n'y a pas de gloses sur toutes les constitutions, et il y a même des titres complètement sans gloses.⁷

L'état de ces gloses n'est pas toujours bon. La glose sur CTh 9.7.1, qui n'a pas été traitée chimiquement, montre que toutes les autres gloses, décolorées, l'ont été. Niebuhr a mentionné la décoloration dans une lettre à Savigny en 1817.⁸ Mai a publié les gloses de quelques titres en 1823.⁹ Il faut donc supposer que ce soit lui qui a utilisé le moyen chimique pour les déchiffrer. Quelquefois cela a eu pour effet la détérioration du parchemin, ou l'écartement du texte. La réparation par l'adhésion de papier fin a rendu la lecture de tels endroits encore plus difficile.

⁵ V. Mommsen (note 2), *Prolegomena*, p. LV-LVI, a déjà publié une partie de S2, comme antérieurement Haenel dans son édition.

⁶ A propos de ces références: à CTh 1: SCTh 11.14.1; à CTh 1.24.1: SCTh 11.29.1; à CTh 4.13: SCTh 11.30.42; par S2, à la nouvelle de Théodose 7.4, appelée une nouvelle de Valentinien à cause de sa promulgation en 448 dans l'Occident: SCTh 11.30.42.

⁷ Nous rencontrons des gloses dans les titres suivants: 9.1-3, 7, 9-10, 14, 16-21, 23-45 (peut-être 9.4 a aussi des gloses); 10.1, 3-4, 8-20; 11.30-31, 34-39; 12.1-6, 9-12; 13.1-11; 14.1-4, 7; 15.1, 3, 5-9, 14; 16.1-4/5, 8-10. Dès lors nous n'avons pas des gloses sur 9.4-6, 8, 11-13, 15, 22; 10.2, 5-7, 23-26; 11.1-29, 32-33; 12.7-8, 13-18; 14.5-6, 8-27; 15.2, 4, 10-13, 15; 16.6-7, 9-11. Au total nous trouvons sur 181 titres (prenant CTh 16.4 et 5 pour un) 101 titres avec gloses.

⁸ "Noch ist eine Merkwürdigkeit dieser Handschrift nicht zu übergehen. Bey jeder Constitution ist von einer sehr alten, ohne Zweifel gleichzeitigen Hand die Zahl hinzugeschrieben, und der Inhalt: dieser mit Cursivschrift, und zwar voll Siglen, wie im Veronensischen Gaius, und in den Handschriften seit dem zwölften Jahrhundert: sehr schwer zu lesen, weil sie verblichen sind: so weit ich sie gelesen habe, weder barbarisch noch unverständlich. Einige dieser Summen sind sehr weitläufig, und möchten vielleicht mehr als nur den Inhalt enthalten." (ZRG 3, p. 411-412).

⁹ *Iuris civilis antejustiniani reliquiae ineditae ex codice rescripto bibliothecae Pontificiae Vaticanae* curante Angelo Maio, Romae 1823, p. xxi-xxii, p. 108-110 (SCTh 9.2-9.16)

A la base de quelques erreurs dans le texte, et d'autres indications, nous pouvons conclure que ces *summaria* n'étaient pas composées sur la base du manuscrit Vat. reg. Lat. 886. Ils sont une copie d'une collection composée, du moins partiellement, à base du manuscrit dont Vat. reg. Lat. 886 est à son tour la copie,¹⁰ et peut-être écrite dans une même cursive.¹¹ Ceci fait remonter la date de leur composition au Ve siècle, c'est-à-dire, après 438.¹² Par conséquent on ne peut pas attribuer simplement leur origine géographique à l'Occident: il est aussi possible que l'exemplaire utilisé du Code Théodosien venait de l'Orient.

Souvent mais pas toujours une glose contient le mot *iubet* ou *praecipit*; probablement on voulait dire *lex iubet* (ou *lex praecipit*). Selon Wieacker cela est caractéristique pour une catégorie,¹³ mais cette hypothèse reste à prouver. Liebs s'est déjà prononcé contre l'opinion de Wieacker.¹⁴

Le scholiaste ne réfère jamais, sauf dans un seul cas, à une glose suivante; mais il renvoie souvent aux gloses précédentes, soit par un simple *superiori*, soit par la citation d'un numéro. Beaucoup de gloses sont pourvues d'un numéro: évidemment pour rendre possible ces renvois internes. Les numéros ne s'accordent pas toujours avec le numéro d'ordre de la constitution. Le scholiaste donne souvent un sommaire simple du texte de la constitution (en dépassant parfois des parties de la constitution). De temps en temps il donne un commentaire, ou une comparaison entre des constitutions, ou il dit que la constitution ne s'applique plus. Son usage de *similis* et *contraria* semble être relevé dans la constitution *Cordi* de Justinien, où l'empereur dit que sa codification des constitutions impériales a pour but de mettre fin à de telles similitudes ou contradictions.¹⁵ On peut donc accepter que cette approche interprétative à la codification théodosienne nous donne une idée de

¹⁰ V. en première place Mommsen (note 2), Prolegomena, p. LIII, et notre article dans la ZSS (note 1).

¹¹ V. les erreurs de copie dans SCTh 9.42.23 (p. 27, n. b), 12.1.103 (p. 63, n. 7), 12.12.5 (p. 74, n. 5) et 14.3.3 (p. 90, n. a).

¹² L'an 438 (promulgation du Code Théodosien). V. aussi notre article dans la ZSS (note 1) pour la possibilité d'une datation.

¹³ F. Wieacker, *Lateinische Kommentare zum Codex Theodosianus*, Symbolae Friburgenses in honorem Ottonis Lenel, Leipzig [1935], p. 259-357. Il mentionne ce type, mais ne considère qu'indirectement les *Summaria*.

¹⁴ Liebs (note 3), p. 183-188.

¹⁵ C.Cordi 3: ... *constitutiones vero superfluas vel ex posterioribus sanctionibus nostris iam vacuatas, vel si quae similes vel contrariae invenirentur, circumducere ... nulla penitus nec simili nec diversa nec inusitata relicta ...*

la technique (ou peut-être d'une des plusieurs techniques) interprétative de la science juridique de l'Orient.

Nous supposons que les *Summaria* ont été composé entre 438 et le début du VIe siècle, peut-être dans le troisième quart du Ve siècle. Quant à leur origine, tant l'Occident que l'Orient sont (encore) possibles. Nous renvoyons le lecteur au commentaire de Mommsen, à l'étude citée de D. Liebs, et à notre article dans la ZSS pour ces questions, comme pour des autres.¹⁶

¹⁶ A côté de la littérature citée ci-dessus nous mentionnons: Fitting, *Ueber einige Rechtsquellen der vor-justinianischen spätern Kaiserzeit I. Die alte Summarien des Theodosianischen Codex in einer Handschrift der Vaticanischen Bibliothek*, ZRG 10, 1872, p. 326, p. 335-336; F. Wieacker, *Allgemeine Zustände und Rechtszustände gegen Ende des Weströmischen Reichs*, IRMAE I.2.a, Milano 1963, p. 48-49.

SUMMARIA ANTIQUA CODICIS THEODOSIANI

(ex Vat. reg. Lat. 886)

(1)

Ἰνα σφραγισμὲν ἄριστά
γ. ρ. εὐμ. μαρτ. α. τ. β. β.
ἐξουσίαν ἔωβ. ο. ρ. σ. τ. ο. β. ρ. ι. μ. ι.

(2)

ΧΥΙ ρ. ζ. ι. κ. η. κ. α. ζ. ι. ρ. ε. τ. η. ο. η. ο. η. μ. ρ.
φ. τ. η. α. κ. α. ρ. μ. ο. η. ρ. ε. η. η. τ. ο. ρ. δ. η. α. κ. ι. ρ. ο.
ρ. υ. μ. β. ο. η. α. ρ. α. ρ. ι. ο. η. τ. γ. ρ. ι. μ. υ. κ. τ. η. ρ. ε.

(3)

υ. ι. η. ρ. ε. η. ι. κ. α. ρ. υ. μ. η. β. α. ρ. υ.
δ. ι. ρ. α. δ. α. δ. α. ρ. γ. ε. δ. ε. ρ. ο. ρ. ρ. ρ.
α. κ. η. ρ. ι. ρ. τ. α. κ. ι. τ. α. τ. η. η. γ. η. α.
α. δ. α. τ.

Tabula Speciminum

1: SCh 9.35.1; 2: SCh 12.1.16; 3: SCh 15.7.9

Note sur le texte

A cause des limitations imposées par le système de traitement de texte, nous avons employé dans le texte au lieu de la convention papyrologique et épigraphique (le système de Leyde) pour la lecture incertaine: une pointe au-dessous de la lettre, la reproduction en italique de la lettre.

Indiquer dans le texte la fin d'une ligne n'est pas utile, parce que celles-ci ne sont pas toujours du même longueur. En plus, à cause des abréviations, contractions etc., souvent utilisées par les copistes, la restitution d'un passage reste toujours difficile. Nous avons toujours rendu la contraction 9 par con-; mais le scribe a aussi écrit con- au lieu de com-.

Nous avons toujours observé les corrections des copistes, mais pas leurs redoublements de texte. Pour ne pas enfler l'apparat critique nous nous sommes abstenu d'indiquer tous les cas où notre leçon est différente des autres. Seulement quand nous ne sommes pas sûr, ou quand nous ne pouvons pas lire le texte, nous donnons toutes les autres leçons existantes. Il est bien possible qu'un passage encore lisible pour Haenel et Manenti, ne le soit plus pour nous. Nous avons alors repris leur texte, quand il nous semblait possible au vue de l'espace et les traces encore lisibles, mais nous avons mis leur texte dans ce cas toujours en sémi-crochets. Ces différences de lecture sont indiquées dans les notes de la première série. Seulement pour SCTh 9.1 - 9.16 le texte de Meyer, une lecture à peu près toujours préférable, n'est pas mentionnée, parce qu'elle a été pris pour texte. Quant à la restitution du texte on doit toujours tenir compte des abréviations etc. utilisées partout (mais pas toujours) par les scribes. On trouve à la fin du livre une réimpression de l'article de Lindsay sur ces *notae iuris*, qui peut faciliter de tels essais de reconstruction.

Dans les notes de la deuxième série les émendations textuelles proposées par Haenel, Manenti et autres sont indiquées. Quant à Haenel nous avons inclu seulement les émendations qu'il a indiquées lui-même comme telles, et pas les émendations qu'il a passées sous silence dans son édition.

Le texte a quelques particularités qui sont tellement fréquentes que nous n'avons pas inclus les émendations de Haenel et Manenti. Il s'agit en premier lieu de l'usage de *sta* pour *ista*, et de *infra* pour *intra*. D'ailleurs le texte contient des particularités orthographiques et grammaticales dont l'analyse doit être laissée aux philologues; mais nous avons reproduit les observations déjà faites.

Dans les notes de la troisième série nous avons indiqué des particularités du texte, sans aucune prétention d'avoir été exhaustif.

Abréviations:

- H G. Haenel, *Antiqua Summaria Codicis Theodosiani ex codice Vaticano nunc primum edita*, Lipsiae 1834
- Kr P. Krueger, *Die Vatikanischen Scholien zum Codex Theodosianus*, ZSS Rom. Abt. 7 (1886) p. 138-140
- L W.M. Lindsay, *The notae iuris of Vat. reg. 886*, dans: *Mélanges offerts à E. Chatelain*, Paris 1910, p. 155-162
- M C. Manenti, *Antiqua Summaria Codicis Theodosiani ex codice Vaticano iam primum anno MDCCCXXXIV a Gustavo Haenelio edita cum codice Vaticano singillatim noviter collata*, Studi Senesi 3 (1887) p. 259-288, 4 (1888) p. 141-157, 5 (1889) p. 203-311 (SCTh 16.3 et suiv. collationnées par Brandileoni)
- Mai *Iuris civilis anteiustinianei reliquiae ineditae ex codice rescripto bibliothecae Pontificiae Vaticanae* curante Angelo Maio, Romae 1823, p. xxi-xxii, p. 108-110 (SCTh 9.2-9.16)
- Me *Theodosiani libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri Th. Mommsen*, Vol. I Pars prior, Prolegomena, Berolini 1904, avec la transcription de P.M. Meyer des *summaria* sur les p. XLVII-LVI (SCTh 9.1-9.16) et p. L-LI (SCTh 11.30)
- Mo *Theodosiani libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri Th. Mommsen*, Vol. I Pars prior, Prolegomena, Berolini 1904
- W E.O. Winstedt, *Notes on the Scholia of Cod. Vat. 886 (Codex Theodosianus)*, *Classical Philology* 1 (1906) p. 399-408

Sigla:

- [---] partie disparue de longueur indéfinie
- [] partie disparue de longueur définie
- {---} texte illisible de longueur indéfinie
- ... caractères illisibles
- {xxx} texte illisible mais reconstruit
- xxx texte difficilement à lire
- 'xxx' texte écrit au-dessus de la ligne
- [xxx] texte enlevé
- / fin de la ligne

q_c Dans SCTh 11.36.30 (p. 52 note 1), 12.6.7 (p. 71 note 2), 12.12.10 (p. 75 note 1), 15.1.16 (p. 94 note 1), 16.2.10 (p. 101 note 2) et 16.5.46 (p. 108 note 1) on trouve q_c, reproduite par q_c. Lindsay (p. 159 [127]) l'interprète comme *constitutio* ou pareille chose, et pense à une abréviation de *ordinatio* (or), mais cela serait difficile à accepter pour SCTh 12.12.10 et 16.2.10. Dans SCTh 9.17.5 (p. 12 note 4) on a écrit seulement q, mais probablement aussi ici q_c était dans l'original.

LIBER IX

SCTh 9.1 *De accusatione et inscriptionibus*

- c.3. [femin]as dicit non in omnibus [causi]s publicis accusaⁿ[di ha]bere licentiam sed tan[tum] in suam suorumque iniuriam [uindi]candam dicit etiam scolas[ti]cos admoneri ut non te[mer]e mulierum causas suscipiant sexusque simul[...]as auxilio tunc [en]im pro inscriptione[...] calumniam iura[...]nuerunt sicut [...] sub cuntis¹
- c.4 promittit cun^{tis} habendi licentiam proclamando si quis obpressus in iudicio fuerit¹ ut principi denuntiar^e ipse de contemptor^e sententiam ferat in ta^{le} dicto²
- c.5 id est non sermone transitorio acc^{usa}[re li]ceat sed inscr[ib]tione] sellemniter cons[crib]ta³
- c.6 ...cae superiori [s]imilis sub ius... rationum ...semis accuset⁴
- c.7 [praeci]pit reos carcere reclusos intra [uni]us mensis spatium [disc]lutiendos⁵
- c.8 uiii precipit nullum accusatione terreri sine inscribtione⁶
- c.9 uiiii iubet nullum praesentari iudicio sine inscribtione^{7 a}
- c.10 x ibi causam criminis perquirere ubi facinus est commissum⁸
- c.12 xii hac adserit accusatum non posse actorem accusare nisi se probauerit innocentem

¹ *texte de Me, pas contrôlé à cause de la mauvaise qualité du pergament*

² M: <--> mi <--> [---]/ habendi licent[---]/ proclamando s[----]/pressus in iudicio [----] et principi denunti[----]/ ipse de <-->tem<-->/ sententia ferat in ta^{le} delicto Me: promittit cuntis/ habendi licentiam/ proclamando si quis ob[?]/pressus in iudicio fuerit/ ut principi denuntiar[e]/ ipse de contemptore/ sententiam ferat in t(?)a(?)le dicto

³ Kr: accusa{re li}ceat sed inscrib{tione} H: accusare liceat, inscriptione sollemniter facta M: accusare liceat, inscribtione sollemniter facta Me: accusa[re li]ceat, inscr[ib][tione] sellemniter cons[crib]ta

⁴ *texte de Me, qui dit que le texte de V2* a été enlevé par V2; pas contrôlé à cause de la mauvaise qualité du pergament*

⁵ M: [----]e, [-----]s, [---]tiendos Me: [praeci]pit, [uni]us, [disc]lutiendos

⁶ ms: 'uiii'

⁷ ms: 'uiiii'

⁸ ms: 'x'

^a praesentari *pro* praesentari

- c.13 'xiii' senatorem a'ccusa'tum apud iudice[...cent...[] iudicis in ani[m]aduersione inc...tus fieri nisi imperator ... praefectis inti-
mari[t]¹
- c.14 [---].... suspectam [---]es...serit non[---], a'ccu'sare nisi[] inscrib-
tio fuerit celebrata²
- c.15 xu quicumque accusare temptauerit non per procuratorem sed
per se ipsum accuset
- c.16 xui similis decimae
- c.17 xuii similis tertiae decimae
- c.18 xuiii hic praecipit ut rei non macerentur custodia sed celerius aut
puniendos aut absoluendos
- c.19 iubet non prius quemquam fieri re[um] nisi inscriptione cur-
re[nte] examen probauerit³

SCTh 9.2 *De exhibendis uel transmittendis reis*

- c.1 i senatorem macula non foedari nisi probationis uiribus fulciatur
- c.2 iubet nullum damnari spectabilium accusatorum per prouincias
sed principi de eo referre uel clarissimorum
- c.3 iiii praecipit nullum retrudi carceri sine conuictione et sine in-
scriptione eadem actorem si non docere ualuerit pena mansurum
etiam praecipit praesente iudice spatium xxx dierum 'accipere' in
ordinanda domo sua aduocati defensionem accipiens par utrosque
id est actorem cum reo custodia te[ne]at⁴
- c.4 iiii praecipit nullum praesentari iudicio accusatum nisi de quo
iudex praeceperit
- c.5 defensor ciuitatis uel curator uel magistratus reos in custodiam
non mittunt sed acta confecta sub prosecutione certa cum accusa-
tore iudici demandare
- c.6 similis tertiae 'hic praecipit ut si qui accusatus i'ussio'ne iudicis
ad iudicium deducitur ausilio curialium sub confessione peracta
xxx dierum inducias acceptas sub diligenti custodia mandari. adi-
cit etiam ut si uelit hanc humanitatem oblatam suscipere con[se]-
quantur minus ut una cum accusatore mandentur⁵

¹ ms: 'xiii'; M: [---]tum a p iudice[-] (2 versus in cod. propter maculas legi nequeunt) [---]
aduersione inc[---]tur, imp/pfis intimari Me: [accusa]tum ap(ud) iudicem cent-, ani[m]aduersione
inc....tus/ fieri nisi imp(erator) .../ p(rae)f(ect)is intimari[t]

² M: <-->are nisi <-->erit celebrata Me: a[ccu]sare nisi [inscr]i[?]b[?]tio f(?)uerit

³ Me: re[um], cur[re]nte

⁴ Mai, H, M, Me: accipere, teneat

⁵ Mai, H, M: haec Me: hic (vel sic); Mai, H: iussione M: iussione Me: i[uss]ione Mai, H, M, Me:
consequantur

SCTh 9.3 *De custodia reorum*

- c.1 fin¹ quacumqu[e]l¹ ... sua pulsatus a[...]¹us accusationibus [...] statim aut puniri¹ [de]bet aut relaxari¹ dicit accusatorem [ab]sentem non macta[ri] reos a¹ custodi[bus ...] sed laxioribus uinc[u]lis fideliter custodiri¹ usque ad tempus expectatum cognitionis¹
- c.2 ... nullum sine delicto carceri detrudendum nisi de quo manifestatio facta fuerat et rursus qui custoditus fuerit iterum in publico praesentetur ut commemoratio perpetrati criminis in conspectu omnium fiat²
- c.3 Γ---1/ Γ---1/ Γ---1³
- c.4 iubet accusatum neminem custodiae mancipari nisi actor fecerit inscriptionem simili⁴s¹ xuiii tituli primi⁴
S2: nota apud uicarium inscriptionem agi
- c.5 dicit commentariensem curam habere personarum ut si elapsus fuerit de carcere eundem reum pena multari quod si fugerit commentariensis ipsius adiutor subrogetur
- c.6 similis xuiii primi tituli etiam hoc inserit ut commentariensis et nomina personarum et crimina intra xxx dies dinumeret
- c.7 uii iubet iudices ut dominicorum diem reos discutiat ne eis humanitas denegetur etiam eos sub custodia lauare iubet⁵

SCTh 9.6 *Ne praeter crimen maiestatis seruus dominum uel patronum libertus seu familiaris accuset*

- c.2 S2: contraria superiori titulo

¹ M: /sua pulsa [-----]/ accusatione [----]/ statim aut puniri[ri-]/bet aut relaxari [--]/ doneas ab eo re <-> [-]sentem non ma <-> [-]/ <--->/ sed laxioribus <--->/lis fideli custodi <-?>/ usque ad tempus ex/pectatam cognitionis Me: [In] q(?)u(?)a(?)cumqu[e]l¹ .../ sua pulsatu(?)s(?) a(?).../us accusationi(?)b(?)us .../ statim aut puniri[de]/bet aut relaxari./ Dicit accusatorem [ab]/sentem non macta(?)[ri]/ reos a(?) c(?)u(?)s(?)todi[bus] .../, sed laxioribus uinc[u]lis fideliter custodiri[il]/ usque ad tempus ex/pectatum cognitionis

² Mai, H: delicto, detrudendum, manifestatio M: delicto, detrudendum, manifestatio Me: de[li]cto, detrudend[du]m, manifest[ta]tio

³ Me: --- [iu]risdictio ---

⁴ ms: f'e'[u]cerit; Mai, H: accusationem, mandari, similis M: accusat <---> nem (*legerem potius: iubet accusat[um nemi]nem etc.*), mancipari, similis Me: accusatum [nem]inem, mancip[a]ri, similis

⁵ ms: lauar[il]e

SCTh 9.7 *Ad legem Iuliam de adulteriis*

- c.1 8-9 *lignes illisibles*¹
- c.2 ii iubet nullum accusare mulierem nisi consanguineus suus id est frater uel pater et dicit non solum coniugem ulcisci in uxore sed etiam suspicione damnare
- c.3 iii hic de sodomitis loquitur²
- c.4 *iiii* commemorat ut dum *adulterii* causas perquiruntur si domi fuerit familia omnis questionari siue dum unus de 'coniugi'bus alio aut pararit 'aut dederit' uenenum³
- c.5 u proibet iudeum 'cristianam' pro coniugem accipere⁴
- c.6 simile tertiae de sodomitis
- c.7 praecipit in accusatione criminis 'ex'ceptionem dotis abesse sed discuti diligenter et cognita ueritate momentum mulier dotis accipiet accusatione uiri confusa⁵
- c.8 *uiii* si qui verbi gratia aut ... uxore fratris adul'terio' fuerit accusatus erint invicem esse proximi e defuncto fratre in nubtias coierint tamquam ortensi seuerissime puniendos⁶ a
- c.9 *uiiii* quicumque accusatus adulterio 'forum' mariti uitauerit non eludet sed ibi ubi accusatus auditur⁷

SCTh 9.9 *De mulieribus quae se seruis propriis iunxerunt*

- c.1 i praecipit ut mulier ingenua seu nobilis quae se seruis coniunxerunt legibus puniendas nec eosdem dici liberos quos genuerunt quibus turpitude materna uel paterna dedecoris uulnus inflixit.
- c.1.5 commemorat ut si uterque mortui fuerint sint filii a culpa liberi et liceat eis in successione parentum ad hereditatem uenire. hoc ante stius legis sanctionem post constitutionem iubet occidi

¹ ce sommaire n'a pas été traité chimiquement (probablement Mai, ou Haenel, ne l'a pas vu) et il nous donne par conséquence l'état probablement original des sommaires, à savoir évanoui; on ne peut pas le lire avec l'aide de rayons ultraviolets

² ms: 'iii'

³ Mai, H, M, Me: adulterii, coniugibus, aut dederit

⁴ H, Me: cristianam Mai, M: christianam

⁵ H, M, Me: exceptionem

⁶ ms: eri'n't; Mai, H: cum uxore, adulterio, proximi... Kr: a(ut) ** M: a<--> uxore, adulterio, proximi<--> Me: ... uxore, adulterio, proximi...e

⁷ Mai, H, M, Me: forum

^a ortensi M: pro confessi Me: sic; requitur confessi

SCTh 9.10 *Ad legem Iuliam de ui publica et priuata*

- c.1 ii quicumque docetur in iudicio uiolentiam fecisse non prouocatione aliqua se liberari confidat sed capitali sententia puniatur
- c.2 iii si quis fines alienos ingredi cupiens uim fecerit domino possidenti capitali sententia percellatur¹
- c.3 iubet nullum possidenti uiolentiam inrogari sed conuentione iudiciaria ^{uti} ita tamen ut si probauerit suam esse rem unus ex ipsis possideat sin autem actor poenam quam reo opponebat excipiat quod si possessorum ui deiectus esse cognita reparationis ausilium accipiat²
- c.4 u admonet ut si qui seruorum uiolentiam possidenti fecerint poena esse multandos si inscio domino quod si praesente domino ui metuque compulsi dominus infamae macula polluat seruis in metalla damnatis ipsum uero iudicem pari feriri sententia qui probatum apud se facinus conibitione interposita ulcisci desierit^a

SCTh 9.12 *De emendatione seruorum*

c.2

ad u. *nec requiri ... volumus*S2: alibi nec et est contraria superioriⁱSCTh 9.14 *Ad legem Corneliam de sicariis*

- c.1 i hic de mulieribus loquitur quae paruulos infantes occidunt uel de uiris
- c.2 ii hic ordinat ut quicumque repertus fuerit per noctem latro in agro alieno ab agri domino iⁿterficiatur siue obsidionem faciens¹ ante¹quam per latronem¹ perimatur³
- c.3 praecipit ut hi siue illustres siue spectabiles seu clarissimi qui cum barbaris uel militibus communicant in innocentum perditione consilium capitali feriri sententia filios ab hereditate mares

¹ ms: ingre[ss]di; H, Me: percellatur M: percellatur² H: uti M: uti Me: ut(?)i(?)³ Mai, H: interficiatur, obsidionem faciens antequam per *latronem* M: interficiatur, obsidionem faciens antequam per *latronem* Me: interficiatur, obsidionem faciens antequam per *latronem*^a conibitione M: *pro* cohibitioneⁱ alibi nec: v. *Mo p. LIV sub 1*

expelli filiabus de bonis maternis falcidiam tantum accipere et qui nuntiauerit consilium in ante perfectionem sceleris et honore donari et munere qui uero tardius tantum mereatur absolui simili modo de eorum complicitibus placet¹

S2: sim. infra tit. xxui ad legem iuliam de ambitu con. i

SCTh 9.16 *De maleficis et mathematicis et ceteris similibus*

- c.1 i ordinat haruspices proiberi et si qui cum eis societatem faciunt proscibitis in insulam deportari² i
- c.2 ii similis superiori sed hic addit dicens uel qui eis ministrauerit sed hoc inrisive dicit ut templa conducta publica secundum ritum pristinum sacrificare^a
- c.3 duo hic capita proposuit ne aut contra hominum salutem aliquid moliantur aut castas religione ingenuas hominum mentes ad adulterii pollutionem inuitas adducant³
- c.4 iiii similis superiori sed hic addidit omnem paganorum sacerdotii ritum⁴
- c.5 u similis superiori hoc addit de his qui necromantiam faciunt
- c.6 ui hic ad senatum uel his qui honore potiti sunt loquitur ut si qui eorum non tantum modo magus sed mago amicus de re publica negans¹ sibimet ipsi perditionis artem securus abscedat quod si cognitus fuerit proscibitis omnibus bonis suis cruciamentis aptatus aeuleo suspensus pena multetur⁵ b ii
- c.7 in hac praecipit nocturna sacrificia proiberi. similis superiori⁶

¹ ms: 'cum' barbar[o]is; Mai, H, M, Me: tantum, munere, tardius tantum, absolui, eorum

² Mai, H, M: ordinat in Me: ordinat i(n)

³ H, M: pollutionem Me: p(?)o(?)l(?)l(?)utionem

⁴ ms: addi[t]dit

⁵ H, M: republica (?) negans, multetur Me: republica negans, m(?)ulcetur

⁶ la lecture est impossible à cause de la corruption du pergament H, Me: In hac praecipit nocturna sacrificia prohiberi. Similis superiori M: *sumpsi hoc summ. prorsus ab Haen., cum hic etiam nunc sit membrana adeo maculata et scriptura adeo pallens ut vix huius vestigia perspiciantur*

^a ms: inrisive M: in ri (probabiliter mendum librarii pro ritu) siue Me: inrisive

^b sed M add. etiam a librario praetermissum

ⁱ proscibitis M: *librarius omisit v. bonis ut colligitur ex constitutione uerbis post ademptionem bonorum in insulam detrudatur*

ⁱⁱ abscedat M: *sine dubio nonnulla hic desiderantur quae librarius negligentia praeteriit*

- c.8 hic de m¹alefi¹cis praecipit a quoque min... consuleri¹
- c.9 uiiii hoc iubet aruspicinam in perditione humana non fieri similis est tertiae
- c.10 x admonet ut si qui maleficus repertus siue infra urbem siue ¹extra¹ urbem ordini senatorio infensus urbanae praefecturae praesentatus seuerum de eo fiat examen^{2 a}
- c.11 xi ordinavit ut quicumque audierit uiderit maleficium publicet plane iterum admonetur si quis *et* ...licorum uisum aut auditum c¹elauerit ultimum vitae supplicium non euadat³
- c.12 xii hoc addit¹ ut ante cecum¹ *gemum* repertos matematicos aut suos incendant perditionis codices aut episcopo tradant si cupiunt uiuere quod si contempserint pulsati non solum de urbe uerum de ¹omnibus¹ ciuitatibus ..p.. deportationis mancipentur exilio⁴

SCTh 9.17 *De sepulchris uiolatis*

- c.1 i admonet sepulcri uiolatores si seruus sua sponte fecerit metallica pena plectatur si cum iussu domini exilio mancipetur dominus uero ipsius confiscatis bonis ipsius de bonis quod iubet deo iudex sententiam ferat¹
- c.2 ii similis superiori praecipit ut qui sepulchrum uiolauerit et columnas ornamenti gratia abstulerit uel calce pro coquenda lapides distraxerit pro columnis ¹multa¹m solus dominus ¹columnarum¹ feriat¹ur pro calce uterque libra ¹quodsi forte¹ oportunitate rei publicae ¹monumen¹tum destruxerit eadem poena feriat¹ur quodsi dirutum sepulchrum terra sepelierit duas libras auri multa feriat¹ur plane si libellis episcopo ¹datis¹ labentia soluerint a poena esse indemnes admonet ut si quis constitutionis ¹contemptor¹ ex-

¹ H: mathematicis praecipit a q.... consulari M: *mathematicis praecipit a q<-----> consulari* Me: m[alefi]cis [ni...cis] praecipit a quo(?)gmin... (*fortasse a quoque minime*) consuleri

² ms: 'x', 'de eo'; H, M: extra, praesentatus Me: extra, p(rae)sentatus (*corr. vid. praesentat(ur)us vel praesentatur*)

³ H, M: si quisque publicorum; Me: si quis et(?) ...licorum; H, M, Me: celauerit

⁴ ms: matematic[u]jos, *gemū*; H: addit ut ante caecum genium (?), omnibus ciuitatibus pulsi M: addit <-----> genium, omnibus ciuitatibus *pulsi* Me: addidit ut ante cecum geniu(m), omnibus ciuitatibus ..p..

^a repertus M: *add. fuerit*

ⁱ deo] H, M: *eorum quae in ext. summ. referuntur, nihil extant in CTh*

- titerit. uiginti librarum auri pena ꝑplectatur simili modo iudicem esse feriendum qui dissimulando inuestigare contempsit¹ ^a
- c.3 iii plus hic fieri ꝑiussit¹ ut non multam sed penam animae patiantur² ⁱ
- c.4 iiii similis secundae sed hoc addidit ut qui uendiderit ꝑalio ꝑornatu columnas aut marmora decem pondo multetur addidit ut qui corpora uiolauerit eadem pena damnetur³ ^b
- c.5 staq() similis est superiori hoc distat quod ille a xpistiano sunt editae haec a pagano⁴ ^c
- c.6 ui hoc distat a superiore quod mandat ut corpora sarcofaago cooperta uel in urnis clausa extra ciuitatem sepeliantur⁵
- c.7 ꝑiubet sepultum corpus de loco in alium non transferri siue peccatoris siue martyris uel etiam corpora sanctorum nemo distraat⁶

SCTh 9.18 *Ad legem Fabiam*

- c.1 de plagiariis loquitur ut seruus metallo damnetur uel bestiis liber conuentus in ludo gladiatorio antequam aliquid faciat gladio puniatur

SCTh 9.19 *Ad legem Corneliam de falso*

- c.1 i iubet si qui morientis testamentum decorio uel codicillos biscribserit si falsitatis nebula deprimitur non prius honorem depone-
nere nisi probatio fuerit subsequenda^d ⁱⁱ
S2: nota de tabellione
- c.2 ii iubet ut dilatio fiat iudiciorum dum testamentum fuerit accusatum infra anni metas quamdiu probabitur fides testamenti quodsi

¹ ms: libell[o]is, 'm'; H, M: superiori, mulcta, columnarum, quodsi forte, monumentum, datis H: contemptor, plectatur M: contemptor, plectatur

² H, M: iussit

³ H, M: uendiderit H: alii M: alio

⁴ ms: staqsimi/lis

⁵ ms: sarco'fa'ago

⁶ la lecture est impossible à cause d'une réparation avec papier H, M: distrahat

^a libra M: add. auri librarii negligentia praetermissum

^b alio M: pro aliis; pondo M: add. auri librarii negligentiam praetermissum

^c superiori M: pro superioribus ut colligitur ex ipsius summarii uerbis

^d decorio pro decurio, biscribserit pro bis scripserit; deprimitur M: ita Cod. pro moveatur

ⁱ animae] H, M: huius rei nihil est in CTh

ⁱⁱ biscripserit H, M: hoc v. (bis) interpres de suo addit

falsum repertum fuerit sententia iudicis uires optineat in proferenda capitali sententia

- c.4 praecipit habere accusatorem spatium *ai* falsum uel ...satum testamentum ¹ ... probauerit apud iudicem iudicis est concedere ut eum ut eum ciuilitate aut criminaliter accuset quodsi accusator proposita docere non ualuerit antiquum iuris feriat suplicium id est capite puniatur^{1 a}

SCTh 9.20 *Uictum ciuilitate agere criminaliter posse*

- c.1 secundum canonem iuris qui praecipit ut de una causa duas actiones habens criminalem ciuilem quam uelit experiatur sicuti est de adulteris

SCTh 9.21 *De falsa moneta*

- c.1 i haec constitutio in duobus diuiditur capitibus in curialibus et in plebeis ut si decurio uel decurionis filius commiserit in longinqua ciuitate damnetur si plebeius perpetuo exilio mancipetur^{2 b i}
- c.2 similis superiori sed in haec constitutione multis capitibus referta sunt primum de inquirendis et tradendis iudicio conciliis confitentibus accusatoribus ingenuis immunitate donata seruis libertate concessa domini abs fisco percepto pretio miles miles qui non nuntiauerint si eorum reus fugerit capite puniendus si iam promotus sit ad imperatorem referatur in cuius domo fit dominum exiliari in insulam rebus ipsius proscriptis quod si ignaro domus aut uilla tantum proscribi perpetratoribus uero incola liberto ingenuo capitali poena inposita quod si dominus inscius postea cognouerit et prodiderit et ipse et res suas ab exilio et a conscriptione sint innumes^{3 c}

¹ ms: ai, u(t) e'u'm/ ut eum; H: an M: a<->; H:satum testamentum et M: <----> satum testamentum et <---->

² ms: 'i'

³ ms: ha'e'c, conciliojis, miles/ miles, 'qui non nuntiauerint'

^a testamentum H, M: *h.l. aliquid excidit, fortasse dicere uelit*

^b longinqua ciuitate M: *pro longinquam ciuitatem*

^c domus aut uillae M: *pro domum aut uillam*

ⁱ exilio H: *hoc. v. confirmetur Godofr. ci. qui in CTh deportationem pro damnatione legi uult*

- c.3 iii [---]tia similis superiori sed diuiditur in duobus capitibus in proscrizione rerum et in poena legum¹
- c.4 iiii in multis capitibus diuiditur [ut si in proximo fuerit dominus et cognouerit tunc] proscrizione ipsius rei sustineant si autem longe minime secundum de uiduis ac pupillis [ut si scierint] tunc damnificentur si autem nesciant a dispendio longe sint pupillis impuberibus ueniam tribui plane ipsorum tutores si locupletiores fuerint in quantum pupilli possent pati rerum suarum dispendium tantum damni de suis facultatibus damnum patiuntur^{2 a}
- c.5 u superiori similis in duabus partibus ut proditor munus accipiat reus poenam qui solidos adulterauerit
- c.6 ui iubet [flatur]rarios ut si reperti fuerit argentum ab aere diuidere dicit eos capitali puniri sententia dominos uero possessionum proscrizione sustine³re
- c.7 uii in duobus diuisa est capitulis ut si aurum priuatum in moneta publica formatum fuerit fisco societur secundum quod si se dignum condemnauit quia sua uoluntate aurum in publico dedit^b
- c.8 iiii haec contraria est superiori prima iusserat t totum hic duas uncias per libram⁴
- c.9 iiii maiestatis reos esse qui parakapaxinos faciunt^{5 i}
- c.10 x hic de aere loquitur ut si qui effoderit sine praecepto et fructus perdat et poena damneturⁱⁱ

¹ H: ...tia M: <--->tia

² H, M: ut si in proximo fuerit dominus et cognouerit tunc, secundum, ut si scierint tunc, patiuntur

³ H, M: flaturarios, sustinere

⁴ ms: 't'

⁵ M: paraka <-> axinos

^a pupillis ut] M: *add. uiduae a librario omissum*; damnum H, M: *del*

^b condemnauit H: *leg. condemnatione iudicauit*

ⁱ παρακαράξιμος (paracharaximus), la fausse monnaie ou monnaie taillée; mais le Code ne mentionne que les faux monnayeurs (falsae monetae rei, quos vulgos paracharactas vocant), donc le scoliaste a ajouté sua sponte le mot parakaraximos (-nos étant, présumentement, une erreur du scribe)

ⁱⁱ M: duo haec postrema summaria ab omnibus aliis scriptura, atramento et fortasse auctore diuersa, scripta sunt in margine interiore. Haen. praeterit ea forsán, ut ait Krueger, quia non uidit

SCTh 9.23 *Si quis pecunias conflauerit uel mercandi causa transtulerit aut uetitas contrectauerit*

- c.1 duas res praecipit ut neque poecuniae uendendi causa in alienis ab aliquo conflentur prouinciali et ut sit custodia itinerum uel litorum ut nulli uiatori liceat amplius a mille follibus portare neque centena¹les nummos uel maiorinas quodsi inuentus fuerit confiscatis rebus eius capite puniatur altero capite naues iubet pro commercio tantum entecae portare pecunias aliae uero quae plus ab entecis hebeant proibeantur haec lex a papiani responsis descendit^{1 a i}
- c.2 ii superiori contraria hic iubet centenonalem in c.n...ma uenire. aliud rursus iubet dekargyrum 'nummum'¹ penitus cum extraneis commutari²

SCTh 9.24 *De raptu uirginum uel uiduarum*

- c.1 haec lex diuisionem talem in se continet ut si qui non desponsatam sibi puellam rapuerit uel uolentem puniatur nec illi prosit puellae pro eo data responsio sed etiam ipsa puella raptori aequalis fiat in crimine aliud capitulum inserit ut si per nutricem aut per quemquam famularum uel seruorum sollicitatio facta fuerit poenam plumbi in ore infusi patiatur et aequae poena puellarum raptores cum eo sustineat. tertium kaput adserit quia nec illae sine poena sunt quae rapiuntur inuitae raptorem appellare prohibitum. quartum kaput ut si servus prodiderit domino latinus fiat quod si latinus est ciuis romanus fiat. quintum kaput ut si parentes de filiae raptu siluerint deportationis poena damnentur iubet quod ad successionem quae rapiuntur inuitae^b

¹ ms: res(ponsis); H, M, Me: centenales

² ms: c.n...ma H: commercium M: con <---->; H, M: dekargyrum; H: nummum M: nummum; H, M: extraneis non commutari

^a centenales H, M: pro centenonales; hebeant Mo: pro euehant

^b uolentem M: add. abduxerit ab ipsa constitutione coniectum; poena M: pro poenam; puellarum ... suos H: leg. puellae quam raptores sui; aequae ... sustineat M: leg. aequae puella poenam puellarum cum eo (raptore) sustineat

ⁱ entecas H: cf. Ritter ad l.12 CTh de oper. publ. (XV.1) not. g Mommsen, Prol. LIV: ad extrema respicit glossa adscripta ad 9,42,7: enthicus] pecunia ad commercium data. (...) Enthecae meminit Papinianus in libro sponsorum septimo (Dig.33,7,2,1)

- c.2 *ii* duas res disponit raptor ut capitali suplicio pereat seruus ut flammis ¹per¹eat¹
- c.3 *iii* in hac constitutione iubet ut qui uxorem per raptum acceperit sit licentia unocuique intra quinquennium completo silere²

SCTh 9.25 *De raptu uel matrimonio sanctimonialium uirginum uel uiduarum*

- c.1 aequum est delictum apud utrumque et qui uiduam pro coniugio et qui sanctimonialem rapuerit
- c.2 *ii* similis superiori sed in supe^riore¹ de facto praecipit hic de uoluntate iudicauit³
- c.3 *iii* raptor. dikatarum uirginum proscriptis ipsius bonis deportationis mandetur exilio et sit licentia cunctis. tales huiuscemodi secursus accusare⁴

SCTh 9.26 *Ad legem Iuliam de ambitu*

- c.1 praecipit ut qui per ambitionem honorem pal... uoluerit derogatis fisco ipsius bonis deportationis subiciatur exilio⁵
S2: si^fmilis¹ ¹s¹upra titulo ad lege^rm¹ corneliam de si^fca^rriis constitutione *iii*⁶
- c.2 *ii* iubet peractum semel honoris officium nullate^rnus ex^lc^ulsari⁷
- c.3 *iii* superiori similis quodsi forte debito constringatur persoluat

SCTh 9.27 *Ad legem Iuliam repetundarum*

- c.1 de iudicibus loquitur qui se furtis et sceleribus polluunt probatis in hisdem ab eis codicillos auferri et intra plebeios deputari
- c.2 ¹hic praefec^tis praecipit ut si qui iu^dicium¹ male gesserit pro- uinciam ¹uel acce^dere uel ad ¹aliam non per^lmittatur exire⁸

¹ H, M: pereat

² ms: 'iii'

³ H, M: superiore

⁴ ms: dikatarum u(irginu)m

⁵ pal...: H, M: sacri palatii

⁶ ms: si *probablement* si^fm(ilis)¹ H: similiter supra, l., sicariis

⁷ H, M: honoris; H: nullatenus repetere M: nullatenus ssari

⁸ H: hic praefectis, iudicium, uel accedere, aliam (?) non permittatur M: *hic praefectis, iudicium, uel accedere, aliam non permittatur*

- c.3 iii in sta praecepit ut si qui iudicum prouinciam nudauerit reuocatus in ea sub probatione cum complicibus ablata mult...ⁱ
- c.4 iiii similis superiori sed hic adiecit poenam et in reum et in ipsos suos posteros permanere²
S2: deli de iudicis
- c.5 u i i ubet priuatarum *litium cognitores* sportulas non accipere proque acceptis in peculatus poenam damnari³
- c.6 ui dat licentiam cunctis auarissimos iudices accusare apud principem aducam in honore positum post depositum apud successorem^{4 a i}
- c.7 uii similis superiori sed hoc differt quod superior de iudicibus prouincialibus hic de procuratoribus domorum ut liceat uno cuique suprascriptorum infra annum accusare post annum uero non possint
S2: nota spectabilem esse comitem rei priuatae

SCTh 9.28 *De crimine peculatus*

- c.1 similis sextae sed hoc addidit ut in quo docitum fuerit animaduersionis poenam sustineatⁱⁱ
- c.2 ii similis superiori

SCTh 9.29 *De his qui latrones uel aliis criminibus reos occultauerint*

- c.1 iubet eos pari poena damnari qui meruerunt uno crimine contineri
- c.2 ii superiori similis sed hoc adiecit ut si actor uel procurator sciens eum¹ celauerit et nec domino prodiderit¹ uel iudici praesentauerit concremetur incendio⁵

¹ H: male restituat M: mul <-> restituat

² ms: 'ipsos'

³ M: *ex Haenel sumpsit, a quo addita uidentur litium cognitores; la glose est illisible*

⁴ H: in administrationis [honore M: aduc in [honore

⁵ H, M: eum, eum [nec, prodiderit

^a aducam: *pro adhuc eum?*

ⁱ H: *haec distinctio non reperitur in CTh*

ⁱⁱ sextae M: *CTh 9.27.6?*

SCTh 9.30 *Quibus equorum usus concessus est aut denegatus*

- c.1 hic de equorum usu uel equarum loquitur ut absque senatoribus et designatis quibus praeceptum est habendi potestas non sit
- c.2 ii pastores ouium actores domus regiae pecori equino ubendi licentia non liceat hoc totum ne latrocinentur^{1 a i}
- c.3 iii superiori contraria nam hic praecipit ut pastores porcorum equis insidunt sic tamen ut si cognitum fuerit eos latrocinari poenam facinoris sui suscipiant²
- c.4 iiii superiori similis sed hoc iubet ut etiam palatinis sit 'e' quorum sedendi usus^{3 b}
- c.5 u hoc praecipit stius prouinciae pastores equis non uti⁴

SCTh 9.31 *Ne pastoribus dentur filii nutriendi*

- c.1 iubet nullum infantum tam curialis quam nobilis a pastore nutrire^c

SCTh 9.32 *De Nili aggeribus non corrumpendis*

- c.1 iubet ut qui amplius a consuetudine duodecimi cubiti in alueo fluminis excesserit flammis exuri

SCTh 9.33 *De his, qui plebem audent contra publicam colligere disciplinam*

- c.1 de auctores seditionis loquitur contra rem publicam uel diuinam 'publicam eos' poena multandos^{5 d}

SCTh 9.34 *De famosis libellis*

- c.1 duas res praecipit ut e inuentos libellos nemo calumniam patiatur qui uero adserit sub inscriptione probare debet⁶

¹ ms: 'ii'

² ms: 'iii'

³ ms: 'iiii'; H: sit sedendi M: sit equorum

⁴ ms: hocp H: ista hoc, M: <---> hoc

⁵ H, M: publicam eos

⁶ ms: 'e'

^a liceat H: leg. habeant

^b s quorum H: (lisant sit sedendi) scil. in equis pro utendorum equorum facultas M: sit equorum

^c infantum M: pro infantem

^d diuinam H, M: pro disciplinam

ⁱ M: rationi legis congruentius codicis lectioni sane fidelius foret pecore equino utendi licentiam non habeant

- c.2 ii in duabus partibus constitutionem diuidit unum ut eis parcatur qui famosos libellos ediderunt postea admoneantur ut pare—
antⁱⁱ
- c.3 iii accusatori sit licentia accusandi libellos autem sine probato autore reppertos iubet incendi¹
- c.4 iiii superiori similis id est primae et ut habeat licentiam accusandi qui ueritate non ca¹ptione¹ praesumit²
- c.5 u superiori similis
- c.6 de eadem re
- c.7 uii praecipit famosos libellos incendi adicit ut si qui libellos fa-
mosos facit non faciat sed manifestato suo nomine loquaturⁱⁱⁱ
- c.8 [iiii] superiori similis³
- c.9 haec constitutio duas res praecipit ut inuentor famosos libellos
scindat uel incendat et nulli loquatur quod si quis qui inuenie-
locutus fuerit ut auctor criminis teneatur quoadusque autorem
facti praesentet et ut autor facti habeatur⁴
- c.10 superiori similis

SCTh 9.35 *De quaestionibus*

- c.1 in ac constitutione praecipit ut absque reum maiestatis ubi excu-
satio non est ab opsito crimine non defendatur aliud iterum kaput
ut si quis suscriptionem principalem fingit graui poena multetur
si tamen palatinos ea sententia permanere
- c.2 ii superiori similis dicit tantummodo parcere si aliqui incurrat in
ordinem suum ex decurionibus excusari autem reum maiestatis a
poena non posse licet iudicis sit periculum qui auditam iniuriam
iudicis non defenderit aliud adicit ut ab *plumbatarum ictibus* nul-
lus decurionum sit [immu]nis amplius a decem primis.⁵

¹ ms: proba'ut'oreppertos, *probablement le copiste sauta le mot autore, lisait dans le text atore, et y insérait le u, sans voir qu'il s'agissait de la combinaison probato et reppertos* H: auctore repertos
M: probato auctore repertos *pro* probato auctore reppertos?

² H, M: captione

³ ms: 'iiii'

⁴ ms: fuerit 'ut'; H, M: inueniat

⁵ H: plumbatarum ictibus, indemnis M: *plumbatarum ictibus, immunis*

ⁱ unum M: *pro unam*; qui H: *leg. contra quos famosi libelli editi sunt*

ⁱⁱ M: *sine dubio hic nonnulla sequebantur a librario praetermissa*

ⁱⁱⁱ non M: *omissum est a librario v. occulte quod ex constitutione et ex ipsius summarii verbis seqq. coniicitur*

ad u. *allectos*

allecti legonte senatores ex populis ¹electi antiquis in temporibus duo fuerunt genera senatorum unum quod ex patriciis descendit at alterum qui ex populo eligebantur¹

c.3 iii iubet exceptos esse senatores in inquisitione a poena¹

c.4 iiiii iubet xl. dies ante pascam ab omnibus criminibus sileri

c.5 u superiori similis²

c.6 ui dicit nullum timere debere indignationem iudicis merito suo esse confid¹.... secutum aut innocentiae uires¹ aut principum iusio¹nem¹ et corporales p¹oenas timere¹ iii

c.7 uiu iubet in isauriam omni tempore uigorem legum in latronibus exercere neque in suprascribtis pascae diebus quiescere neque in ipsum sanctum pascale

SCTh 9.36 *Ut intra annum criminalis quaestio terminetur*

c.1 qui aliquem accusat debet in accusatione persistere quod si desierit quarta bonorum multatus poenam legis incurrat

c.2 ii iubet iudices dilationem praestare litigantibus et intra annum inscriptionem finiri quodsi accusator destitit si nobilis est poenam quam leges inponunt patiat¹ur si autem persona uilior exilium quodsi intra annum utraeque partes definierint inter se amicaliter absoluantur et si documenta in longinquo sint spatium in perducendis accipiant sic tamen ut si superflua fuerint non audiantur et iudex debet in accusatoriam partem¹ ferre sententiam⁴

iii

SCTh 9.37 *De abolitionibus*

c.1 inter litigantes ita iubet abolitionem fieri si misericordiae causa non fraudis fit quodsi sub fraudulenta pactione abolitio fit non debet admitti

¹ legonte H, M:; H: populis electi M: populis *electi*

² ms: simi¹is

³ ms: suu¹'o'; H: confiden ..., uires, iussionem, poenas timere M: confiden<-->, uires, iusionem, poenas timere (?)

⁴ H, M: partem

ⁱ H, M: haec seqq. non extant in c.3 CTh

ⁱⁱ confid¹d1.... M: procul dubio librarius hic nonnulla praeteriit, nonnulla male interpretatus est

ⁱⁱⁱ ut H, M: hae seqq. non reperiuntur in CTh

- c.2 ii in ac constitutione iubet ut antequam reus iniuriam custodiae aut catenarum aut uerberum patiatu[r] abolitionem fieri si uero postea non admittatur plane si reus donauerit manebit sic tamen ut et accusatoris et rei unus in abolitione consensus permanserit alia de capite iubet in maioribus criminibus quae auctoritate tenentur penitus tribui
- c.3 superiori similis sed hoc differt a superioribus ut nullus indutianum tempus speret m¹axime accusator in documentis in iudicio exhiben^rdis¹
- c.4 iiii ^rsuperiori^r similis sed hoc praecipit ut re^ro inui^rto si petitor ^ruoluerit etiam^r absolutio fiat intra xxx ^rdies abolitio fiat. sed si .xxx transierit dies non est concedum nisi reo uo^rlen^rte. testes in iudicio adducto s^rollam iubet custodiae iniuriam sustinere et ut accusator sumptus det in perducendo et adicit ut si licet plebeiorum tantum ingenuorum corpora tormentis subacta fuerint iam non abolitio sed serenitas iudicis in iudic^rio e^rxpr^rima^rtur²

SCTh 9.38 *De indulgentiis criminum*

- c.1 iubet in aliis causis indulgentiam ^rtribui^r solisque quos subterdinum^rerat exceptis³
- c.2 ii qua *t*irranicis temporibus acta sunt praecipit *a*mputari⁴
- c.3 iiii absolui praecipit eos in sanctae pascae diebus qui leuioribus criminibus sunt consci
- c.4 iiii superiori contraria ibi iussit ^rnon absolui graui reato inuolutos hic iubet⁵
- c.5 u haec lex ad senatum data est de eius culpis
- c.6 ui similis tertiae contrarior quartae et admonet criminis incursum iterari non debere⁶
- c.7 uii similis superiori
- c.8 uiiii similis superiori
- c.9 uiiii praecipit in hac constitutione ut honoribus reuerentia habeatur ut nullus posthac honoratorum a iudicibus iniuriam patiatu[r] in prouincia positis⁷

¹ H, M: maxime; H: exhibendis M: esibendis

² H: reo inuito, uoluerit etiam, dies, uolente, solam, iniuriam, sumtus, iudicio exprimat[ur] H: reo inuito, uoluerit etiam, dies, uolente, solam, iniuriam, sumptus, iudicio exprimat[ur]

³ H, M: tribui, dinumerat exceptis

⁴ ms: *t*irranica^r'is'; H, M: tyrannicis; H, M: amputari

⁵ H, M: non absolui, inuolutos

⁶ ms: crim[e]in^r'is'

⁷ ms: 'h'ac, posit[ur] in^r'is' [...]

- c.10 x per hanc conceditur indulgentia omnibus relegatis eos praeter qui contra iudicum sententiam contumaciter ire uoluerint
- c.11 xi militibus iubet reuersis celerius tempore tyrannidis in matricula permanere sero reuersis aboleri
- c.12 xii superiori similis sed hic omnibus reis indulgentiam tribuit

SCTh 9.39 *De calumniatoribus*

- c.1 iubet accusatores intenta probare et non probata iudiciis suis ceruicibus retorqueri
- c.2 ii aduersum eos proposita est qui aliena nomina¹ sine probatione deferunt principibus id est delatores ut eis ex..... maneat^{1 a}
- c.3 iii superiori similis

SCTh 9.40 *De poenis*

- c.1. celerius iudicem in quemquam non debere ferre sententiam nisi manifestis signis testibusque conuictus fuerit ut negare se uelit non possit
- c.2. ii metallo ludoque damnatos proibet faciem ipsorum scribito se foedari nisi aut in manibus aut in suris²
- c.3. iii reos leuioribus culpis damnatos praefecto annonae traditos pistrino deputari
- c.4. iiii reis ante sententiam locus poenitentiae dabatur quod per stam legem absterit sed si qui conuictus fuerit legum sententiam non euadat³
- c.5. u similis tertiae sed hoc addidit ut qui pistrino tradantur sub ipsius aspectu non in absentia
- c.6. ui similis tertiae⁴
- c.7. uii pistrino damnatos nullam habere ueniam nisi cui concessum fuerit principali praecepto⁵
- c.8. viii cristianum reum⁷ quamquam probatum ludo non debere condemnari⁶

¹ ms: ex / H: nomina, exilio, M: nomina, ex <---> / <----->

² M: ipsorum, manibus

³ H, M: absterit

⁴ H, M: tertiae

⁵ H: cui concessum, praecepto M: cui concessum, praecepto

⁶ H: christianum M: cristianum; H, M: reum

^a ut ... maneat M: *probabiliter* ut eis exilii poena permaneat

- c.9. uiiii damnatum quemque sui delicti poena percutiatur sed nec de alieno corpore in alieno damnari
- c.10. x senatore delinquente nullo licere praeter principem de eo ferre sententiam^a
- c.11. xi militantem nullum in culpa repertum arenae damnari
- c.12. xii damnatos reos eodem loco puniri ubi commissum uidetur scelus
- ad u. *neque extra*
S2: nota de relegatione
- c.13. xiii damnatos principis iussu per xxx dies custodiae mancipari non eadem mora damnari
- c.14. xiiii adparitores iubet ut si quid male exegerint non tantum in praesentibus sed etiam in absentibus merere uindicta
S2: nota de apparitore
- c.15. xu reum in iudicio damnatum per conscientiam iudicum a clericis eripi non debere cognitum uero quicumque iudicum multae eut ficiatur¹
- c.16. xui superiori similis [sed¹] hoc plus additum habet ut si uiolentiam contra iustitiam iudex ingesserit episcopalis operetur defensio. iterum iubetur si tempus admittit a iudice prouocare quodsi forte aut monachorum aut clericorum frequens molestia fuerit aut ad praefectos aut ad magistratus referri iubet etiam appellationis transacto tempore ad poenalem locum referri et si quid a clericis uel a monachis committitur poena episcoporum maneat²
- ad u. *ubi contra ...*
S2: contraria titulo x const. 1
- ad u. *ex quorum numero*
S2: nota de monachis
- c.17. xuii in hac iubetur omnes res eutorpi exconsule eunuci confiscari eodem cypro in insula relegato omnibus spoliato honoribus
- c.18. xuiii similis xii. sed hoc plus haec *hbt* quod sacri palatii minist[ros] a calumnia malorum esse iubet immunes^{3 b i}

¹ H: ... ficiatur M: <---> ficiatur

² H: sed M: *sed*

³ H, M: haec habet, ministros

^a nullo M: *pro nulli*

^b xii H, M: *leg. xi*

ⁱ *il semble que le sommaire traite d'une toute autre constitution que la présente CTh 4.40.18*

- c.19. xiii satellites in custodia tradi ipsorum res distra¹
- c.20. xx proscriptus ¹qui¹sque si romam introiuerit exilio deportetur²
- c.21. xxi contra heraclianum ubi praecipitur tam ipse quam complices eius capitali pena puniri et ut habeat sine metu prodendi fiduciam
- c.22. xxii praecipit completo tempore damnationis aut exilii ru non debere damnari³
- c.23. xxiii superiori similis
- c.24. xxiiii in hac iussit ut si qui romanorum barbaris faciendi naues ostenderit capitalem perferre supplicium⁴ i

SCTh 9.41 *Ne sine iussu principis certis iudicibus liceat confiscare*

- c.1. iubet prouinciae iudices ---¹ iussu absque principis [⁻⁻⁻] confiscare⁵

SCTh 9.42 *De bonis proscriptorum seu damnatorum*

- c.1. bona proscriptorum non omnia distrai sed ¹excipi¹ quae absque donationis conlationem ante tem¹pus¹ criminis in uxorem factam uel in filiis emancipatis conlatam esse manifestatur alio autem capite praecipit de his qui fisci actibus gerunt ut uxor donatione in se facta inlibata teneat cum dote ante initium actionis simili modo in filiis emancipatis facta donatio post uero tempus ¹quel¹ptum¹ actionis fisco sociari sed caesareanis hoc beneficium denegatur⁶ a
- c.2. quicumque gladio uitam finierit --- uel alia qua¹cumque poena uitam compleuerit usque ad tertium gradum eius heredibus deferatur⁷

¹ H, M: distrahi

² H, M: quisque

³ ms: ru / H: rursus M: rursus

⁴ ms: capitale'm'

⁵ H: iubet prouinciae iudices absque iussu principis bona non confiscare M: iubet prouinciae <-----> su absque <-----> confiscare

⁶ ms: .ptum H: q.ptum (?) M: q.ptum (?) et q(ue)ptum pro coeptum, v. SCTh 12.1.63 et 15.1.3;

H: proscriptorum, excipi, tempus M: proscriptorum, excipi, tempus

⁷ H:q....., ... aut alia quacunque M: quicumque, finierit <-----> uel alia quacunque

^a conlationem M: pro collatione; donatione ... inlibata M: pro donationem in se factam inlibatam

ⁱ naues M: certe librarius praetermisit hic uerbum, fortasse peritiam quod in ipsa constitutione inuenitur

- c.3 'iiii' iubet ut punitum pro qualitate/ ..[e] peccati [----]/ [----] inti[/-
mari debere ----¹
- c.4 'iiii' contrarior secundae superior iusserat ad heredes dudum ad
fiscum transire iussit
- c.5 aduersus eos data est qui aliquid de rebus proscribtorum occul-
tant ut si diuites sint proscriptionem patiantur 'qui autem ege-
stui capite puniantur'²
- c.6 ui damnatorum substantiam ad liberos transire decreuit 'exce]pto
maiestatis reo'³
- c.7 iiii iubet iudicibus qualiter in prouinciis damnatorum proscribitio
celebretur ne quid priuatiuorum conibitio minuat sed cum de-
strictione notari⁴
- c.8 iiii constituit in hac constitutione ut si liberos habeat deportatus
'semis]sem fiscus accipiat semis]sem alter]um filius accipiat id
est ipse 'sestantem]m filii trientem uel nepotes] emancipatos
nisi mereant nisi in potestate ..siti quodsi donationem elegerint
quidquid fiscus tribuit aequis partibus diuidendo hoc in dotibus
etiam permanere quodsi filii ex filio sint trientem in stirpem
diuidi si patrem ac matrem habebit bessem fiscus accipiat. ipse
duas parentes duas uncias. quodsi matrem semiunciam et ius li-
berorum habebit idem iubebit si uidua fuerit aut solus pater
sestantem capiat quodsi neque parentes neque liberos habebit
tunc sextantem solus accipiat excepto crimine maiestatis nisi fi-
lios habuerit sextantem filii nepotes accipiant⁵
- ad u. *bensis*
S2: nota bessem octo uncias esse
- ad u. *priuilegium*
S2: nota de iure liberorum
- c.9 iiii in superiori de deportato praecipit hic de tormentis occiso
iubet filios in successionem uenire postea si nullus filiorum suus
fuerit filii ex filia in secundo gradu succedant sic tamen ut here-
ditas ut in stirpes non in capita diuidatur quod similiter obser-

¹ M: qualitate peccati/ <---->/mari deb<-->

² H, M: qui autem egestuosi

³ H, M: excepto

⁴ H, M: notar...

⁵ ms: tunc ses'tan'tem; H: semissem, semissem alterum, sextantem, nepotes, siti, semiunciam
....., sextantem M: semissem, semissem alterum, sextantem, nepotes <---->, siti, semiunciam
<-->, sextantem

uabitur in filiis uel nepotibus qui ex intestato uel ex duodecim tabulis succedant uel emancipatae filiae. secundo kapite praecipit ad tertium gradum descendere si modo ex maribus descendat ut ipsi semissem fiscus semissem capiat. secundo kapite si filios non habeat tunc capite secundo pater ac mater in trientem succedat bessem ut fiscus tollat si tamen mater ius liberorum habuerit tunc singulos sestantes parentes habeant si non habuerit pater quadrantem mater unciam capiat si patrem reliquerit tantum trientem si matre sola beneficio legis papiae utatur ut sestantem capiat iterum dicit in tertio kapite auos beneficio constitutionis iuuentur ut paternus auus ex quadrantem capiat tamen in supra scripto capite auo defuncti coniungitur fratres uel sorores conuigi ita ut in capita stirpes diuidatur ut quadrantem capiant iterum commemorationem facit ubi consanguinitatis agnatio permansit duodecim tabulis locus sit ut auus uel auia a legitimis uincantur ut tres uncias aequaliter diuidant sed si omnes gradus parentum defecerint tunc uterini fratres uel sorores uocantur¹ a

- c.11 x praecipit damnatorum praedia confiscata a comite priuatarum neque nomen proscribti neque nomen principis in titulis positis figi
- c.12 xi praecipit ut quorum res tatianus fisco sociauerat reddi
- c.13 xii superiori similis iubet ut quae tatianus fisco sociauit uel quos proscripsit uel si quid ad fiscum transitum faciendo princeps largitus est bonis suis desolatis restituiⁱ
- c.14 xiii omnes res rufini decreuit in eo statu permanere in quo ante fuerint ---lprol---l deletio nullam facere mentionem²
- c.15 xiiii constituit marit[o] proscribto uxorem dotem sua[m] inlibatam recipere si prius quam in culpam delicti incurreret ei sociaretur si tamen^l docere poterit marito corporaliter tradidisse adicit ut si proscriptioni mixta sunt eas recipiat ut donationem quam ante nu[b]tias titulo donationis accep[it]³

¹ ms: postea 'si', 'uel ex', [quarto] 'tertio', u(bi); H: sorores coniungitur ita M: sorores ita

² ms: 'in' quo/anteful---p(ro).d---l/, null'a'm; H: fuerint pro M: fuerint pro <----->

³ H, M: marito, suam, tamen; H: nuptias M: nubtias; H, M: accepit

^a auos M: pro auu; auus ex M: incuria librarii omisit hic v. fortasse bonis; coniungitur M: pro coniunguntur

ⁱ uel si H, M: paulo aliter CTh

- c.16 xu dicit de gildonis praediis solitam pensionem debere persolui debito imputa
- c.17 xui proscritorum res infra biennium nullum debere petere siue deportati siue quacumque morte praecipati sint^{1 a}
- c.19 xuii de rebus gildonis ut hii qui eas praecipauerunt sociatas fisco simplum restituant inlationis qui si post constitutionem inferre neclexerint ad duplam praestationem cogantur
- c.20 xuiii res tyrannorum uel satellitum eorum ordinat fisco sociari et ut tituli infigantur. de fructibus exactio quae a procuratore facta est comiti largitionum accedere
- c.21 stilicone damnato iubet ut nullus apud se ipsius aliquid celet²
- c.22 de eodum dederunt sine m[]tu fiduciam ut quicumque ta[m] patri quam filio aliquid aut don[a]uerunt aut contulerunt repetant³
- c.23 octauae similis sed hoc addidi e() ut nulli competat sed totum fisco iungatur si tamen heredes non habue[rit]^{4 b}
- c.24 xxii haec ex speciali generale praeceptum factum est superiori similis id est octauae sed hoc addidit pro curialibus ut si filios non habuerit ad curiam transeant proscriti res quodsi filios habuerit nemo ei aliquid eripiat. si filia uel filiae fuerit dimidiam partem accipere si intererint masculi dimidiam partem curia tollat et aliam dimidiam aequaliter diuidant^{5 c}

SCTh 9.43 *De sententiam passis et restitutis et liberis eorum*

- c.1 postliminium patre reuertente conceditur ut et filium in potestate habeat ut testamenti factio filii ualeat et si quae gessit filius sapienter ualere minoribus uero tutor datus reuerso patre rescisso tutelae fit plane si prodigus fuerit tunc ei curator tamquam 'furioso praestatur⁶

¹ H, M: quacunque

² ms: ipsiu[]'s'

³ H:, M: m <-> tu; H, M: tam, donauerunt

⁴ ms: Ḥ M: e; H: habuerit M: habuerit

⁵ ms: 'uel filiae'

⁶ H: furioso M: furioso

^a praecipati pro praecipati

^b addidi e() M: haec littera e fortasse a librario negligentia solita et rusticitate hic posita pro t ad uerbum praecedens pertinente

^c fuerit M: pro fuerit

SCTh 9.44 *De his qui ad statuas confugiunt*

- c.1. eos lex praecipit qui ad statuas¹ confugiunt ante decimum diem non discedere ut si iustam causam habuerit defendatur plane si causa iniusta¹ est ultrici damnentur sententiae¹ ^a

SCTh 9.45 *De his qui ad ecclesias confugiunt*

- c.1 iubet ut debitores publici ad aeclesiam fugientes statim traiquodsi occultati fuerint ab episcopo pro eis exigatur antistes
- c.2 ii iudeos confugientes ad aeclesiam siue pro debito aut pro aliquo crimine uolentes sub praetextu conuersionis effugere non suscipiantur nisi liberi facti uel a debito uel a reatu
- c.3 iii ostendit personas quae confugiendo ad aeclesiam non tantum non suscipiantur uerum etiam tradantur²
- c.4 iiii in aeclesiam confugientibus sit spatium non tantum in ipsa aeclesia sed etiam a termino ipsius habitandi et ut nullus armatus in eadem sit uel in termino ipsius sanctae aeclesiae³
- c.5 v¹ armatum seruum in aeclesia introire uetuit intrantem uno die dimitti praecipit ut domino a clericis nuntiari ut sic reddatur nec in eo postea uindicetur quodsi armatus introierit statim domino tradi et si reluctauerit domino suo et dominus suus casu eum occiderit non ullum crimen dominus patiatur quodsi aeclesiae custodes aut conibuerint aut neglexerint in conspectu episcopi tamquam in plebeiis personis uindicari

¹ H, M: statuas, discedere, H: iniustam, M: in[iust]a, H, M: sententiae

² H, M: confugiendo

³ ms: 'in' aeclesiam

^a habuerit defendatur M: pro habuerint defendantur

LIBER X

SCTh 10.1 *De iure fisci*

- c.1 ¶1 à 2¹ intra annum ¶ ± 5 ¶ut siue/¶---¶a de fisco ¶ ± 6 ¶at/¶ ± 10 ¶ siue ¶ 5 à 6 ¶em/¶ ± 17 ¶sens/¶ ± 14 ¶mal¶ ± 5 ¶/ occupat
...ne annum ¶ 3 à 4 ¶/ spatium ei ad actionem ¶ 4 à 6 ¶/dam tribuitur¹
- c.2 ii donatas res uel mancipia cuidam a principe iure directo possidere debere poena praeposita tam rationalibus quam rei priuatianis si qui contra iussionem legis facere temptauerit^a
- c.3 ¶iustam causam deberi¹ tempore certo proferri fisci ma¶---¶ fuerit concremari debere eodem modo praecipit et improbationis causas²
- c.4 iii similis primae ut neque priuatus fiscum neque fiscus a priuato uexari^b
- c.5 u oppressos a fisco cauit haec lex defensari et pendente controversia inquitudinem non sustinere quamdiu disceptatio fiat. alicuius patrimonii et exinde nihil subtrahi. plane comprobata si aliquid subtractum fuerit tantidem multa feriaturo
- c.6 ui de appellatione contra fiscum data et recte refutata edicti tenor praecipit custodiri id est ut infra annum quisque experiaturo^{d i}
- c.7 uii haec superioribus contraria est quia iubet fiscum iubari ne brebitate ledatur temporis dum fuerit in agendo aut per collusionem aut per brebitatem exactum

¹ ms: [a]spatium; M: <--> intra annum <----> tior sive/ <-----> a de fisco <-----> at/ <-----> sive <-----> em/ <-----> d <-----> / adserens rem esse <---> pro <---> mal <---> / occupat <--> intra annum <--> / spatium ei ad actionem <---> /dam tribuitur

² H, M: iustam causam deberi; H: fisci] si prolata non, M: fisci] ma[--]

^a possidere M: *pro* possideri; priuatianis M: *puto, ut ex constitutione colligitur, interpretem scripsisse* priuatae magistris et priuatianis *ut ex constitutione colligitur, librarium vero vv. priuatae et magistris praeterisse*

^b fiscum H, M: *leg. a fisco; uexari*; H, M: *leg. vexetur*

^c subtrahi H, M: *add. nisi re probabiliter a librario praetermissa*

^d tenor H, M: *pro* tenorem

ⁱ edicti tenor Me: *Ita 10,1,6 uocabula quaedam male adscripta ex 10,1,7 et recte deleta a V* similiter adsunt in scholio; custodiri H: sqq. non extant in constitutione; également ce qu'il manque ici est la mention d'une appellatio uana*

- c.8 uiii ad priuatianos data iubet ut omnia praedia siue templis donata uel quae iussione principum donata distractaue sunt rursus fisco restitui
- c.9 uiiii admonet nihil [de] rebus [subiec]tis comiti priuatarum aliquid contingi nisi prius ad notitiam ipsius comitis [perductum] fuerit¹
- c.10 x iubet ut qui male cum fisco aut contraxit aut aliquid [mali] consumpsit in quadruplum restituere debere²
- c.11 xi colonos praecipit rerum priuatarum decima indictione singulas praestare centesimasⁱ
- c.12 xii iubet cupressus et excidi et plantari
- c.13 xiii duas res fieri censet ut et iudex publicus dum causa fisci agitur cum comite largitionum redeat primum. secundum de spatio temporum aut pro instructionibus exhibendis aut pro probationibus³
- c.14 xiiii quia praeceperat in undecima superiori constitutione ut colonos rei priuata[e] singulas centesimas dare debere modo uero ut nisi rationibus editis prioribus ad stam conlationem sine praeecepto principis nihil contingere^{4 a ii}
- c.15 xu omnia praedia iuris domus priuatae quaecumque aut per subreptionem aut per incubationem aut per praescriptionem temporis ablata sunt ablata praescriptione fisci dominio uindicato reuocari⁵
- c.16 xui decimae superiori contraria ibi in quadruplum iusserat intra anni spatium hic in duplum intra tres menses. dicit etiam percussum multam officium. officio postea contra fugientes manere actionem^{6 b}

¹ H, M: de rebus subiectis; H: per quem fuerit (*leg.* peruenerit) M: perductum fuerit

² H, M: mali

³ H, M: dum

⁴ H: priuatae M: priuatae

⁵ ms: 'iuris'

⁶ ms: officiu'o'

^a contingere H, M: *leg.* constringi

^b percussum multam officium H: *leg.* percussa mulcta officio

ⁱ CTh 12.6.14 est la gemina de cette constitution, mais là on trouve exactores domus regiae singulas centesimas debere reddere, probablement parce que là les colons ne sont pas mentionnés

ⁱⁱ colonos: pas mention d'eux dans la constitution

c.17 xiii susceptores ordinariⁱ non per ambitionem sed per deliberatione^m periculo procuratoris¹

SCTh 10.3 *De locatione fundorum iuris enfyteutici et rei publicae et templorum*

c.2 ii curiales proibet praedia res ciuitatis conducere admonet ut etiam possessiones ciuitati proximas non conduci² i

c.3 iii conductorem priorem proibet a secundo conductore remoueri

c.4 iiii conductores qui res fisci uel templorum aut conduxerunt aut possident subiunctis cum inutilioribus aumentum habentibus teneant quodsi noluerint licitatione facta aut decurionibus tradantur aut antiquis dominis restituanturⁱⁱ

c.5 u iubet loca publica seu intra ciuitatem seu extra siue in menibus uel in ortis saluo canone perpetua conductione teneri³ iii

c.6 ui conpescit rei publicae palatinos hisdem praediis esse conductores id est ut neque per se neque per interpositam personam⁴

c.7 vii conductionem ita fieri iubet ut sine iussione comitis priuatarum quantum fuerit caput in expensis aliis sic et pensio eis minuatatur et iubet nullum debere subripere in petendo speciale peraequatore suprascriptam ordinationem generalis

SCTh 10.4 *De actoribus et procuratoribus et conductoribus rei priuatae*

c.1 i praecipit uexatos iuris priuati quosdam a procuratore priuatarum debere sine metu querellam deponere⁵

c.2 ii actores rei priuatae nullis necessitatibus debere terreri quas iniurias a iudicibus sustinebant quod nunc^c ablatum est per suprascriptam constitutione^m diui iuliani⁶

c.3 iii in criminalibus causis colonos rei priuatae ordinariis iudicibus per rationales praesentari in ciuilibus per defensores

¹ H: ordinari M: ordinari; H, M: deliberationem

² ms: res c(iuitatis), 'etiam' possessiones

³ ms: [manere] 'teneri'

⁴ ms: rei p(ublicae)

⁵ H, M: quosdam

⁶ H, M: nunc, constitutionem

i proximas M: paulo aliter CTh

ii CTh: ad possessores antiquos, id est decuriones vel quoslibet alios dominos

iii teneri CTh: permaneant

SCTh 10.8 *De bonis uacantibus*

- c.1 principale uerbum hoc est ut dum dixerat integro statu norit sibi domum donatam cum omni iure suo. siue in casis cum omni iure suo sibi donatam
- c.2 ii donatam sibi rem a principe propter subreptionem prius non possideat nisi ad comitem priuatarum perducatur perlatis brebis confiscatorum ne per subreptionem caesareanorum aliquid publico minuaturⁱ
- c.3 iii iubet donatas res alicui ex iussu principis si pulsatus fuerit neque sine praesentia comiti priuatarum quemque inquietare debeat. neque sine memorati personam debet inquietus iudicio praesentari^{1 a}
- c.4 iiii illorum res qui sub tiranno a^glentes poenitentia ducti proscritas sunt omnes mobiles licet sint donata praedia autem rustica cum mancipiis suis fisco iubet sociari²
- c.5 u uacantia fisco delata caduca non statim fisco societur sed palatini su iusiurandum electi aduocato fisci praesente inquirant an caducum uel cuius caducum sit uel cuius qualitatis uel quantitatis sit et iubeatur publice clamari utrum sit heres an sine herede sit patrimonium quodsi nullus fuerit aut possidens aut interpellans tunc aerario societur cum nostra potestate ut petentibus tribuatur quodsi per conludium aerarium fraudatum fuerit suorum bonorum partem mediam publico sociari aduocatus fisci detrimentum quod publicum patitur sustinere^{3 b ii}

SCTh 10.9 *De incorporatione*

- c.1 superius de corporalibus rebus locutus est nunc de incorporalibus rebus iubet corporale est aurum argentum uestes possessiones

¹ ms: debere^{at}, 'inquietus'

² H, M: agentes

³ ms: aduocato^{us}

^a personam M: *pro persona*

^b su M: *forsan pro super?*

ⁱ comes rei priuatae: *pas dans le CTh; selon R. Delmaire, Largesses sacrées et res privata (Paris 1989) p. 189, le rationalis (mentionné dans la constitution) est, dans l'Orient, après 250 un agent de la res privata, sauf en Égypte, tandis que dans l'Occident le titre est disparu avant la fin du 5e siècle. L'interprétation d'incorporatio est remarquable*

ⁱⁱ interpellans H, M: *seqq. mendose scripta sunt*

- equos causa aliqua debiti titulos¹que praecepit publice ponendos¹
i
- c.2 ii similis quartae superioris tituli in hac mandat ut descriptionem factam omnium rerum sub certa distinctione. et traditarum brebis praediorum principi omnium detur² ii
- c.3 iii incorporationem dicit brebem omnium rerum principi oblatam cum causis omnibus siue cum debitis siue cum actionibus

SCTh 10.10 *De petitionibus et ultro datis et delatoribus*

- c.1 i similis sexti tituli est noni libriⁱⁱⁱ
- c.2 ii iubet delatores infurcari debere
- c.3 iii iubet delatores nullius res deferre in publicum ne innocentibus dolor ad crescat dum sint leges uel iura quae sibi debita caduca defendant
- c.4 iiii iubet nullum occulte res innocentum nec publice nec absconse delare^a
- c.5 u praecipit a principe res duobus hominibus donatas illum possidere debere cui primo largitus est
- c.6 ui donationes a constantino factas iubet ualere
- c.7 viii palatinos rei priuatae proibet delationis libellos suscipere uel ad comitatum uenire nisi prius ab ordinario iudice inquisiti manifesti fiant³
- c.8 viii superiori similis sed hoc addidit ut si manifesta fuerit delatorum uox audiatur sin minus hii quibus princeps aliquid largitus est a damnis sint immunes
- c.9 viiii petentes aliquid de fisco non prius delatores accipiant nisi docere uauerint esse caduca
- c.10 x similis primae

¹ H, M: possessiones, titulos

² H, M: hac mandat

³ ms: rei p(riuatae)

^a delare M: pro deferre

i superius à savoir CTh 10.8.4: res mobiles; aurum .. debiti: pas dans CTh 10.9.1, mais dans CTh 10.8.4 et CTh 10.9.2

ii à savoir, CTh 10.8.4 caducae uacantes facultates

iii la similitude ne se présente pas

- c.11 xi duas res in hac constitutione praecipit ut mandatis litteris cum fidelibus de officio rerum repertorium fiat deinde si cognitum sit caducum esse inuentario transmissio principi referaturⁱ
- c.12 xii ordinat non ante quemquam in patrimonio quasi caduco introduci a iudice sibi ab imperatore largito nisi demonstret a quo sibi conlatum sit quod praeceptum non solum in generale uerum etiam in specialibus custodiri debere quodsi delator non comprobauerit capite puniatur iubetque non statim introduci sed in prouinciam mandari ubi patrimonia constituta sunt et dum probatus fuerit delator iniuste apud innocentem ac honestum inuidiae delatoriam deposuisse sui facinoris in delatorem innocens poenam retorqueat in eodem loco ubi fuerat accusatus quodsi in bonis causis tertio repertus capite puniatur ac si docuerit^{1 a}
- c.14 xiii nullum iubet imperatoris auctoritas beneficium consequi ab officio comitis rei priuatae nisi cum sua iussione^{b ii}
- c.15 xiiii reos maiestatis damnatos proscribitis et eorum rebus sine iussu principis comitem rei priuatae nullo debere concedere sed si spontanea fuerit in largiendo principalis uoluntas tunc ualere n et si extediatus fuerit princeps ut eas uideatur concedere datum praeceptum sacrae non ualere²
- c.16 xu praedia quae sacri tectis palatii destina sunt non debere alicui concedi^{13 c}
- c.17 xui seruus si delator exierit et domino ac si probaberit puniatur hic absolute praecipit superius distinxit in titulo sexto uiiii libri^{d iii}
- c.18 xuii delatorem iubet non audiri ac si rationabilia pro tempore supplicet

¹ ms: 'debere', 'poenam'

² ms: n - *probablement un n* (dans le style de V2*) ou m (H: res M: non), *mais on ne voit pas une ligne au-dessus; aussi un non serait contraire au contenu de la constitution*

³ ms: sa'r'cr'i'o; H, M: sacri, palatii, concedi

⁴ ms: 'ac si'

^a repertus H, M: *add. fuerit probabiliter a librario praetermissum*

^b auctoritas M: *pro auctoritate*

^c destina: *pro destinata*

^d exierit et domino H, M: *pro extiterit domini*

ⁱ fidelibus H: *CTh certi*

ⁱⁱ comes rei priuatae *CTh: fiscus*

ⁱⁱⁱ superius: *à savoir, dans le crimen laesae maiestatis, v. CTh 9.6.2-3*

- c.19 xuiii superior generalis haec speciales ad alexandrinus data
- c.20 xuiiii anputat delatorum uocem ut pro tacita fideicommissa uel mancipiis uagantibus possidentibus inquietudo praestetur ut nisi cum delatore relatio non mandetur. quodsi probauerit non exuatur. a crimine qui si iterum probare non poterit poena superius proposita percutiatur¹
- c.21 xx similis quartae in octauo titulo sed in stam haec praecipit sed usque ad secundicerium proibet non a primicerio et sursum iubet^{2 a}
- c.22 xxi non prius principis iussa allegari nisi delator. iudicio praesentari officium contemtor. I librarum auri multatur
- c.23 xxii sextae decimae constitutioni similis noni libri tituli xlii quadragesimi secundi de bonis proscritorum ut bona proscritorum uel qui sententiam publicam sustinuerunt eorum res distrai infra biennium non debere³
- c.24 xxiii possessiones templorum rei publicae uel patrimonii quae subtractae sunt de eisdem delatorum nullus praecipit ut loquatur⁴
- c.25 xxiiii fugientes ostilitatem barbarorum de illiricu fugientes in aliis terris nulli liceat suprascriptis. iugum *in* seruitutis inponere ut non liceat siue in illiricum siue in quamcumque prouinciam sint positi deprimere seruituti⁵
- c.26 xxu similis iii et xx
- c.27 xxui si qui ex praesenti die siue per se siue per precibus depositis bona fisci uacantia tamquam caduca petierit et in prouincia ad prouinciam dominus earum possessionum repertus fuerit hoc in transmarinis *partibus* domino resistente eidemque domino conceditur indutia^rrum anni spatium fuisse concessum iubetque ut omnium iudicum iubetur ausilio plane si intra annum non occurrerit in comitatu praecepti percussus sententiam quod si non suo uitio sed impugnantium uoluntate moratus in ueniendo fuerit in impiedentem iudiciorum debet ferri sententiam ac delatorem

¹ ms: probauerit 'non', 'iterum probare'; H, M: percutiatur

² ms: [iu]proibet

³ ms: xlii/ quadragesimi

⁴ ms: rei publicae), ei's'dem, pat(r)i(); pat(r)i() L: patrimonialis?

⁵ ms: illiricu; M: in

- praecipit pro probatione infra anni metas comitatus sui exhibere praesentiam plane si uicino fuerint praedia de quibus iurgium geritur intra sex menses a die conuentionis debent praeceptorum statuta firmari¹ a
- c.28 xxvii delatores praecipit ut si semel delata probauerint uel secunda ueniam mereantur. tertio uero non probato poena plectantur^b
- c.29 xxviii uiuentium res a^dmonet per subreptionem non competere nisi qui reatus delictum incurrentes aut proscribiti aut deportati sunt sic tamen ut et eorum post biennium plane petitorio oblato describi debere si qui uero famosu titulo r(es) fouerit accusatus non patrimonium perdat sed ^ffa^mam quodsi forsitan alicui de re priuata denegatur exinde nullam moueatur iurgan^di¹ licentia quia non debet palatina uersutia aliorum facultates inquirere² c i
- c.30 xxiiii proibet haec lex bona defunctorum dari competitoribus qui consanguineum *relinquunt* ex quacumque linea intestatorum subiungit alium caput quodsi dicatur turpis uitae esse et non doceatur ipsius res non debere concedi ipsumque delatorem iubet non fideiussori dari sed a palatinis custodiri haec *in fine* similis vi et xx³
- c.32 xxx caducorum res petitas iubet cum fisco suo diuidi exceptis templorum et aliorum patrimoniorum reputatis inpensis omnibus seruata in omnibus possessionis antiquam substantiam ut si cognita sint omnia integra fuisse delator sui delicti poena damnetur admonet fisci aduocatos ab hac defensione proiberi in tractato

¹ H, M: possessionum, partibus, induciarum, sui

² ms: titulu'o'[m] r(es), 'de' re p(riuata); H, M: admonet; H: famosum titulum M: famosu titulo r(es); H: *famam* M: *famam*; H: *iurgandi* M: *iurgandi*

³ M: *relinquunt* H, M: *in*

^a siue per H, M: *add. alium procul dubio a librario praetermissum*; eidemque H: *leg. eidem*; fuisse concessum H, M: *del.*; sententiam H, M: *leg. sententia sit probabiliter librarius siglam uerbi sit interpretatus est m scripsit sententiam omittens sit*; uicino M: *pro uicina*

^b secunda M: *pro secundo*

^c biennium H: *add. demum competunt* M: *add. tantum competant*; titulo M: *post titulo est in cod. breuita nota quam ego interpretarer «res», fortasse a librario posita pro alia probabiliter «reus» significante*

ⁱ CTh: nulli penitus satisfactione credendus

uero interesse defensorem ut si post compositionem petitor si-
luerit ab eo partem suam fiscus exigit

- c.33 xxxi delatoribus depressis etiam seruorum rebellionum depressa
contumacia dominis tradere oportet^a
- c.34 xxxii cubicularios iubet ut si aliqua bona defunctorum petierit
mediam partem sibi fiscus defendat xxx similis hic specialiter
illic *generaliter* iussit ut omnes pars a competitore uindictet^{1 b}

SCTh 10.11 *De his qui se deferunt*

- c.1 duo inseruit capita unum in e^fx^ltraneo cui dimissum est tacitum
fideicommissum si ipse prodiderit tertiam partem de omnibus
rebus accipiat. alterum ut si uxor et medias accipiat et ipsa prior
sibi a fisco eligat²

SCTh 10.12 *Si uagum petatur mancipium*

- c.1 i uaga petentibus mancipia si iuste petierint eis concedatur ut ipsi
ea distraant non delatores addidit aliud quodsi a prioribus domi-
nis distracta uel occultata fuerint *ultio*¹ eos maneat statuta^{3 c}
- c.2 ii petens quisquam *uagum* mancipium non prius audiri debere
nisi gesta confecta sollemniter delatorem monstrant⁴
- S2: nota de praesentatione mancipii

ad u. *ex delator*

S2: de poena delatoris

SCTh 10.13 *De petitoribus et de desistentibus*

- c.1 praecipit actorem id est petitorem si pulsauerit possidentem et
ipse deesse uoluerit cum delatore. conuentione pulsatus tertia
sumtus et litis expensas reddere conpellaturⁱ

¹ H, M: generaliter

² H: extraneo M: extraneo

³ H, M: ultio

⁴ H, M: uagum mancipium

^a dominis H, M: *add. iura quod ex ipsa constitutione colligitur*

^b ut si H, M: *add. quis; uindictet M: pro uindictetur*

^c concedatur M: *pro concedantur*

ⁱ actorem id est petitorem: *la constitution a petitor*

SCTh 10.14 *Si petitionis socius sine herede defecerit*

- c.1 si qui largitate principis pariter acceperint socio moriente si filios non habuerit aut parentes. alter in eiusdem locum debere succedere¹
- c.2 superiori similis sed hoc [---] debitis coniunctis

SCTh 10.15 *De aduocato fisci*

- c.1 iubet fisci aduocatum ut neque de publico aliquid occultet neque etiam priuatis molestiam calumni¹ae inferat²
- c.2 ii licet causa priuatorum maior sit apud principes quam fisci quodsi plures et causas fisci peregit et probatus fuerit in omnibus melior prioribus praeponatur³ a
- c.3 iii tertia iubet aduocatos fisci utiliter causam rei priuatae pertractare quodsi per concludium suprascriptam res priuata omiserit protraendo tempus omissa de suis fisco facultatibus restituat⁴ b
- c.4 [iiii] haec lex iudicibus data est ut quoties causa fisci geritur. probatos cauidicos tribuant⁵

SCTh 10.16 *De fisci debitoribus*

- c.1 [pe]r catholicos fiscalibus rationibus dilapidatis si patrimonia eorum uendantur si satis non fecerint quodsi aliqui propositis rebus ne ad aliqui summam reddere conpellantur. uitantes comparare securi ad astam accedant hoc tantum propositum pretium persoluentes⁶ c i
- c.2 iii precipit ut si aliqui fisco debitis obnoxius sit de suis facultatibus restituat saluo praeiudicio⁷ ut dum compleuerint liceat eis contra deb[ito]res suos actionem experire⁷

¹ ms: s ou R(es)?

² H, M: calumniae

³ ms: 'quam fisci', plures 'et'

⁴ ms: rei p(riuate), res p(riuate)

⁵ ms: q(quoties); H, M: quaeuis L: quoties? CTh: quotienscumque

⁶ H: catholicos M: catolicos; H, M: dilapidatis patrimonia; H: rebus]nea aut ... quam [summam, M: rebus] ne ad <---> qui [summam

⁷ H, M: facultatibus, praeiudicio, debitores

^a fisci M: add. tutela praecipitur tamen ex ipsa constitutione; plures] et H, M: del.; peregit et H, M: leg. peregerint is qui

^b omiserit M: probabiliter pro amiserit

^c [pe]r catholicos H, M: pro per diacatochos

ⁱ CTh 16.10.1, V: diacatho[ll]icis, emendation proposée par Tilius: diacatochis

- c.3 iii brebis inuenta inter cartulas deportati siue documentis testium nil ualet
- c.4 iiii exactor uel debitor faciens cessionem rerum suarum non audiatur sed *constrictus* persoluat¹

SCTh 10.17 *De fide et iure hastae*

- c.1 consumptorem rerum fisc¹ alium res ipsius sub auctione positas distraantur quodsi iterum fiscus eas uelit restituere non audiatur id est proprio aut non quia nec minorum aetate p^ol^ositorum rebus distractis subuenire potest^{2 a}
- c.2 ii similis primae xui tituli iubet auctione facta uel proscriptione emptores tanti dare non amplius
- c.3 iii proscribtorum res uel debitorum minus distrai non debere quod si qui tamquam a priuato comparans pretium integrum persoluerit sit iure dominus sin minus non. hoc dicit quia graue est ut neque *fiscus* debitoris res perdat uel ipse debitor suas³

SCTh 10.18 *De thesauris*

- c.1 thesauros repertos medios fiscum medios inuentorem iubet accipere
- c.2 ii praecipit thesauros ornamenta reperita inuentorem lucrari aliter iterum iubet ut si qui in suo solo¹ reppererit totum habeat si qui in alieno quartam partem^{4 b}
- c.3 iii superiori similis

SCTh 10.19 *De metallis et de metallariis*

- c.2 ii superiori similis
- c.5 u iubet ut ubicumque inueniantur metalli producantur seu in priuato seu in patrimonio dominico
- c.6 ui hic de argentariis loquitur
- c.7 uii praecipit ut quemadmodum ualens per orientem omnem auri metallum inquirunt reuocandos ita etiam iudices admoneri iudices

¹ H: omnes tractatus M: constrictus

² ms: minoribus'um'; H, M: fiscalium, restituere, positorum

³ H, M: fiscus

⁴ H, M: reperta; H: aliud M: aliud; H: solo M: solo; H: reperit M: reppererit; H, M: partem ...

^a consumptorem H, M: *probabiliter pro de* consumptore

^b partem H, M: *procul dubio omisit librarius plerumque quae sequantur*

- per illiricum ut unumquemque repertum suae restituant prouinciae^a
- c.8 iiii iubet senatores ut eruendi uel execandi de suis lapidicinis sine metu aliquo quod uelint^b
- c.9 uiiii praeceperat primo ut nemo de aurilegulis transmearent quod nunc secunda constitutione confirmat
- c.10 x quicumque sub terram laboris inquisitionem pro lucro succenditur fisco partem decimam domino alteram offerat decimam^c
- c.11 xi superiori similis
- c.12 xii iubet septenos scripulos per annos singulos ab aurilegulis comiti largitionum inferri
- c.13 xiii haec contraria est secundae quia ibi praeceperat hic conpescuit
- c.14 xiiii iubet nullum adserentem saxa obruta effodere ne dum effodit alienas domus tecta diruat¹
- c.15 xu metallarios praecepit ad propria remeare. rursus iubet ut si de domo rei priuatae filios procreauerint dimidiam partem filiorum fiscus capiat alteram pater

SCTh 10.20 *De murilegulis et gynaeceariis et monetariis et bastagariis*

- c.1 monetarios iubet in sua condicione permanere nec dignitatem perfectissimatus habere²
- c.2 ii iubet guineciarum mancipium qui non praesentauerit exigid
- c.3 iii ingenuae mulieres quae se guineceariis iungunt trina denuntiatione deposita mariti sequi condicionem
- c.4 iiii de bastagariis
- c.5 u si quis uxorem de concilegulis acceperit ipsorum condicioni accedere
- c.6 ui iubet praesentari omnes linteones nullum excusabilem faciens
- c.7 uii qui aliquem ex familia guinecea occultauerit iubet quinque libras auri multari
- c.8 uiiii sextae similis hic poenam addidit occultantibus

¹ ms: aliena's' 'domus'

² H, M: permanere, perfectissimatus, habere

^a omnem M: *evidenter praeteriit hic librarius vv. eos qui*

^b lapidicinis H, M: *add. potestatem habeant ut ex constitutione conuicitur*

^c inquisitionem M: *probabiliter librarius deceptus est nota quae pro tio usurpatur quam simplicem o esse censuit*

^d exigid H, M: *hic praeteriit librarius nonnulla vv., quae ut ex ipsa constitutione colligitur procul dubio fuere quinque auri librarum multam*

LIBER XI

SCTh 11.1 *De annona et tributis*

c.29 ad u. *si quid ... proficere*

S2: nota sim. eodem lib. tit. u con. i

c.37 ad u. *speciali beneficio*

S2: nota de speciali beneficio utrum generalitate derogetur

SCTh 11.5 *De indictionibus*

c.1 ad u. *redundarit*

S2: si aliquid amplius fuerit exactum futurae indictioni prodesse habet hoc lib. sim. tit. i con. xxuiiii

SCTh 11.7 *De exactionibus*

c.1 S2: sim. lib. xii tit. i con. cxuii sim. hoc corpore et tit. con. xxi tit. uii sequenti con. i

c.2 S2: sim. lib. xii con. clxxxia

c.3 S2: nota de debitore non mittendo in custodiam sim. con. uii

c.4 ad u. *differunt*

S2: sim. tit. uiiii con. ii

c.7 ad u. *capione pignorum*

S2: nota de debitore pignerando

c.19 ad u. *ne ... iniuriam*

S2: nota de poena plus exigentium

SCTh 11.12 *De immunitate concessa*

c.3 §: sim. hoc lib. tit. xiii

SCTh 11.14 *De conditis in publicis horreis*

c.1 S2: sim. lib. i tit. [---]

SCTh 11.16 *De extraordinariis siue sordidis muneribus*

c.14 S2: nota de excusatione eorum qui in palatio militant

c.15 S2: nota quae sint sordida munera uel qui excusentur

SCTh 11.26 *De discussoribus*

c.2 S2: sim. lib. xii tit. ui con. xxui

SCTh 11.29 *De relationibus*c.1 S2: sim. lib. i tit. xxiiii con. iⁱad u. *nostram debes consulere maiestatem*S2: alibi non debesⁱⁱc.2 S₂: nota sim tit. ¹se¹quenti con. uSCTh 11.30 *De appellationibus et poenis earum et consultationibus*

c.1 iubet iudicem infra decem appellationis dies litigantibus apostolos dari quodsi litterae contrariae sunt uni parti eas refutet infra quintum diem sed decem memoratos dies continuos esse debere simili modo alios quinque dies

c.2 ii appellatorem iubet postquam prouocauerit non debere aut custodiae iniuriam uel carceris sustinere in ciuilibus causis in causis uero criminalibus ac si appellauerint in custodia remanere sic tamen ut appellatio ipsorum suscipiatur^ac.3 iii praecipitur iudex ut enim appellatione soluta principis iussu ad eundem iterum reuocatas rectorem edicto posito finire debere causas¹

c.4 iiii officio praecipit ut oblatos appellationis libellos suscipiat

c.5 u post appellationem susceptam praecipit iudicem de ea causa nihil mouere

S2: superiori tit. sim. con. ii

c.6 ui appellari proibet necdum data sententia plane si genus *ei actionis* negatum est uel instructio subpressa est ipsum autem puniri iudicem iubet ut quantum pars eius qui obrimitur ut iudicis pro aestimatione fisco multam inferat alteram uero partem qui cupit praemiis appellation^{em} uel gesta confecta dirumpere quantum est causae meritum tanti damnari debere²¹ ms: 'enim'² H, M: ei actionem Me: actionis; H, M, Me: appellationem^a appellatio H: *leg.* appellationesⁱ H: *h.l. uidetur Lib. I genuini Cod. Th. proferri. si vera est lectio, complures tit. illius libri desunt: tamen puto librarium errore lapsum scribere uoluisse Lib. XI, tit. 30, c. 1 aut Lib. XV Tit. 1 c. 2*ⁱⁱ alibi non debes v. *Mo Prol. LIV sub 1*

- c.7 *vii* litigantibus licet sine conscriptione libellorum uoce appellare ubi necessitas fuerit^a
- c.8 *viii* primae similis superius de priuatis hic de fiscalibus loquitur praecipit post dictam causae sententiam intra uicesimum diem ad comitatem debere transmitti fisco uero alios uiginti dies addidit
- c.9 *uiiii* contrariae tertiae proibet causam in iudicio rursus iudicis reuocari adicit ne ad opinionem iudicis postulatam princeps sententiam ferat nisi documentis et testibus perspectis
- c.10 *x* nominatum iubet ad curiam et sciens adpellauerit ex eo ei duo menses temporis spatium concedi ex eo in ipsius peruenit notitia nam praesenti cognoscens ab eodem die eum computare debere^b
- c.11 *xi* proibet omnes proponere quod probare non potest pro qua re instrumenta causarum in iudiciis proferre necesse est¹
- c.12 *xii* similis septimae in nominatione curialium sufficit et una uoce nuda adpellare
- c.13 *xiii* minorum iudicum sententias refutatas non ad principem sed ad praefectum urbis eas offer^r---²
- ad u. *cui nostram uicem commisimus*
S2: nota de uice sacra
- c.14 *xiiii* arcet debitores fisci per adpellationem debiti executionem eludere iubet ut si suam praesentiam intra xx dies non praesentauerit eius appellatio uacueturⁱ
- ad u. *intra dies complendis sollemnitatibus praestitutos*
S2: id est intra xx dies
- c.15 *xv* praecipit¹ litigatoribus ubi uiderint causam suam uulneratam fuisse appellare et nullam iniuriae uiolentiam tolerare quia licet unocuique pro causae extremitati ferre remedium³
- c.16 *xvi* xui ab omnibus personis iudicialis lege memoratis adpellari permittit ut apostolos adpellans accipiat a praefectis uero appellari non debere praecipit ut appellans ad praefectos uadat uictus cau-

¹ ms: p^o L: *does the symbol mean possunt? Or should probare be probari?*

² H: nonnullorum, offer..... M: minorum, offer <--> (*probabiliter offerri*)

³ H, M: praecipit

^a plane H, M: *add. supplicare licet*

^b et M: *pro si*

ⁱ xx H, M: *numerus xx non commemoratur in CTh*

- sam suam perdat uictor uero contra iudicem agat ut principali iudex multetur iudicio
- c.17 xuii appellationis perditum tempus silere debere quodsi principem adierit deportationis patiatur exilium¹
- c.18 xiiii iubet rationalibus iudicantibus pro priuato dum appellauerint factis apostolis ad praefectum urbis debere transmitti²
- c.19 xiiii curiae nominatum debere intra duo menses appellare debere decimae similis
- c.20 xx iubet in ciuilibus seu in criminalibus causis iudices appellationem suscipere
- c.21 xxi similis xiii
- c.22 xxii iubet praesidibus admonitis appellationem suscipere
- c.23 xxiii in hac praecipit a praefecto urbis ad principem appellare
- c.24 xxiiii primae similis sed hoc interest quod ibi diem statuit hic absolute locutus est
- c.25 xxu iubet iudices ordinarios oblatam adpellationem suscipere exceptis duobus capitibus executionis uel praeiudicii sed a sententia³
- c.26 xxvi si qui male fuerit addictus tam in bonis uacantibus quam in caducis audiri debere
- c.27 xxvii hic demutationem fecit a praefecto urbis ad praefectum praetorio contraria xiii
- c.28 xxviii iubet a rationalibus adpellatum infra xxx diem ad praefectum deduci in prouincia xx dierum spatium reseruari^a
- c.29 xxviiii appellationes uicario urbis oblatas debere suscipi et intra xxx dies cum apostolis principi transmitti
- c.30 xxx similis uii et x
- c.31 xxxi ^{rect}lores prouinciarum condemnari praecipit qui relationes aut deprimunt aut morantur⁴
- c.32 xxxii iubet ordini ciuitatis karthaginis appellationem suscipere
- c.33 xxxiii aduersus iudices qui hanc legem contempserint

1 ms: 'xuii'

2 ms: 'xiiii', priuat[is]o

3 ms: execution[is]is

4 H: *rectores* M: *rectores*

^a adpellatum H: *leg. appellatorem*

- c.34 xxxiiii si qui consultationem sequitur id est inuestigat mediam partem litis aestimatae omittat. iudex uero ignominia obpressus. x. libras auri multa feriatu^a
- c.35 xxxu monet quemadmodo consultatio fieri debeat
- c.36 xxxvi si in causa litigantium aliqua nascatur ambiguitas unde iudicari non potest oportere dari indutias
- c.37 xxxvii praescriptionibus a iudice reiectis debere pro eisdem appellari debere¹
- c.38 xxxviii
- c.39 xxxiiiiii
- c.40 xxxx contra sententiam quae de libello pronuntiatur appellandum²
ad u. uel uocem ... *prouocationis*
S2: nota sola uoce appellari
- c.41 xli rationales fisci causam suscipere fisci aduocato praesente ut si fuerit adpellandum ad praefectum urbis debere quodsi a praefectis ad principem uel comitem largitionum³
- c.42 xlii superfluum appellationem iudicem¹ suscipere⁴
ad u. *ad adnotationem*
S2: nota quod dicit ne reliquum negotium audiret quasi dat intellegi post iam coeptum negotium posse appellari quod nouella ualentiniiani dicit [sub] titulo de fori praescriptione [aut inter]locutione appellari [potest]⁵ i
- c.43 xliii appellatoribus nisi a principe inponi non debere poenam
- c.44 xliiii in uii et xx praeceperat¹ ex praeiudicio et executione [in hoc prae]iudicium addidit⁶ b
- c.45 xliiii appellatio a discussore uel a rationale facta ad comitem rei priuatae debere perduci quodsi longinquitas itineris fuerit iudex prouinciae audiat

¹ H, M: appellari

² ms: 'pronuntiatur'

³ ms: adpella[rum]ndum

⁴ H, M: iudicem

⁵ Me: ... titulo de fori praescriptione aut interlocutione appellari potest

⁶ H, M: praeceperat, in hoc praeiudicium

^a libras M: *pro librarum*

^b uii et xx H, M: *leg. xxu*

ⁱ *il s'agit de NTheod 4.8, qui fut promulgee aussi dans l'Occident par Valentinien III en 448*

- c.46 xlui similis iiii et x. sed hic iubet intra prouinciam intra xx dies causam cognoscere¹
- c.47 xliui similis iiii. et xx in suprascribta iusserat nullum litigatorum uenire hic addidit ut si intra annum responsum litigatores non acceperint debere intra annum collectis gestis uel omnibus documentis ad comitatum uenire^{2 a}
- c.48 xluiii qui appellauerit prouocationem suam inpleat
- c.49 xluiii hic summam causarum praecepit quod rationales audire debeant dicit et quam comites rei priuatae audiant³
- c.50 I iubet multari actorem qui ante sententiam actorem suum conpulsit appellare^b
- c.51 li iubet iudicem appellationem respuentem in necessaria causa triginta libras auri multari⁴
- c.52 lii non debet ad comitem causa peruenire nisi de ea re prius praeses iudicauerit⁵
- c.53 liii nominationes factae sine publicis libellis uel edictis non ualeant
- c.54 liiii similis uii. et xl
- c.55 liiii dicit ante primum iudicium nihil indigere causa sed posteaquam controuersia peracta fuerit partium hoc iubet actorem ex infirmitate iudicantis non debere torpescere
- c.56 lui qui appellationem offert post triduum non ex quo sententia dicta est sed post oblationem legitimam quodsi penituerit appellatorem concedi ei fiducia contraria uiii. et .xl^c
- c.57 luui iubet reos pro criminis qualitate damnatos nulli clericorum licere defendere quodsi temporis est appellare debere
- c.58 luuii licet a suspecto iudice appellare a praefectis uero sine dispendium nemo appellare poterit^d
- c.59 luuiii iubet iudicem appellationem refutantem xxx. libras auri multari

¹ ms: 'causam'; H, M: iubet

² ms: com(itatum)

³ ms: 'causarum'

⁴ ms: 'appellationem', necessaria[m] causa[m]; H, M: respuentem

⁵ ms: com(item)

^a uenire M: *add.* ad comitatam sacram ut ex constitutione conicitur

^b actorem H, M: *leg.* procuratorem quod et in constitutione extat

^c fiducia H, M: *leg.* licentiam arbitrium commutandi

^d dispendium M: *pro* dispendio

- c.60 lviiii superiori similis sed partem .viii. et xx habet^a
- c.61 lxi in iudicio uicarii urbis romae inscribitur si adpellauerit ad principem debere nuntiari quodsi causa criminis non est sed inuidiae libellum appellationis cum apostolis ad praefectum urbis dirigantur^{1 b}
- c.62 lxii ut apud africanam legum pristina appellationis iura seruentur praefectus gentilium si adpellauerit ad proconsularem cum apostolis transmittatur^{2 c}
- c.63 lxiii praecipit ut secundum constitutionem editam datis iudicibus a praefecto praetorio siue in ciuitate ubi sunt siue in prouinciis ut finitis mensibus duobus tempus appellationis conpleatur etiam reparationem appellationis fieri intra xxx dies in longinquis uero prouinciis sex menses
- c.64 lxiiii octauae similis sed hic posuit si aut infirmitate praegrauetur aut iudex aut litigator.³
- c.65 lxv praescriptiones in exordium causae opponi oportere et ab interlocutione non appellari sed a sententia iudicis appellationem in menses duo debere suscipi et intra xxx dies scriniis publicis debere mandari^d
- c.66 lxvi sententiae omnes iudicum appellatione suspense siue per transactionem uel si transactio facta non est principibus offerri debere iubet et post annum si responsum non acceperit ad comitem uenire^{4 e}
- c.67 lxvii appellatio oblata iudici quae praefectis praetorio uel praefecti urbis auditorio dari debeat si non susceperit iudex et apostolos non dederit conueniendum esse aduersarium intra anni metas spatium habeat litigator quod si non susceperit intra sex

¹ ms: libell'um'

² ms: 'lxii'

³ ms: si ā, ā/ iudex ā litigator [ā = a(ut)] W: ab *is improbable*, aliqua *seems more likely* L: aut *is probably meant in both cases* [si ā, ā iudex; AJBS], but the double aut is an error of the scribe, or perhaps of the corrector, who has interuened here [? AJBS]

⁴ ms: [bi]annum

^a viii et xx H, M: leg. xxii

^b libellum H, M: pro libellus; dirigantur H, M: pro dirigatur

^c praefectus ... appellauerit H, M: pro a praefecto gentilium si appellauerit

^d exordium M: pro exordio

^e est M: add. v. consultationes quod librarius praeteriit

menses. quodsi iudex aut appellationem dare aut relationem noluerit intra quattuor menses^{1 a}

- c.68 lxiii de duobus capitibus sileri praecipit de pensionibus et de competitionibus de ceteris uero causis ad proconsulem appellari debere

SCTh 11.31 *De reparationibus appellationum*

- c.1 in appellatione iubet intra tertium mensem recidium habere appellationis ausilium aliud praecipit ut si nimium fuerit intra xxx dies
- c.2 ii in priore enim iusserat reparationem appellationis *intra tres menses*. in alio capite iubet ut si transactum fuerit reparationis ausilium beneficia iuris s'ub¹ueniant quibus aut infirmitas iudicis aut rei publicae negotium inpediuit²
- c.3 iii superiori in capite similis quodsi hoc factum utrumque non fuerit appellatio ualeat hic memorat de pedaneis iudicibus uel de magistratibus ut si festinatio fuerit duo menses si sine appellatione xxx dies^{3 b}
- c.4 iiii superiori similis sed hic hoc praecipit ut intra tres menses appellationis recidium impleant officium aut prolatam impleant sententiam⁴
- c.5 u exploratio debet fieri cuius partis ausilio egeat ut intra memoratum tempus appellationis reparatio impleatur iubetque litigatorem cum officio pergere in locum 'ubi manet' si subterfugerit ut eum conueniat quodsi fugerit inuento ipsius nomine ei conuentionem tradat 'et hoc' inpleto curator aut magistratus suis litteris curabit 'insinuari quodsi' deesse uoluerit conuentus in contumacem sententiam proferat^{5 c}
- c.6 ui reparatione facta intra tres menses aduersario deberet innotescere per conuentionem continuatos

¹ ms: 'et apostolos non dederit'

² H, M: intra, *subueniant*

³ ms: superiori '[similis]' in capite similis

⁴ ms: 'tres'

⁵ H, M: ubi manet, insinuari; H: et hoc M: *et hoc*; H, M: quodsi

^a appellatio oblata M: *pro* appellationem oblatam; metas M: *add.* quod; quod si non susceperit H, M: *add. a librario ommissa uerba constitutionis* appellationem in qua inferiorum iudicum sacra desideratur auditio; dare H, M: *leg.* recipere; aut relationem M: *add.* dare

^b appellatio, appellatione H, M: *leg.* sententia, appellatoris studio

^c pergenere H: *leg.* pergere

- c.7 uii possessori intra menses tres si appellationem non reparauerit belli tempestate deberi ei subueniri
- c.8 uiii nominatus ad curiam si temporum lapsus inciderit intra xxx dies reparationis ausilium capiat
- c.9 uiiii adpellatoribus haec data est non custodientibus iudicia ut custodiatur eis praefinitum legibus tempus id est secundae appellationis ausilium [ut] si [in eadem] prouincia menses tres. in longinqua quattuor ita tamen si sententiam iudicis appellatio repellat praefectus sententiam praecipit ad primam reparationem petendam addi praecipit alios tres menses qui non petierit in secunda reparatione adpellationis superius adicit de iudice et de actore modo de scolastico loquitur id est patrono causae^{1 a i}

SCTh 11.34 *De his qui per metum iudicis non appellauerunt*

- c.1 iubet eos in insula deportari qui perditum contestationis legibus concessum primum et secundum tempus litem reparate temptauerint^b
- c.2 praecipit his quorum in negotio a praefecto urbi uel a proconsule dicta sententia est et non prouocauerunt pro metus causa rursus reparationis abesse subsidium^{2 c}
- ad u. *uicariorum sententiae*
S2: nota de sententia uicarii

SCTh 11.35 *Si pendente appellatione mors interuenerit*

- c.1 litigantium heredibus mortuorum praecipit alios quattuor menses ad notionem concedi³

SCTh 11.36 *Quorum appellatione non recipiantur*

- c.1 inaniter prouocantes ausilium denegari et significat personas homicidam adulterum maleficum uel ueneficum^d
- c.2 ii propter praeiudicium appellari non debere uel ab executoribus

¹ H, M: ut, in eadem

² ms: 'pro metus causa'

³ ms: 'mortuorum'

^a sententiam praecipit H: *del.*

^b insula H: *pro* insulam; perditum ... tempus H: *leg.* perditio contestationis legibus concesso primo et secundo tempore M: *probabilius est librarium omisisse post ante perditus, quam tot verba immutasse*

^c abesse H, M: *pro* adesse

^d prouocantes H, M: *pro* prouocantibus

ⁱ actore H: *sequentium ne verbum quidem extat in CTh*

- c.3 iii superiori similis sed hoc hic additum est ut appellans post sententiam dictam iudicis intra triduum appellare debere^{1 a i}
- c.4 iiii primae similis/ [---]/ [---]
- c.5 u similis secundae
- c.6 ui in ciuilibus causis appellationem oblatam debere suscipi in priuatis rebus rei priuatae ob debitum omnino repelli^{2 b}
- c.7 uii primae similis
- c.8 uiiii similis iiii et x tituli xxxii^c
- c.9 uiiii haec de debitoribus rei priuatae iubet³
- c.10 x qui contra fisci utilitatem appellat quinquaginta pondo argenti multetur
- c.11 xi similis secundae
- c.12 xi similis octauae et quartae decimae. tituli xxxii^d
- c.13 xii poenam feriri officium qui suprascribtam legem contempserit^e
- c.14 xiii primae similis et praecipit in scelere conuictum puniri non appellare⁴
- c.15 xiiii similis secundae sed hic poenam addidit in eos qui uim constitutionis despiciunt
- c.16 xu similis superiori
- c.17 ... hic iubet nullum officialem a sententia sui iudicis prouocare nisi tantum in causa patrimonii quae apud suum iudicem incoauit
- c.18 xuii similis quinquagesimae xxx. tituli sed in finem xi. similis estⁱⁱ
- c.19 xuiii in nona enim de debitoribus locutus est hic de ratione non reddentibus^{5 f}

¹ ms: ut app̄ L: appellam (?)

² ms: rei p(ri)u(atae)

³ ms: debitoribus rei p(ri)uatae)

⁴ ms: 'in'

⁵ ms: debito'ribus'

^a debere H, M: pro debeat

^b priuatis H, M: pro fiscalibus; rebus M: add. hic uel ut quoque ex constitutione colligitur

^c xxxii H, M: leg. xxx

^d xxxii H, M: leg. xxx

^e poenam M: pro poena; qui H: leg. quod

^f ms. nisi: N L: leg. enim

ⁱ est H, M: de his quae sequuntur nihil extat in CTh

ⁱⁱ xi H, M: scil. h. tit. 36

- c.20 xiiii haec contra episcopum qui iniuste appellare uoluit ut multa qua percussus est non fisco sed fratribus acceptum erogetur¹ i
- c.21 xx discussa a discussoribus
- c.22 xxi prouocatio in interdicto bonorum quod pro celeritate reperi- tum est tarditatis non sit
- c.23 xxii post peremptoriae praescriptionis sententiam tunc debere appellari sed si finem negligetiam appellatoris cognouerit dilata- tam debet ferre sententiam sic tamen ut utrisque partibus appel- landi tribuatur licentia² ii
- c.24 xxiii post omnes praescriptiones dicta sententia si quis postea ap- pellare temptauerit non audiatur sed secundum iuris regulam praecipit si fuerint ei praescriptiones aliae iudicio custodiri.³ iii
- c.25 xxiiii similis xxvii sed hoc addidit ut si exsecutor modum execu- tionis excedat duas res praecipit ut si res mobilis fuerit posses- sori detracta idoneo custodienda detur restituenda cui sacer iusse- rit iudex quodsi de fundis. interposita appellatione omnes fructus custodiendos esse⁴ a
- c.26 xxv praecipit ut qui contra praeceptum diui adriani in diem pro- ibuerit quo aperitur testamentum aut appellauerit contra uolunta- tem defuncti aut ignarus iudex susceptam appellationem cum liti- gatore multam tricenas auri libras feriri⁵ b
- c.27 xxvi iubet adiudicatos statim debitum persoluere
- c.28 xxvii mandat eos poena feriri qui post contumaciam excluso ap- pellationis ausilio diu alia iussa contempserunt
- c.29 xxviii ante sententiam a rationale uel a discussore appellare nul- lum debere similis .xxc

¹ H, M: uoluerit

² H, M: sententiam

³ ms: 'sed', 'aliae'

⁴ ms: id[ei]oneo

⁵ ms: defuncti 'aut'

a xxvii H, M: leg. xu et xi

b in H: del.; susceptam H, M: pro susceperit; appellationem H, M: add. iudicem

c xx H, M: pro xxv

i fratibus H, M: CTh: his qui indigent

ii tamen H, M: seqq. aliter in CTh; H, M: hoc summ. corrupte scriptum esse

iii la phrase si quis .. sed ressemble la phrase pareille dans CTh 11.36.23

- c.30 xxiiii similisq() nonae est sed hic absolute de debitoribus iussit et xxx tituli similis est legi .iii. et .xx¹ a
- c.31 xxx iubet officium xxx libras auri feriri qui confessos debitum appellare permisit^b
- c.32 xxxi similis nonae
- c.33 xxxii primae similis

SCTh 11.37 *Si de momento fuerit appellatum*

- c.1 iubet in momento firmari sententiam iudicis sic tamen ut dum relatum fuerit principi dum et necesse fuerit ei restituatur momentum²

SCTh 11.38 *De possessione ab eo qui bis prouocauerit transferenda*

- c.1 secundo appellans si uictus fuerit tertio possessio ad possessorem transferatur^c

SCTh 11.39 *De fide testium et instrumentorum*

- c.1 petiorem debere probare in causa de qua adserit dotali quodsi docere non ualuerit tunc possessori necessitas ad docendum debet inponi^d
- c.2 ii scriburae quae sibi per contrarietatem fidem minuunt ab altera parte proferri non debere
- c.3 iii in testimonio dicendo primo testes iurare debere et testium fides eligenda est. sed et unum testem non debere suscipere³
- c.4 iiii prolata in medio 'scrib'tura aduersus aliquem si illam dicit esse falsam probare debet quodsi contra quem proponitur probare non saltem dominus qui... iem probare debet⁴
- c.6 ui quoties scrib'turam dicitur falsam esse aut infirmetur. aut probetur⁵

¹ ms: similisq. W: q. *normaliter* quia

² ms: 'et'

³ ms: sed 'et'

⁴ ms: q(u)i... ie(m), 'debet'; M: scrib'tura, dominus] <---->

⁵ ms: q̄s, *peut-être* q(uae) *corrigé au même temps que* scrib'tura et falsa avec l'addition d'un s, L: *pro* quoties?; ms: scrib'tura'm', falsa'm'

^a uiii M: *pro* iiii

^b quod L: qui *corresponds to the* quod ... *in the law itself*

^c possessorem H, M: *leg.* petiorem

^d dotali H: *inapte et ortum ex vv.* quan dotalis *i.e.* quando talis *in CTh* fortasse post adserit *nonnulla desunt*

- c.7 uii quicumque scribturam in medio protulerit et accusata fuerit nisi prolator ueritatem ostenderit pro falso habeatur
- c.8 uiii episcopum ad testimonium admitti non debere quia nec honor nec nomen eum permittit
- c.9 uiiii in absentem quaecumque dicta fuerint non ualere
- c.10 x iubet presbiteribus sine iniuriam tormentorum testimonium dicere alii uero clericorum gradus prout leges praeceperint testimonium dicant quodsi ueritatem subpresserint tormentis subiciantur¹
- c.11 xi de proditore babtismatis ut ab omnibus ho¹m¹inibus uel a testimoniis in dicendo sint alien¹i²
- c.12 xii non debere possessorem ostendere qualiter eius t¹itulum¹ sed illum qui illum pulsat si defecerit petitor a possessore compellendus similis .iiii.³
- c.13 xiii testes in iudicio hi deduci debent quorum societas esse non probatur in crimine s¹ne sumptus datos ab eisdem qui illos expectant⁴

¹ ms: 'in' iuriam; H: iubet M: iubet; H, M: dicere; H: subiiciantur, M: subiiciantur

² H: hominibus, in dicendo sit alienus

³ ms: t¹(i)t(ulu)m¹, illo'um'; H: non debere possessorem ostendere qualiter eius titulus sit sed illum qui illum pulsat quodsi defecerit, compellandum similis iiii

⁴ H: sane

LIBER XII

SCTh 12.1 *De decurionibus*

- c.1 proibet iudices uacationem praestare curialibus ciuiliū munere-
rum sed ad principem debere referri hic etiam qualiter gesta de-
beant confici apud municipes¹
- c.2 ii dicit debere nosse qui de exordio mensis quod publici iuris
est^a
- c.3 iii iubet decuriones tabelliones non esse tabellio uero si ad cu-
riam uocetur excusatione non utitur
- c.4 iiii praesides eos fieri non debere qui omnes honoris gradus in
sua patria minime peregerunt peractos spectabiles fieri¹
- c.5 u de ducenariis praecipit uel diuersis honoribus siue in comitatu
siue in prouincia non debere per ambitionem sed meritis
adimpleri curiales etiam qui cupiunt declinare curi¹am¹ iudices
factos codicillos ab eis auferri. diuisit hanc constitutionim in tri-
bus partibus in scrinariis in curialibus et ex incolis curialibus fac-
tis^{2 b}
- c.6 ui honoratos. siue honoratas contubernio seruorum uel seruorum
abstinere debere curialem proibet simili modo pro defensione
potentis ancillae coniungi hic diuisionem facit ut si nescientibus
procuratoribus in metallum ancillam damnandam decurionem in-
sula exilio relegari si emancipatus sit proscribi iubet ut res mobi-
les fiscus capiat immobiles ad curiam ciuitatis eius transitum fa-
ciant si aut filios aut parentes non habuerit procuratores conscios
uel non prodentes metallo damnandos quodsi dominus scierit et
non uetuerit uel prodiderit ipse fundus fisco sociari cum omni iu-
ri suo in ciuitate si contigerit dimidiam partem proscribi iubetque
ut si cognitam legem non in domo sua sed in ospitio seruule mis-
sum fuerit uel cognitum in pecuniam damnetur
- c.7 vii praecipit decem et octo annorum filios curialium munera
ciuilia adimplere

¹ ms: 'omnes'

² ms: com(itatu); H: curiam, M: curiam

^a est M: *add. dubitauit, a librario praetermissum ut ex ipsa constitutione colligitur*

^b debere H: *add. eos*

ⁱ H: *de gestorum confectione apud municipes h.l. nihil legitur in CTh*

- c.8 uiii decuriones ad annonas exigendas ante tres menses nominari oportere ut si recusauerint alii ut fiant¹
- c.9 uiii curialis siue in sua causa siue in publica prius eum non debere profisci nisi iudici nuntiarit
- c.10 x in hac praecipit ut quicumque seu ex genere curialium est restitatur suae origini seu ex quacumque militia
- ad u. *si quid ... probetur*
S2: nota de curiali militante
- c.11 xi qui dimissa curia militauerunt si nondum primipili sunt ad curiam censuit reuocari sed illos solos arcet reuocari qui suis laboribus perierunt^{2 a}
- c.12 xii de curiali min[---]/ [---]/ [---]/ [---]
- c.13 xiii curiales deserta curia militantes intra xx annos ad curiam reuocari
- c.14 xiiii hoc in xi est ut filii cuiuscumque iudicis ex curia descendentes curiae redderentur modo praecepit ut muneribus completis iudicio principali honores accipiant alios uero a praefectis honoribus donari ut si honoribus minus apti sunt curiae restituantur sic tamen ut qui a principe honoribus donantur liberi sint filii curiae reuocentur euertens uero fiscalia honorem senatorium petens non admittatur^{3 b}
- c.15 xu ueteranorum filios curialibus sociandos ita ut sed etiam qui perfecerint curiae suae dentur^{4 c}
- c.16 xui fugiens magistratus honorem si pertinacia permanserint ordinati ipsorum bona capiant quodsi inuenti fuerint duorum annorum honora patiantur simili modo in omnibus qui fugiunt rei publicae functiones
- c.17 xuii [---]/ [---]
- c.18 xuiii secundo eadem dignitate promeritus senatorem non fieri
- c.19 xuiiii infantes octo annorum ad curiam nec nominari ad curiam nec accedere nisi octo et decem annorum factos etiam iubet discingi⁵

1 ms: alii 'ut'

2 ms: 're'uocari

3 ms: reddere'n'tur, donari 'ut'

4 ms: 'ita ut'

5 H, M: iubet

a perierunt H, M: *leg. meruerunt ut ex constitutione colligitur*

b xi H, M: *leg. uiii; fiscalia M: add. commoda ut ex constitutione colligitur*

c sed H, M: *del*

- c.20 xx curiales in agro conmanentes neque procuratores fieri neque ad curiam ciuitatensem accedere nisi et aetate perfecta et munere qui uero non completo honore sed suffragio adepti sunt codicilli ab eis auferantur^a i
- c.21 xxi flamones diales factos uel sacerdotes praepositos domorum fieri non debere¹
- c.22 xxii iii et x similis sed hoc hic minus habet quod superius ibi enim tempus statuis hic absolute defixit
- c.23 xxiii in eos qui contumaciter abscedentes tertio edicto proposito ad curiam reuerti noluerunt si tamen intra xxx dies admoniti edicto non ueniant quartum edicto proposito et sic iudicari item absentis defensor ne quis contumax pronuntietur negotium dicit aut solas causas reddit absentiae
- c.24 xxiiii curiam fugientes honore suscepto xxx auri libras multari
- c.25 xxu iubet curiales per suffragium acceptum honorem munera subire ciuilia honore seruato
- c.26 xxui iubet honoratorum filios uel doctorum ad ciuilia honera deuocariⁱⁱ
- ad u. *ex perfectissimis honorariis*
S2: nota de filiis doctor
- c.27 xxvii iubet karthaginis curiales ad dimissam functionem munerum ciuilium rursus subiungi²
- c.28 xxviii kalendis marciis nominationes fieriⁱⁱⁱ
- c.29 xxviiii praecipit magistratus ad condicionis suae necessitatem cogi reuocari quo possint expensas quas ciuitas pro eisdem fecit restituere et nullatenus curia derelicta ad ordinem uenire senatorium³
- c.30 xxx curiales compelli proibet pro re priuata honera sustinere quia ciuitatibus satisfaciunt seruiendo
- c.31 xxxi proibet tabulariorum filios uel scribas uel memorantos parentes ad militiam adspirare quodsi reperti fuerint intra quinquennium reuocandos sed curiae eosdem reuocari

¹ ms: flami'o'nes

² ms: 'ad'

³ ms: xxviii'i', 'cogi'

^a sunt M: *add. officium*

ⁱ in agro conmanentes H, M: *haec uerba non extant in CTh*

ⁱⁱ doctorum H, M: *in CTh est magistris studiorum*

ⁱⁱⁱ à partir d'ici le scribe V2 commence, jusqu'au fin du ms.

- ad u. *necdum inpleto quinquennio*
 S2: nota contraria supra con. xxii
- c.32 xxxii filios militantium qui idonei armis fuerint non reperti curiae tradi curiasque iubet multitudine aumentari¹
- c.33 xxxiii iubet curia declinantes et conferentes se ad rei priuatae patrimonium si xxu iugerum sint possessores reuocandos et maiora rei priuatae habuerint reuocandos sin minus .a. xxu iugeribus habuerint non reuocari sic tamen ut si fraudi fecerit distraens partem suorum iugerum distraens quanti cognitum fuerit fisco societur^{2 a}
- c.34 xxxiiii niceos ciues praecipit adeptos honorariam dignitatem curiae reuocandosⁱ
- c.35 xxxu similis xxxii contraria est ii et xx huic
- c.36 xxxvi ex comitibus uel ex praesidibus iubet qui suffragio honores meruerunt depositos curiae debere restitui absque illis qui uel in actione sunt positi uel legatione directi contraria xxu^b
- c.37 xxxvii superioribus similis uel de curialibus militantibus curiae reuocandos addit etiam hoc fieri in calcariensibus fabricensibus et argentariis
- c.38 xxxviii superiori similis sed haec de domesticis protectoribus narrat et de scolaribus uel palatini iubetque comites necdum iusto completo curiae restitui qui neque in proeliis neque in necessitatibus publicis fuerint^c
- c.39 xxxviiii uetat curiales seruilibus adfici iniurias corporales
- c.40 xxxix similis xxviii ut aliis superioribus sed hoc addit ut contra functionem publicam nomine militiae non muniantur
- c.41 xxxxi praesides uel comites qui tantum pro excusatione codicillos meruerunt non excusentur a functionibus publicis ui et xxx simi-

¹ ms: milita[r]iorum]ntium

² ms: rei p(riuate) (2x)

^a .a. L: *pro agri?*

^b actione H, M: *leg. administratione*

^c iusto H, M: *add. tempore*

ⁱ niceos H: *qui h.l. commemorantur ciues Nicaei haud dubio orti sunt ex eo, quod auctor duas syllabas extremas inscriptionis ... coniunxit, in quem errorem facile incidere potuit, si, ut in Vatic. Codicis Theod. exemplo saepius factum est, inscriptio et constitutionis textus nullo intercedente intervallo cohaerebant. M: de niceis constitutio adquam h. summ. pertinet minime loquitur; ex quo autem etiam colligitur haec summ. in hoc Cod. Th. exemplo non ab ipso eorum auctore sed a librario non satis perito scripta esse*

- lis sed ibi de eis qui suffragium dederunt hic de nomine tantum uacuo locutus est
- c.42 xlii haec superiori aequalis est sed hoc plus est quod etiam in ipso honore positi munera curiae sustinere. aliud rursus quodsi quis codicillos honoris acceperit et minus eos allegauerit ipsa careat dignitate finis eiusdem uii xxx similis est ut de curia nati ad officia transeuntes curiae reuocandos^a
- c.43 xliii superiori si[milis est] de curialibus uel de eorum filiis quodsi filii sunt curialium etiam prope *munera* conpleuerunt militiae completa *munera* patriae suae subdendos^{1 b}
- c.44 xliiii ui et xxx similis est ibi generaliter hic specialiter locutus est de his qui suffragiis honores potiti^c
- c.45 xlu superioribus par est sed hoc haec plus continet ut ueterani etiam curiae subdantur honoribus
- c.46 xlui iubet aduocatos uel eorum genus a cacerdotio defensionis priuilegium habere a curiae numquam hoc romae priuilegio utantur in prouinciis autem excusabiles non sint^{2 i}
- c.47 xliii et xxx similis est multae quantitas constituta iudicem si docuerint ferire eos poena furore quinque libras eum multandun officium eius decem^{3 d}
- c.48 xliiii superius de his qui se ad militiam contulerunt locutus est uel ad praesidatus uel comitis honorem modo de his qui .. senatoriam sibi adquisierunt dignitatem ut senatores suis ciuitatibus restituantur praesides quae praesumpserint soluant
- c.49 xliiii episcopis tantum a curia suas facultates sit licitum excusare hic etiam de presbiteris diaconis secretionem fecit sub eo modo ut si probiti fuerint sanctam uitam habere usque ad subdiaconum excusabiles sunt discernit qui fraudi se clericos faciunt ut eorum heredes curiae redditu patrimonium paternum accipiant pro publi-

¹ H, M: *similis est*; H, M: *munera compleuerunt*; H, M: *munera*

² ms: 'autem'

³ ms: 'si' docueri'n't

^a nati H, M: *add. debeant*

^b completa munera H, M: *pro completis muneribus*

^c potiti H, M: *add. sunt*

^d poena M: *pro poenae*

ⁱ romae H, M: *urbis Romae non fit mentio in c. 46. Aut lacuna est in exemplo CTh quod nobis superest, aut summarium corruptelam contraxit. ceterum Romae commemoratur etiam 13.3.5 et 13.5.4*

cis muneribus persoluendis alteram diuisionem ut si filios non habuerit propinquis qui per successionis gradus ad hereditatem uocantur duas portiones hereditatis tradat sibi tertiam seruans si et ipsi curiales sunt. ergo illas quae aut filii si non sunt aut parentes acceperint curiae dentur iubetque cum eas recipere cognita fraudulentia curiae seruiturus quodsi nullum habuerit agnatorum omnes res eius ad curiam transitum faciant adicit praepositos uel susceptores specierum ad aeclesiam confugientes restitui a clericis quodsi noluerint clerici eos restituere tunc demum iudici curialium de eis debere suggerri^{1 a}

- c.50 I quattuor responsa reddidit ut si xpistianus declinet curiam reuocetur immunitate concessa auri adque argenti quod negotiatoribus indicitur sed tunc eos praestari oportere si exinde negotiantes publicum soluunt et quicumque curialium ad domum potentis confugit reuocetur singulorum solidorum multam inpositam receptoribus eadem poena statuta seruos capite plectendos ingenuus exilii deportatione plectatur^{2 b}
- c.51 li segregat eos a curia qui per matrem et non per patrem originem ad curiam ducunt^{3 c}
- c.52 lii petentibus curialibus quosdam curiae fugientes incolas curiae reuocari praecipit ut si substantiosi sint quocumque loco res uenerint curiae debere subdendos si antequam conuenirentur incolatui non renuntiauerint item quodsi renuntiauerunt non teneri quamquam res conparauerint curialium tribus rebus statuit incolas liberari si arma gesserunt aut in expeditione cum militibus fuerunt aut praefecti facti sunt^{4 i}
- c.53 liii nominationes ex die kalendarum ianuariarum inrite factas non ualere decurionum nobilium ut putentur uel curialium filios liceat nominare^{5 d ii}

¹ ms: iubetque 'cum'

² ms: q(u)a[...]tuor'r(')s, serui'o's

³ H: ...unt M: ducunt

⁴ ms: 'non'

⁵ ms: 'non', decurion'u'm; H: decurionum (forsan decuriones?) M: decur<-->m

^a probiti M: pro probati

^b argenti H, M: add. curiis

^c ad curiam ducunt M: leg. a curia ducunt

^d ut putentur H, M: forsitan pro opulentium?

ⁱ substantiosi H, M: CTh si eorum patitur substantia

ⁱⁱ ianuariarum H: CTh est Septembrium

- c.54 liiii nouos curiales factos ueterum curialium praecipit honeribus non subdendos
- c.54bis lu superiori similis curiales nouiter professos *aliorum debita minime s'ubi*lacere¹
- c.55 lui qui xiii filios habet non solum curia liberetur uerum etiam inconcusse mott²
- c.56 luui contraria superioribus id est uiiii et xl hic tempus addit ut si decem annos in militia fuerint curia liberentur id est hi qui originem de curia ducuntⁱ
- c.57 luuii iubet curialem non prius fieri senatorem ..us completos omni.....erum sic tamen ut eorum filii muneribus subrogentur³
- c.58 luuiii superiori similis quodsi noluerit esse senator non fiat post completum munus filios qui de eo nascuntur si uelit fieri senatores
- c.59 lx curialem morientem iubet quem heredem statuet aut curialem fieri aut munera persoluere quodsi nec hoc nec illud fecerit curiae eas cedat aut si clericus factus est curiae reuocandum⁴ ii
- c.60 lxi curiales iubet foris suae terminos ciuitatis non praesentari
- c.61 lxii iubet patronos ex curialibus factos propter iudicium inportunitatem esse debere munitos
- c.62 lxiii municipalem qui ad fabricensem accessit curia derelicta statui debere restitui etiam ipsorum originem ad h'unc¹ officium proibet adspirare⁵ a
- c.63 lxiiii senatores egipti uetantes functionem publicam monacis mixti iubet ubicumque reperti fuerint quietui reuocandos quodsi latuerint illorum res curiae sociandas⁶
- c.64 lxu nepos quis auum curialem habens militantem patrem non debere priuilegio militiae uti qui pater praeterit et ipse intra certum tempus id est decennium militiae restitui

¹ le ms. a deux fois le texte de CTh. 12.1.54; H:m debere sarcinum ...acere M: <-----> debere minimum <----> cere

² ms: mott

³ H: us, omnium munerum M: <---> us, omni <-> <---> erum

⁴ ms: curialis'em' morien[tem]/tem, curi'a'e

⁵ H: hoc, M: hunc (ita cod., Haenel tacite emendans: ad hoc)

⁶ ms: quietui i.e. coetui (cf. SCh 9.42.1, 15.1.3 pour le parallèle de queptum)

^a statui M: add. pristino; originem M: add. trahens

ⁱ uiiii et xl H, M: num. xiii an xliiii?

ⁱⁱ le Code ne trait pas d'un décurion mourant, mais d'un décurion qui choisit les partes ecclesiae, c'est-à-dire, quelqu'un qui entre dans l'Église; eas, à savoir les facultates

- c.65 lxvi uiii et .i. similis quia quod concessum est senatoribus ordini ciuitatis denegantur
- c.66 lxvii curiales fieri nouos non oportet nisi quos coetus curialium elegerit et qui ob culpam exemptus est albo curiae sine curialium consensu reuocandum
- c.67 lxviii absque palatinis apud curiam nullus immunitatem habeat
- c.68 lxviiii iudices per adrogantiam non debere curiae damnorum inferre iacturam
- c.69 lxx senatores qui contemptis honoribus fiunt functionibus subiace-re superiori contraria uiii et i
- c.70 lxxi susceptores qui ad honores adspirant dignitate careant
- c.71 lxxii per obreptionem consensionis curialium non completis muneribus unde fugerant reuocari
- c.72 lxxiii negotiator ad curiam uocari debere qui praedia aliqua comparauit
- c.73 lxxiiii iubet illos qui neque administrauerunt neque palatino honore praediti sunt uel alicuius militiae dignitatem fulti sunt curiae reuocari^a
- c.74 lxxv senator de curia factus si plurimos filios habuerit unum curiae dare debeat. si unum antequam senator sit curiae pro eodem uicarius detur ita ut qui curiae datur diuisione filios facta utiliore partem curiae traditur sortire debere per electionem rursus iubet unicum filium senatorem factum functionem curiae tolerare quodsi senator filium non habuerit et moriatur eximatur haec gleua de senatorio albo^{1 b i}
- ad v. *quantum* (§2)
hic statuta priorum principum firmans iubet etiam filios in ordine senatorio permanere uel non permanere
- ad v. *ius gladii* (§2)
aut magistri militum aut praefecti aut consulares aut comites.
- c.75 lxxvi ii et lxx similis adclamatione tamen ciuium si probati fuerint laborasse honores quos meruerint sortiantur²

¹ ms: uicario'us'

² ms: t(a)m(en) H, M: t(antu)m? L: t(a)m(en)

^a dignitatem M: *valde uerisimile est in exemplo quod librarius habuit dignitate n scriptum esse, id est: dignitate non*

^b diuisione H, M: *add. inter; partem H, M: leg. cum utiliore parte*

ⁱ gleua H, M: *in CTh glebae senatoriae brevibus eximatur*

- c.76 lxxviii haec generalis est sancitque ut ex omni domo qui curiae iuncti sunt protracti curiae socientur. ut occultatorem cum occultato poena proscritionis plectatur
- c.77 lxxviiii similis ii et lxx et hic praecipit nec aduocatos excipi oportere
- c.78 lxxviiii haec lex comitibus et magistris equitum scripta est ut ueteranorum filii uel alii ab ac re abstineant id est a militia
- c.79 lxxx iubet priores ciuitatis illius ut si duo quis horum filios habeat unum militiae alterum curiae subministret. quodsi unum curiae restituat. iubetque ipsorum parentibus curiales excusatos in medio mitti debere
- c.80 lxxxviii et xxx similis sed in stam etiam proibet curiales plumbi subdi tormentis^a
- c.81 lxxxviii et xxx similis fabricenses curia reuocandos.
- c.82 lxxxviii in superioribus graduum diuisionem statuerat modo uero generaliter iubet omnes curiae reuocandos
- c.83 lxxxviii cohortem debere si militare non potest curiae functionibus sociari
- c.84 lxxxv superioris similis sed hic *tribus* gradibus qui de curiis segregentur. infirmos. senes. clericos. quartum addit militiae desertores¹
- c.85 lxxxvi similis duabus uiiii et xxx. et .i. et lxxx ut nullus a iudice curialium plumbis mactetur
- c.86 lxxxvii similis secundae et septuagesimae curialem uetat datis muneribus ad honores peruenire
S2: nota curialis officium
- c.87 lxxxviii superioribus similis id est iii et xxx etiam eos qui suffragii honores comparauerint functiones eos oportere persolvere
- c.88 lxxxviii contraria superiori id est lxiii iubet ex genere curialium militantes intra lustrum priuilegium habere palatinos annorum xxx²
- c.89 xc si quos parentes a munere curiae excusauerint ibidem debere restitui ueteranorum autem filios si inbecilles sunt curiae mancipari
- c.90 xci haec antiqua est et non tenet his temporibus

¹ *tribus* H: *addit* M: <---->bus

² ms: 'id est lxiii'

^a in stam H, M: *leg.* in ista

- c.91 xcii curiales praecipit debitores exeuntes ut si inutiles elegerint id est nominauerint et pro se et pro eisdem ad debitum persoluedum debere conpelli¹
- c.92 xciii curialem procuratorem fieri uetat
- c.93 xciiii u. et .lxxx. contrarior ibi iusserat discretionem uel partitionem fieri filiorum hic omnium senatorum filios curiae iubet innecti
- c.94 xcu similis .uiii. et lxxx id est ut nullus curialium furtiue. id est praemiis aut militet aut honores accipiat
- c.95 xcui contraria est haec duabus uiiii et .lxxx et ii. et .i. in quin quagesima secunda praeceperat intra decennium curiae reuocari in .uiiii et lxxx intra quintum annum. in hac intra xu annum^{2 a}
- c.96 xcuii curiales praecipit in partibus misiae de plebe. idoneos eligi
- c.97 xcuiii in aegypto conductorem curialem esse non debere maxime susceptorem
- c.98 xcuiiii uiiii et lxx similis ut aduocati functio[n]es¹ soluunt qui ex genere curialium descendunt et ui et lx similis³
- c.99 c curiales iudaeos praecipitur immunes a curia non esse haec lex superiori contraria quia in superiori iusserat eos excipi^{4 i}
- c.100 ci iii et lxxx iusserat ex curia fieri non debere et in superioribus per gradus praeceperat reuocari modo uero absolute locutus est
- c.101 cii praecipit ut unumquemque ex genere curialium descendentem patris condicionem sequatur⁵
- c.102 ciii curialem praecipit sacram adipientem contra eos qui sunt aut obnoxii curiae non ualere uel si originales sint uel quos iudicium inuenerit id est ut praeiudicium nullus horum patiatur^{6 b}
- c.103 ciuii tiriarciae arcem iubet inuitum non fieri^{7 ii}

1 ms: 'ad'

2 ms: 'secunda'

3 H, M: functiones

4 ms: 'iudaeos'

5 ms: unus'm'qui'uem'sque, descendens[is]'tem'

6 ms: 'id est'

7 ms: tiriarciae, cf. p. 74, note 5

a ii et i H, M: pro lui; secunda H, M: pro sexta

b a(ut) W: seems to have another meaning than aut

i contraria H, M: cf. Gothofr. a.h.l. T. IV. p. 472 (ed. Ritter)

ii tiriarciae CTh: syriarchia

- c.104 cu curiales praecipit qui aeclesiis potius quam curiis seruire desiderant subtracta restituant hoc praecipit dimissis curiae cum omni substantia patrimoniis suis¹
- c.105 cui similis lxxx contra x quicumque principes facti cupiunt suo liberos a curia liberari suos debere subministrare filios²
- c.106 cuii curiales honoribus perfunctos qua debent patriae persoluant^{3 a}
- c.107 cuii curiali si qui heres extiterit oportere eum pro portionis suae qualitatem functionem persolvere
- c.108 cuiiii officialem curiae non debere nec poenae speciae uel aestimationis subdi nisi qui ex curia fugiens militauerit
- c.109 cx curiales iubet postquam omnia persoluerint ad agnotesiam inuitos non compelli ergo quodsi omnia reddiderint et necessarium sit utilitati publicae propter nominis condicionem implere cogendi sunt
- c.110 cxi curiales repetentes quemquam in curia non apud alterum sed apud proprium cognitorem debere si tamen si nullum patriae forum quam patriae appeletur in fine uero similis iiii et lxx^{4 b}
- c.111 cxii haec contraria est hic de uiuis superius de mortuis locutus est ut nemo derelinquens curiam aut filium aut extraneum substituatⁱ
- c.112 cxiii sacerdos id est arcariis idem in illa ciuitate fieri debet qui suae patriae plura persoluit^{5 ii}
- c.113 cxiiii transfugas praecipit unumquemque suae patriae reuocandos quicumque aut officiales sunt aut militant
- c.114 cxu curiales qui se ad domum regiam confugiunt reuocari debereⁱⁱⁱ
- c.115 cxui clericos ex curialibus factos alios suo loco idoneos subdere

1 ms: 'curiae'

2 ms: 'similis'; x H: ... M: <-->; cx? xx et lx sont probablement exclu

3 H, M: perfunctos

4 debere si [ou s(ed)] tamen si H: *repetant* si quidem M: *debere* tamen si quidem

5 ms: 'sacerdos id est'

a qua L: qua in the late Latin use for quae

b nullum] patriae H, M: *del.*

i contraria H, M: cf. *CTh* 12.1.90, 91, 98

ii arcariis *CTh*: archierosyne

iii domum regiam H, M: *CTh* domus nostrae

- c.116 cxvii similis viiiixc et viii et lxx de scolasticis immunibus non esse^a
- c.117 cxviii priorem curiae fraudulentus uel decoctor repertus fuerit et a suis prioribus et. a iudice plumbo mactari
- c.118 cxviiii curiales per ambitionem nationis suae non mutare fortunam sed nec uel ipse sit otiosus a muniis filium subrogans uel sit quasi otiosus senator repertos curiae uel ciuibus reuocandos superioribus similis^{1 b}
- c.119 cxviiiiii fugientibus curialibus bitinae ciuitatis haec scribta est ut fugientes et patriam et munia ciuitatis non persoluentes edicto admoniti si reuersi non fuerint in eorum loco de militantibus apud iudicem subrogentur patrimonis fugentum acceptis
- c.120 cxxi curiales agentibus in rebus factis curiae restituendis
- c.121 cxxii viiiii et xl similis. superius usque ad episcopi gradum patrimonium immune esse praeceperat distinctione salua modo uero et inferiorem gradum in clericis praecepit custodiri
- c.122 cxxiii iubet eos qui nec propinqui sunt curiae honoris insignibus decoratos nec parentaelae sunt obnoxii senatoribus donatis honoribus permanere. qui uero ut nati sunt curiam sortiti sunt eiusdem condicionis gradu permaneat adipiscatur honores sic tamen ut a sua patria dat²
- c.123 cxxiiii similis u et .c. similis lxx. et. viii et .c. et viii et .l.
- c.124 cxxiiii acceptam filiam curialis uel principalis. si moriens in eum hereditas defunctae uxoris peruenerit curiae obnoxius fiat. si tamen nullis priuilegiis adiuuetur
- c.125 cxxvi contraria actuariis militiae priuilegium denegat ex curia descendente³
- c.126 cxxvii principales iubet completis omnibus muniis corporalem non debere iniuriam sustinere similis. cxviii
- c.127 cxxviii completis muniis omnibus suae curiae tertio loco comes fiat ut nec damnum nec corporalem iniuriam patiatur sic tamen ut suae origini sit deuinctus.

¹ ms: subroga'ns're

² H: *...qui M: propinqui; H, M: permanere; H: permaneat adipiscatur, M: permaneat adipiscatur; H: sua patria non discedat, M: sua <--> dat

³ ms: actuari[o]i's

^a immunitas H: leg. immunes eos

^b nationis H: leg. nativitatatis

- c.128 cxxuiiii militantem iubet. nullam uexationem inpingere curiali uel molestiae iniuriam
- c.129 cxxuiiii superioribus par xi et uiiii .xl
- c.130 cxxxi similis u^{fiii} et ¹
- c.131 cxxxii in termis suburendis ueterem consuetudinem debere seruari
- c.132 cxxxiii
- c.133 cxxxiiii iubet tam in agris positos quam in ciuitate ut quicumque reperti fuerint locupletes curiales fieri oportere pauperes militare similis uiiii. et .xc hic generaliter ibi specialiter formauit
- c.134 cxxxiiii praecipit curiales diuersis iuncti officiis muniis publicis debere restitui qui iudices seu comites facti sunt muniis patriae subiaccere priuilegio honoris seruato praedia uero curialium qui possederit qui neque militauerit neque in aliquo honore munitus est ipsorum functionibus subrogari haec uiiii et l et nonae et lxxx una iubet intra lustrum altera intra decennium hic uero absolute locutus est ut lxxxiii similis
- c.135 cxxxui curialem vacationem non m^{ereri} nisi principis iussu ueritatis propter²
- c.136 cxxxuii duas res praecipit ut qui debitores sunt curiae debitum soluant et qui priuilegium aliquod habuerint a curia reddere non cogantur
- c.137 cxxxuiii similis cxxxu in hac hoc plus habet ut incolae uel uacantes ad munera constringantur ex materno uero latere ad curiam pertinentem ad curiam non debere constringi
- c.138 cxxxuiiii curiales completis muⁿⁱⁱ's honorati facti equorum functione non addicantur³
- c.139 cxxxuiiii curiales qui pro debito publico militauerunt patriae debere restitui
- c.140 cxli ui et .lx similis
- c.141 cxlii similis cxxxuiii
- c.142 cxliiii in curialium nominationibus si occupati aut necessitate aut infirmitate aliqui fuerint maxima pars esse debet^a
- c.143 cxliiii similis .uiiii et .l

¹ H, M: uiiii

² H, M: mereri

³ ms: 'cxxxuiiii'; H, M: muniis

^a esse M: leg. adesse

- c.144 cxlu superiori similis
 c.145 cxlui non tenet
 c.146 cxliii iubet ut si qui ex potentibus curialem debitum fugientem publicum susceperit quinque libras auri multa percutiatur
 c.147 cxliiii similis .cii. palatinos praecipit sub prosecutoribus patriae reuocari si qui uero sub praetorem sunt dimittendos sic tamen ut munia patriae suae in posterum soluant
 c.148 cxliiii inutilis est
 c.149 cl curiales curia deficiente cupientes se honoribus excusare non possint sed nauiculariorum patrimonia quocumque modo id est coniunctionis adfinitatem acquisita muniis utrisque diuidatur
 c.150 cli curiales adeptos honorariam dignitatem ordinariis iudiciis subiacere
 c.151 clii trium praesentia curialium gesta confici iubet
 c.152 cliii contraria est superioribus iii et .lxxⁱ
 c.153 cliiii uiiii et .xxx. contraria est
 c.154 clu similis x et .lxxxuiiii et .uii et .lⁱ
 c.155 clui similis iiii et .x. inlustrium filios ab honoribus excusans.
 c.156 cluii omnes ordines ac si aliquos honores meruerint a muniis publicis excusari non liceat
 c.157 cluiii cuiuscumque religionis sint ad functionem teneantur
 c.158 cluiiii curiales ex iudeis fieri iubet centesimae similis est
 c.159 clx curiales qui administrare uoluerint ablatis honoribus partem mediam sui patrimonii esse multandos^a
 c.160 clxi haec inutilis est et non tenet.
 c.161 clxii haec contraria est cxliiii ibi enim intra quinquennium hic intra annum iubet. eos discendentes curiae praesentari. qui si edicto proposito redire noluerint in loco eorum succedentes ipsorum donentur patrimoniis.
 c.162 clxiii curiales praecepit qui se ad corpus centenariorum conferunt a iudicibus prouinciarum curiae reuocandos.²
 c.163 clxiiii haec uiiii et xl similis est.

¹ H: ... M: <->

² p(ro)u(inciarum)

^a uoluerint M: leg. noluerint

ⁱ H, M: num. xlvii? cf. c.87, 98, 116

- c.164 clxu derelicta curia quisque si militauerit lite pulsatus fori praescriptione eum uti non posse
- c.165 [clxui] iudeos descendentes de genere curialium curiae reuocandos.
- c.166 clxuii haec inutilis est
- c.167 clxuiii cxuiii similis est
- c.168 clxuiii .iii et .lxxx similis. contrariae .liiii lxxxuiii et .[lx]xui¹
- c.169 clxx censu antiocena curiae erecto firmari debere
- c.170 clxxi cxi similis
- c.171 clxxii principes in gallia curialium. quindecennium debere complere et qui ante sexenium discesserat patriae reuocari modo iubet. ut nobiles honores adeptos. non per ordinem qualiter euentus dederit liberentur aut infirmitate aut necessitate aut actione quodsi his casibus non potuit adimplere dato sane suffragio tamquam prior curiae suae ab omnibus habeatur^a
- c.172 clxxiii in kapite viiii et .lx. similis. in fine. aequa est .iiii et .xl. et .cxxii
- c.173 clxxiiii haec inutilis est
- c.174 clxxu magistratum sine poena fasces adtollemem curialemque foris terminos suae ciuitatis non transgredi
- c.175 clxxui curiales in officium magistri militum demig¹rantes¹ prosequentibus suae ciuit¹atis or¹dinibus iudici praesentandos ut siue lis emergat audiantur. uel aut uoluntati munia subeant aut inuiti propriae curiae mancipientur²
- c.176 clxxuii inutilis est
- c.177 clxxuii amore prouinciae suae quisquam si curialis fiat debere eum suae patriae munera sustinere tantummodo hi qui uoluntate accedunt ad curiam praesentibus curialibus et ordinibus incorporandi sunt
- c.178 clxxuiii ex curiali origine mulier ueniens facit filios curiales. uel ex ingenua matre nascentes curiae nexibus obligantur
- c.179 clxxuiii senatusconsultum claudianum etiam in curialibus custodiri ita ut iure denuntietur a curia mulieri ita sibi uacantes tenendos. ad curiam item in reddendo et reuocando curiali conditio

¹ H, M: lxxu

² H: demigrantes, ciuitatis ordinibus M: demigrantes, ciuitatis ordinibus

^a actione H, M: pro aetate ut ex constitutione colligitur

- non admittitur sed nec cum nouiter incorporantur contradicenti poena proposita
- c.180 clxxx curialem adspiran[tem ad honorarios codicil[los] praefecto urbi datos neque suscipi neque allegari debere¹
- c.181 clxxxi si curialis aliquis esse dicatur et contradicat intra tres menses causam esse dicendam poena iudici proposita item si curiales ad militiam conuolauerint nisi pro se uicarios subrogaerint reuocentur ad curiam ut manus iniunctionem habeant ciuitas in curiali suo quem dicit item curiales et collegiatum reuocandos et ut apparitorem iudex profugum persequatur.^{a i}
- c.182 clxxxii similis quadragesimae primae
- c.183 clxxxiii superiori similis
- c.184 clxxxiiii curialem liberi et coortalini seu expleant munia seu nonnumquam curiis liberantur
- c.185 clxxxv post acceptam securitatem discuti neminem posse
- c.186 clxxxvi curialem pro possessore adteneri non posse
- c.187 clxxxviii ex curialibus senatores facti et senatoria honora et curiae sustinebunt et eorum filii ad functionem quominus tenebuntur
- c.188 clxxxviiii neque decurio neque decurionis filius uel ad militiam uel ad aduocationem conuolantes a curia liberari possunt si nihil [---] tenetur uel eius ...²
- c.189 clxxxviiii alexandrini ordinis primates numero quinque non torquendos nec questionibus subdendos nec capitaliter puniendos etsi crimen admiserint sed in pecuniam puniendos
- c.190 clxxxix
- c.191 cxc
- c.192 cxci

SCTh 12.2 De praebendo salario

- c.1 annonas de publico nisi cui princeps iusserit non praebendas

¹ H, M: adspirantem ad, codicillos

² H: possunt] nisi omnis tenetur uel eius M: possunt] si nihil *omnis* <--> tenetur uel eius...

^a contradicat H: *leg.* condicat M: *ita cod. non recte*; quem M: *add. suum*

ⁱ reuocandos H, M: *postrema desunt in CTh*

SCTh 12.3 *De praediis et mancipiis curialium sine decreto non alienandis*

- c.1 i [de]cur[us]io aliquid uen[de]re de rebus suis nisi gestis causas edocuerit non permittitur. item qui sub iudicis conscientiam et confectionem gestorum aliquid uendiderit deuicto possessore postea queri non potest¹
- c.2 curialis uendere aliquid sine decreto iudicis in quo causas idoneas comprobauerit proibetur

SCTh 12.4 *De inponenda lucratiuis descriptione*

- c.1 ad quem de bonis curialis possessio lucratiua acquisitione peruenit quattuor siliquas annuas ex ea inferre cogitur ciuitati

SCTh 12.5 *Quemadmodum munera ciuilia indicantur*

- c.1 duumvir success[or]em sibi n[on] m[ag]ne r[ati]o[n]e periculo suo. ...intuturum²
- c.2 sacerdotales et flamines et duumviros ab honoribus immunes haberi
- c.3 curialem post expleta munia ad curiam reuocari non posse

SCTh 12.6 *De susceptoribus praepositis et arcariis*

- c.1 i creatorem ad ea teneri quae nominatus et creatus intulerit detrimenta
- c.2 ii fiscalium solutionem non per singulos fundos summatim inferri et quouis in loco posse et infra annum quouis tempore quod si suscipere contemnant qui solent exigere tenentur ad duplum ab inferentibus super hoc contestatione deposita
- c.3 iii [---]
- c.4 [---]no no/ [---]palatio / [---]
- c.5 iiii orreorum susceptores si fide dicentum fides fecerit tunc demum praeses ne damnum rei publicae fiat perspicere debeat. ex diuersis officiis idoneos repperire sic tamen ut nullus substantior per gratiam excusetur quodsi fuerit quisquam excusatus et excusa³ i

¹ ms: ..cur.....nde/re H: decurio aliquid uendere M: <--->

² ms: success[or]r(em/s)

³ ms: 'iiii'

ⁱ sic tamen H: haec oppositio de subst. non extat in CTh

- c.6 u de magistris militum officio illi eligendi sunt qui armis aut armorum non subiiciuntur tegminibus de aliis uero officiis ut anterior lex praecipit eligi debere palatinos militia expleta muniis ciuilibus subdi¹
- c.7 ui superiori(q) () similis decuriones proibet susceptores specierum esse officialibus subditis idoneis. sed mutari eosdem per singulos annos. tabulariis sociatis quodsi et honoris gradus susceperint necessitatem inpositam impleant functionis^{2 a}
- c.8 uii nominatores susceptorum esse obnoxios si non sunt idonei^b
- c.9 uiiii in illiricum sus¹cep¹toris constitutio n. officii fer in africanam... uetus consuetudo serua. dat
- c.10 uiiii nouos susceptores creatos et praeteriti et praesentis anni species suscipiant
- c.11 x sextae similis quodsi cupit permanere in eodem actu non prius permittatur nisi anni prioris rationibus redditis
- c.12 xi nullum debere perquirere solidorum propter de quo collecti sint titulo³
- c.13 xii superiori similis ut solidi si integri sint et non falsati massae misceantur quia solebant mutare solidos et pro aureis aeneos miscere iubetque ut auri massa transmissa in septuaginta duobus solidis diuidendamⁱ
- c.14 xiii exactores domus regiae singulas centesimas debere reddere⁴
ii
- c.15 xiiii possessores in anno tertio annonam persoluere sic tamen ut a possessore susceptor frumenti singulas centesimas a prouincialibus suscipiant^{5 c}

¹ ms: 'u', magist; H, M: magistris

² ms: superiori_q

³ ms: p(ro)p(ter) W: p(rae)p(ositum)?

⁴ ms: deb(er)ere

⁵ ms: posses's'ore

^a q₂ W: normaliter pro quia

^b idonei H: add. qui ab iisdem fuerint nominati M: videtur librarius nonnulla quae sequebantur praeterisse

^c ms. ter(tio) H, M: leg. ter

ⁱ aeneos H, M: CTh adulterinos

ⁱⁱ v. SCTh 10.1.9 pour sa gemina, où ils sont les colons qui doivent payer les centesimae.

- c.16 xu de suscepti¹s fru¹mentis regalibus orreis deportatis suggerenti-
bus *aa*¹
- c.17 xui per singulas dioecesis singulos esse susceptores ita ut pro
brebi tempore pro susceptione facta poecuniae^a
- c.18 xuii prouinciae iubetur susceptoribus ut non confuse uel dent se
securitates uel accipiant pro qua re et de quibus titulis² b
- c.19 xuiii singulae stationes mensuras proprias et pondera habere de-
bere
- c.20 xuiiii iubet tam susceptores quam exactores actis fieri in conspec-
tu omnium curialium
- c.21 xx modios aeneos lapideos sextarios pariter conlocari praecipit
per singula loca et per singulas ciuitates ut nullus aut subripiat
aut inducatur susceptoribus tritici quinquagesimam partem ordei
quadragesimam uini et laridi uicesimas dari partes
- c.22 xxi exactores perpetuos non esse ne longinquitas uexationem pro-
uincialibus ingerat quodsi raritas fuerint tunc bienniales sint³
- c.23 xxii susceptores praesentibus defensoribus species uel metrum
iugerum possessores cum quantitate praescribere
- c.24 xxiii sextae similis sed hoc praecipit ut susceptores specierum
praesente praefecto annonae debere audiri
- c.25 xxiiii palatinos praecipit susceptionis subire officium facultates
fideiussorum sub ueritate describtas
- c.26 xxu securitates lectas et semel publicatas binis susceptoribus in-
putari debere
- c.27 xxui qui apocas faciunt ne fraus possessoribus fiat usque quo in-
dictio completeret manere.⁴
- c.28 xxuii poecuniae militibus expensae testificatione actorum nihil
exinde iudices petere posse
- c.29 xxuiii ex negotiatoribus debere eligi ad aurariam collectionem
eligendos idoneos. rursus praecipit ut non solum ex negotiatori-
bus sed etiam ex alio corpore^c

¹ H: susceptoribus frumentis, apochas M: susceptoribus frumenti, a al<->. (?); mais la première lacune ne permet que trois ou quatre caractères, tandis que la restitution de M demande au moins cinq; aussi il est frumentis et pas frumenti, et la constitution ne traite pas de susceptores

² ms: se/ securitates

³ ms: bienni/ales

⁴ ms: usq(ue)'q(u)o'

^a poecuniae H: M: videtur librarius nonnulla quae sequebantur praeterisse

^b se scil. del.

^c debere eligi H: del. M: eligi del.

- c.30 xxiiii tabularioi duo cum duobus susceptoribus prouinciae disponantur hic segregat praefecti praetorii arkam a comite sacrarum¹
- c.31 xxx proconsulare officium susceptionis uestium cura debere suscipere absque illis curialibus qui in eodem officio militarunt
- c.32 de prouinciis aurum exactum arkariis debere tradi sic tamen ut possessoribus non fiat inlationis dispendium sane ut arkarius designet ex quibus titulis aurum suscepit inlatum praecipit ut quidquid ex prouincia dirigitur tam praefecto quam etiam comitibus aerario sub relatione iubetque palatinum ut si excesserit in iudicem prouinciae praefectus dirigatur uerum etiam prouinciali si palatinus molestiam inpinxerit et ulcisci despexerit
- c.33 curiales orreorum laridi custodes esse in proconsulari principalem non debere proponi^a

SCTh 12.9 *De his quae ex publica conlatione illata sunt non usurpandis*

- c.2 in arca positam poecuniam aliquo titulo non debere dari nisi iussione amplissimarum potestatum
- c.3 iudices non habere licentiam in poecuniis rei priuatae exactis²

SCTh 12.10 *Ne praefectianus exactoris uel curiosi uel horreorum custodis fungatur officio*

- c.1 praefectianos contra principale praecipit uexationem prouincialibus facientes pro suo lucro uel questu uel orreorum curam gerere praesumentes tales praecipit orrearios fieri uel imperatori de eis referri³

SCTh 12.11 *De curatoribus kalendarii et fideiussoribus eorum*

- c.1 curatores sunt kalendarii qui poecunias publicas usuris dant poecuniam publicam iubetur tam apud uiuos quam apud eorum heredes siue defuncti fuerint siue uiui ut idoneos reliquerint permanere soluentes annuales usuras quodsi aut aliquid de rebus suis donauerit aut uendiderit secundum eam rem debere repeti quanti il-

¹ ms: dispon' ... 'antur; H, M: disponantur; W lit tabularios duos, mais le «s» de duos manque, et le verbe demande un nominatif.

² ms: rei p(riuateae)

³ ms: e[ol]'is'

^a proconsulari M: add. prouincia ut ex ipsa constitutione colligitur

lo tempore quo kalendarius factus eualere poterant singulique pro rata rerum possibilitate ad persoluendum constringi ut etiam ipsi contra debitores fisci personalem habeant actionem quodsi patrimonio distracto maximam partem quantula remanserit ad idoneum transferatur. quodsi res suas cesserit fisco pro debito iure emptoribus emere liceat donatis uero rebus principis iussu eum esse obnoxium uel kaput cum usuris exigatur¹

c.2 superiori similis sed hic de arkariis frumenti uel olei iubet et quomodo superius de *poecuniis*²

SCTh 12.12 *De legatis et decretis legationum*

- c.1 i licentiam esse in coetu publico uel decreto fieri uel legatu ordinato libere loqui³
- c.2 ii apud gentem maximitarum annum tantum permanere^a
- c.3 iii gestorum seriem apud iudicem ordinarium factam praefecto mandari ut si iusta sit suscipiatur sin minus refutetur. qua uero praefecto dubia sunt praecipi nuntiari⁴
- c.4 iiii ciuium tractatum non debere unius uoluntate mutari sed aut praefecto data inpleatur aut ad principem deferatur^b
- c.5 u litteras legatis gestantibus gentilium signari ne uel signatae aperiantur. aut pro paru numero maiuit addatur^{5 c}
- c.6 ui legatum iniusta ferentem patriae suae cum iniuria reuocandum
- c.7 uii dum q() ad comitatum legatio mittitur non per singulas causas singulos. sed debere pro prouincia mitti ut quae necessaria sunt in uno mittantur sub iudice ordinario gesta confecta^{6 d}
- c.8 uiiii legatio libere ad principem de prouincia mitti
- c.9 uiiii aut duae prouinciae aut duae discisiae tractantibus in una relatione suggerre sua pro utilitate iudicis contrarietatem non habeant euectionem ei tribui unius redae hoc si duae prouinciae

¹ ms: 'e'ualere

² H:, M: p < e > niis, *forsan pecuniis?*

³ ms: decret[u][o][m], legatu[m]ordinato; fieri H:, M: < - >

⁴ ms: 'iii', [or]iudicem

⁵ ms: 'u'; maiuitaddatur: *peut-être le copiste a lu t au lieu de s, écrite dans une cursive, comme dans SCTh 12.1.103?*

⁶ ms: 'dum'[a]q(uae?), *peut-être la ligne verticale à travers de q n'est que la rature de cette lettre et pas une correction de a en q avec abréviation?*

^a maximitarum H, M: *pro axumitarum (CTh gentem Axumitarum)*

^b data M: *add. petitio a librario praetermissum ut ex ipsa constitutione colligitur*

^c W: *maiuit is, I think, only maius smudged*

^d debere M: *librarius hic v. tres, ut ex constitutione colligitur, omisit*

mandarint quodsi singulae singulos direxerint singulas angarias accipiant

- c.10 x legatio mandata praefecto praetorio debetq() in praetorio relegi finem non acceptura principis seruatura iudiciis¹
- c.11 xi nullum audiri iubet de prouincia uenientem sine litteris aut decreto²
- c.12 xii in extraordinario concilio dum legatio uel ad praefectum uel ad principem mittitur ad iudicem ordinarium de ea re non debere referri sed in legationibus principi directis solis praefectis licentia est cognoscendi sic tamen concursum fieri prouincialium ut non in multis ciuitatibus sed in una concurrant, qui honorati primates sunt ex praefectis exceptis tamen sic ut de quod tractatur in ipsorum domibus sedentibus in notitiam deducatur sententiam ferendam in publico et quod maior pars elegerit impleatur
- c.13 xiii conuentus fieri ciuium uniuersalis in opulentiori fieri ciuitate et tractatus uel in aede publica uel in foro fieri debere honoratos salua sui reuerentia illuc proficisci ubi multorum concursus interest uel per procuratorem si non potest suam mandare sententiam
- c.14 xiiii missae legationes ad principem prius non debere perducii nisi prius allegata praefecto³
- c.15 xu curialis unusquisque in curia conueniens quotiens concursus fit curialium debere suam allegare sententiam sua subscriptione praefectis augustalibus ut ab ipsis praefecto praetorio dirigantur
- c.16 xui legatos de ciuitatibus directis diuino numini praesentandos

SCTh 12.13 *De auro coronario*

- c1. i aurum coronarium est quod collectum pro aedibus publicis pro reparatione proficit quod uoluntate datur uel ad principis coronamⁱ
- c2. ii haec lex superiori contraria in hac tantummodo senatores excipit possessores cum curialibus debere cognoscereⁱⁱ
- c3. iii hic omnes excusat curiales praeter

¹ ms: debetq.

² ms: audir[e]i, litter[a]is

³ ms: 'missae'

ⁱ H: haec interpretis est declaratio, non CTh M: hanc definitionem diligentiae interpretis omnino debemus

ⁱⁱ H, M: expl. glebalem praestationem recognoscere, ut e constitutione colligitur

- c4. iiii aurum praecipit pro coronis datum coronis id est inperii coronam ibi proficere ubi datum est uel ad signorum ornamenta ne corruptionem materia patiatu^r¹
- c5. u similis primae
- c6. ui aurum coronarium inuitis ablatum restitui .satrapibus coronas offerentibus

SCTh 12.16 *De mancipibus*

- c.1 S2: multae lectiones ad hunc titulum pertinentes iacent libro iiii titulo de uectigalibus et commissis

¹ ms: []'i'd

LIBER XIII

SCTh 13.1 *De lustrali conlatione*

- c.1 i negotiatores auri [uel] argenti conlationem fa[cere] clericis ef'x¹ceptis¹
- c.2 ii superiori similis superius clericos iubet excipi a conlatione hic eos qui militant uel quietem a principe meruerunt²
- c.3 iii colonos senatorum si negotium non exercent a conlatione immunes fieri hic ostendit mercimonium et quid negotiatio quodsi fructuum³ in his locis uenditio fiat u() .. negotium nec merces^{3 a}
- c.4 curiales fugientes sub praetextu xpistianitatis suae munia ciuitatis patriae debere restitui sic tamen ut a conlatione sint immunes si aliquid non fuerint mercati⁴
- c.5 u mercatores domus regiae uel xpistianos ueros adiuuari debere exceptis potioribus aut eorum hominibusⁱ
- c.6 ui superius exceperat senatores uel ipsorum homines per hanc uero constitutionem nullum exceptit modo uero alterum iubet. ut exceptio solis praestetur qui aut per se aut per suos homines⁵
- c.7 uii militantes non debere mercimonium exercere quodsi cognitum fuerit per suos homines exercere ad conlationem debere constringi
- c.8 uiiii ad conlationem eos debere constringi qui commutationem uendendo mercimonium faciunt id est tabernarios oportere constringi exceptis domus regiae colonos
- c.9 uiiii salgamarios uel conciliolegulos ad conlationem constringi iubet
- c.10 x colonos rei priuatae pro fructibus suis quos distraunt proibet inquirari cum fabris uel figulis uel qui manibus suis se pascunt

¹ H: uel, M: uel; H: facere, M: facere; H, M: exceptis

² H: iubet, M: iubet

³ H: fructuum, M: fructuum; ū. H: uel .. M: ut <->

⁴ H: christianitatis suae, patriae debere, collatione sint, M: xpistianitatis suae, patriae debere, conlatione sint

⁵ ms: alt'er'um

^a ostendit M: add. quid

ⁱ domus regiae H, M: CTh ad domum nostram (CTh 13.1.8 et 21, 13.6.3 et 5 al.)

- c.11 xi primae similis sed hic prouinciales demonstraui usque ad denos solidos intra illiricum uel italiam intra gallias usque ad quinque in solidosⁱ
- c.12 xii tertiae similis in fine non debere eos molestari qui fructus suos distraunt
- c.13 xiii uernacula sunt quae in domibus propriis aut nascuntur aut fiunt si distraat unusquisque ad conlationem non oportere constringiⁱⁱ
- c.14 xiiii decurso stipendio militantes amplius. a quindecim solidis inunitam conlationis non mereri
- c.15 xu potentem defendentem negotiatorem suprascriptum dictum ad solutionem constringi praecipit
- c.16 xui corporatos qui negotium *exercent se per clericorum nomina* non oportere excusari¹
- c.17 xuii curiales qui pro necessitate negotiantur ad solutionem conlationis non constringi iubetque mancipes eligi absque curialibus qui ipsas poecunias exigant
- c.18 xuiii foenerantes poecunias aurariae conlationis subiacereⁱⁱⁱ
S2: nota de feneratoribus
- c.19 xuiiii omnibus superioribus sta contrarior
- c.20 xx munia minorata ab his qui persoluunt reparari debere uel labentia paulatim id est uices per plurimas exigatur. adicit ut nullus uectigal a principe audeat postulare
- c.21 xxi similis .xu. id est quodsi non solum ad domum potentum confugerint uerum etiam si ad domum regiam refundantur.

SCTh 13.2 *De argenti pretio quod thesauris infertur*

- c.1 i pro argento quo quis inferebat per libram licere argenti quinque solidos dare² a

¹ H: exercent se per, excusare, M: exercent se per, excusare

² ms: [xx]i[i]

^a quo H, M: leg. quod

ⁱ solidos H, M: leg. ad quinos denos, ut ex ipsa constit. colligitur

ⁱⁱ fiunt H: haec interpretis est expositio

ⁱⁱⁱ aurariae conlationis W: CTh aurariae functioni

SCTh 13.3 *De medicis et professoribus*

- c.1 i grammaticos cum medicis uel scolasticis cum rebus suis immunes esse debere ad leges uocari uel iniuriam pati uetat ita ut a quocumque eos uexauerit. centum milia nummorum det. seruus flagellis arguatur a domino. dominus uiginti milia nummorum det¹ i
- c.2 ii omnes medici uel exmedicis ab obsequiis uel muniis esse immunes ita ut nec equos dent et hanc indulgentiam filiis tribuitur²
- c.4 iiii confirmatio superioris est³
- c.5 u doctores quales esse oportere insinuat et non ut statim exeuntes ex auditoriis nisi romae a principe probati per prouinciam ab ordine doctissimorum curialium fuerint sub ac decreto curialium principi dirigendam quo possit pro honore ciuitatis honoribus condonari⁴ a ii
- c.6 ui superiori similis ut non tantum doctrina polleat sed et mores⁵
- c.7 uii philosophiae sub praetextu qui sunt absentes patriae oportere restitui absque illis qui apicem peritiae tenenti ne munia rei publicae inluuie polluantur⁶
- c.8 uiii duas regiones secernit urbis romae unde medici a plebeis accipiunt qui diuitibus seruire contemnunt praecipit arciatro defuncto electione medicorum pro sui existimatione electum sociari concedit^b
- c.9 uiiii medicus non ante debet in locum defuncti succedere nisi septem numero medicorum testimonio fuerit adprobatus sic tamen ut ultimus fiat omnibus non aequalis⁷

1 ms: [xxiii]i

2 ms: [xxiiii]ii

3 ms: [...]iiii

4 ms: [xx]u[uii], 'ni'si; ὀ L: oportet/oporteat

5 ms: [xx]uii[uii]

6 ms: [xx]uii[uii]

7 ms: [xxxi]uiiii

a sub ac decreto M: *probabiliter pro* subacto decretob arciatro M: *pro* archiatroi scolasticis H, M: *et professores alios litterarum, ut in CTh*; ad leges uocari H, M: *CTh* in ius uocari; ut .. uexauerit M: *CTh* si quis eos uexaueritii nisi .. probati H, M: *de hac clausula nihil extat in CTh, cf. CTh 12.1.46, 13.5.4*

- c.10 x medicos et ludimagistros cum uxoribus suis ab omnibus honeribus esse immunes¹ i
- c.11 xi in gallia iubet grammaticos rethoresque xxu annonarum munere condonari [item] grecos et latinos per singulos duodenas²
- c.12 xii medicis in palatio positis nullam debet per sportulam sed gratuit^o et qui sunt comites sordes muni minime polluantur³ a
- c.13 xiii superiori similis et iubet non per subreptionem aliquid fieri sed postulata immo debere destrui⁴ ii
- c.14 xiiii medicorum doctoribus et palatii mediis concessa manere⁵
b
- c.15 xu de priuilegiis archiattrorum praecipit ut inlibata permaneant iubetque ut medicus. siue administratio siue sui laboris suffragio labore ab omni esse iubet immunes nec albo senatorio contineri⁶
- c.16 xui grammaticus retores philosophi ut medici immunitate donatos functionibus omnibus liberentur⁷
- c.18 xl
- c.19 xli

SCTh 13.4 *De excusationibus artificum*

- c.1 arcitectos africanis in partibus compelli iubet ut fiant hi qui liberalibus studiis infici meruerunt immunitate concessa
- c.2 ii arcitectos per singulas ciuitates ut alii artifices per singulas ciuitates immunitatem habere debere quorum brebis subter adnexus est⁸
- c.3 his omnibus artificibus immunitatem inpendit⁹

¹ ms: [x ii]x

² ms: [xxiii] xi; H, M: item

³ ms: [xxiiii] xii medici's'; H: gratuito (?) M: gratuito

⁴ ms: [xxxu] 'xiii'

⁵ ms: [xxxui] 'xiiii'

⁶ ms: [xxxuii] 'xu'

⁷ ms: [xxiiii] 'xui', [fi]p'hi'losophi

⁸ ms: [xluii] ii

⁹ ms: [xluiii] hi's'

a gratuito M: *ita et Haenel qui de hoc non immerito miratur*

b mediis M: *pro medicis*

i ludimagistros H, M: *CTh* magistri urbis Romae

ii destrui M: *CTh* rescissis omnibus

- c.4 iiii de pictoribus loquitur ut et ipsi et eorum uxores sint ab omni grauitate semper immunes¹

SCTh 13.5 *De nauiculariis*

- c.1 i nauicularium ibi debere munus suum ubi deget aut eius parentes
 c.2 ii
 c.3 iii nauicularium excusationem non mereri sed et patrimonium si qui possidet sub pondere nauiculario excusabilem non esse²
 c.4 iiii in hac urbe modo non tenet.ⁱ
 c.5 u inutilis est
 c.6 ui nauicularios mutuis uicibus angarias rei publicae facere
 c.7 uii nauicularios pro utilitate urbis constantinopolitanae uacationem fuisse meritos
 c.8 uiiii inutilis est
 c.9 uiiii nauiculariis annonas uectantibus proibet inpingi molestiam
 c.10 x haec inutilis est
 c.11 xi nauicularium fugientem munia suae iubet origini reuocandum
 c.12 xii nauicularium iubet forum non mutare feminas uero ubi adscriptae fuerint ibi et debita debere persoluere
 ad u. *in litibus causisque priuatis*
 S2: nota ubi debeat mulier conueniri
 c.13 xiii superflua est
 c.14 xiiii nauiculariorum numerum tam intra orientem quam apud aegyptum inmunitum debere conpleri a iudice designatus
 c.15 xu qui honoribus muniri desiderat aequorum praestationem persoluet.
 c.16 xui haec modo uacat
 c.17 xuii nauicularius esse iubet immunes
 c.18 xuiii iudeos sammaritanos ad nauiculariam functionem uocari conpescit.
 c.19 xuiiii ...iquemque mortui locum succedentem functionem ipsius debere persoluere habemus stmilem in libro .duodecimo tituli primi^{3 a}

¹ ms: [xlu]iiii

² H: excusabilem, M: excusabilem

³ H, M: *unumquemque*

^a ...iquemque M: *add. in*; stmilem M: *pro similem*

ⁱ hac urbe H: *id est Romae. cf. 12.1.46, 13.3.5*

- c.20 xx magistranium ex nauiculario corpore factum priuilegio non carere sed etiam facultates habere liberas ei licebit.¹
- c.21 xxi nauicularius pro honore inposito aut absolui aut condemnari debere intra biennium²
- c.22 xxi honoratos debere de nauiculariis disputare suae prouinciae qualiter unusquisque suae conditioni reddatur³
- c.23 xxiii nauicularios a uectigalibus esse immunes mercatoribus praedicto honeri sociatis⁴
- c.24 xxiiii superiori similis ut nauicularius immunitatem habeat. a uectigalibus⁵
- c.25 xxu patris sui per hanc constitutionem firmavit⁶
- c.26 xxvi haec confirmatio est uii et x hic addit ut susceptas species intra annum refundant biennium propter tempestatem ideo uoluit⁷
- c.27 xxvii tertiam partem⁸ urbani kanonis nauicularium debere persolvere ut lapsae iussu restituantur praefecti praetorio^{9 a}
- c.28 xxviii nauicularios compelli ut singulae naues inpositae pro certis speciebus fabricent⁹
- c.29 xxiiii piratis praedam ereptam id est solidorum nauiculariis restituendos iubet¹⁰
- c.30 xxxi priuilegia nauiculariorum intemeranda intemerata esse iubet¹¹
- c.31 xxxi decernit si melius aliquid nauiculariis concedi seruari non potuit inpena prius beneficia custodiri^{12 i}
- c.32 xxxii deminutis nauarcorum coetibus augustalem admonet per insulas naue perquirere per quas humanitatis copia dirigatur

1 ms: x[ui]x, 'etiam'

2 ms: x[uui]xi, 'pro'

3 ms: x[uuii]xi

4 ms: x[u]xiii[i]

5 ms: xx'iiii'

6 ms: xx[i]u

7 ms: xx[i]i'ui'

8 ms: xx[i]i'u'ii; H: partem M: partem

9 ms: xx[iiii]'uuii'

10 ms: xxu'iiii' pirata'is', solidi'orum'; H: praeda M: praedam

11 ms: xx[u]xi

12 ms: xxx[uuii]'i', 'concedi'

a lapsae H, M: leg. collapsae [classes]

i W: concedi intended to replace seruari

- iubetque ut si aliqua naufragium pertulerit pro modiorum mensuram nauarcos ad restitutionem compelli¹ a
- c.33 xxxiii capitali poena percutiendum esse qui anfracto nauigio species distrahit inferendas²
- c.34 xxxiiii nauem qui retinet prospero flatu nauigantem pendente quasi hieme cum ciuibus damni poena percutiat nauarcos exilii deportatione directos³
- c.35 xxxu nauicularios suae origini restitui iubet ut eorum heredes uel praedia necessitatem uel ciuitatis uel poortuum impleant⁴
- c.36 xxxui hodie inutilis est⁵
- c.37 xxxuii simili modo et sta⁶
- c.38 xxxiiii haec hic inutilis est quia superiori est similis.⁷

SCTh 13.6 *De praediis nauiculariorum*

- c.1 [i] possessionibus comparatis nauiculariis sub decretum nauarcis non praedudicat sed si qui eas comparauerunt functioni esse obnoxios⁸ b
- c.2 ii patrimonium nauiculariorum uenditum nauiculariis reddi praecipit haec contraria superiori
- c.3 iii praescriptionem annorum cessat inter litigantes quodsi ad domum regiam aliquid transitum fecit honeribus subiacer⁹ i
- c.4 iiii facultates nauiculariae nauiculario corpori debent sociari si nolint domini functionem persoluere ceterum si persoluerint intermerate adque inconcusse possideant contraria secunddae
- c.5 u praescriptionem nauiculariorum abscisam si quid pro modo domus regia tenet persoluat similis iii in fineⁱⁱ

1 ms: xxx[ui]ii def[ini]t minutis

2 ms: xx[u]xiii 'capitali'

3 ms: xxx 'iiii'

4 ms: xxx[i]ju

5 ms: xxx[ii]'ui'

6 ms: xxxiii'uii'

7 ms: xxx'u'iiii

8 : a?

9 H, M: fecit

a aliqua H, M: *add.* nauis

b comparatis H, M: *add.* a

i domum regiam H, M: *CTh* domus nostrae

ii domus regia H, M: *CTh* domum etiam mansuetudinis nostrae

- c.6 ui praedia [quoc]umque modo siue ad fiscum siue ad priuatum perueniat dominium liceat dominis actionem in rem habere si tamen possidentes functionum honera non persoluerint ut liceat ei et melioratae possessionis causam s[ic] tendere et fructuum rationem perquirere¹
- c.7 uii possessionibus a nauiculariis comparatis emptorem debere pro modo rei comparatae functionis honus subeundum ut non de omni patrimonio nauicularii loquitur sed dea quae antiquitus nauiculario honeri subiacebat simili modo et de eorum domibus placuit quodsi et meliorata res fuerit pro ciuitatis ornamento effigiem pristinam debet adtendi quanti primitus ualere poterat non quantum meliorationis modernae conspicitur^a
- c.8 uiii¹ primae similis quodsi ad minus idoneos praedium fuerit translatum autores esse tenendos
- c.9 uiiii praedia distracta nauiculariorum rursus eodem corpori restituendas
- c.10 x ante anno[s] quinqu[gi]nta praedium nau[ic]ulario peruenisse possideri constituit² i

SCTh 13.7 *De nauibus non excusandis*

- c.1 quinquaginta libras auri feriendos qui naues a publica uectione cupiunt excusare
- c.2 sciant naues suas fisco sociari qui sub praetextu nominis sui restituere aliter uis eas cupiunt excusari³

SCTh 13.8 *Ne quid oneri publico inponatur*

- c.1 quicumque honeri publico priuatum superinponit duplo damno perplectitur et naufragii et frumenti

¹ ms: c()s tendere H: quocunque, tr... tendere M: quocumque, causas <-->tendere; causam s[ic] tendere ou causas tendere [deux lettres illisibles, n pas possible, c(on) possible]

² M: ante ann<---->/<-> diu<----> na<--> ario<->/perue<--> esse pos/sideri constituit

³ H: nominis alieni debitas naues cupiunt excusari, M: nominis alicui debitas naues eos cupiunt excusari

^a subeundum H, M: leg. subire; dea H: de re M: ita cod. mendose pro de ea re; ut non H: pro nec enim M: probabiliter pro ut non ... loquitur

ⁱ restitution: [si] ante anno[s] q(u)inq(u)algi[nta] p(rae)dium [a] nau[ic]ulario/ p(er)ue[nditum] ... sse pos/sideri [(con)s[tituit]

SCTh 13.9 *De naufragiis*

- c.1 naufragans quis in quouis litore ipsius prouinciae iudicem adeat. doceat testimoniis sibi hoc manifestius contigisse ut ille iudex ad praefectum referat id est intra annum
- c.2 naucularius adserens pati naufragium mediam partem nautarum quaestioni tradere eum oportere
- c.3 iii praefectum annonae pereunte naui debere tres de plurimis eligere debere de quibus quaestio fieri debeat sed plus a gubernis quos uulgo dicunt immorari perquirendo debeat quodsi absentes erant casu ab aliis inquisitio fiat quodsi casu simul omnes tenpestas obruerit constantinianam sequi prius de ac re elicitam sanctionem ut qui naufragio remanserunt ab eis fiat cognitio unde iubetur per quinquennium perscrutandum ut duas semiscentesimas non accipiant hiemales placuit a nouembri mense usque aprile et ab aprile usque octobre nauigationem fieri^{1 a i}
- c.4 iiii eiectam naufragii fluctibus nauem non debere fiscus cum possessoribus aut cum senatoribus si minor fuerit iactura dispendii si incolumem illam fluctus ad terram eiecit aut suo absorta est ponde re tunc demum omnia debere restitui ut prosecutor uel nominator prosecutoris ipsos damna respiciantⁱⁱ
- c.5 u naucularios iubet audiri a praefecto annonae uel a uicario pro ea quae naufragio perierunt si moram aut neglegentia intercessit
- c.6 ui nauculariis afris aliquid perdentibus leuato uelo iubet audiri ut si aliquo modo constiterit de naufragio suscepisse pro qualitate suarum uirium esse multandum quodsi intra biennium oblato libello causam audire iudex opportunum tempus audientiae praeteriens damna resarciat ut mediam partem honeris et alteram naucularius reddant

SCTh 13.10 *De censu siue adscribtione*ⁱⁱⁱ

- c.1 uii pauperes grauatos sublimium honeribus pensionum per tabularum concludium pristinas tantum functiones exsoluant

¹ ms: constantini'anam', placuit 'a'

^a debere H, M: *del*

ⁱ gubernis H, M: *CTh* circa magistros nauium

ⁱⁱ fiscus H: fiscus (?) M: *procul dubio nonnulla a librario ommissa; mais v. Cass. var. 4.7*

ⁱⁱⁱ *la rubrique a été écrit après la constitution CTh 13.10.2, sur le vacat de la dernière ligne*

- c.2 uii^fl immunitatem kapitationis liciis esse concessam
- c.3 i qui uendere uel donare uult praedium colonos in aliis praediis mutare non queat
- c.4 ii castimonialem *uirginem* integrae uitae a functionibus immunem esse constituit si innupta sane permanserit et pupillis usque xx annorum positis condonata^{1 a}
- c.5 iii grauatum se peraequatione iudicem interpellet et doceat intra annum necessitate suam absentiam facere si praesens mensibus quinque^{2 b}
- c.6 iiii pupillos uel uiduas uel sanctimoniales immunitatem decreuit quamdiu ad tempus tutelere ueniant sed sacrae uirgines perpetuo excusandas.^{3 c i}
- c.7 u in sicilia peraequatione facta si aliquid e dinumeratis moriatur ubi plus aliquid censitum fuerit debere eius nomine reputari de absentibus uero iudicibus praesentatis prouinciae partibus functionem confirmet quia qui fugit quandoque suae culturae poterit reuocari^{4 ii}
- c.8 ui omnes praecipit immunitatem non habere uel diuinam domum infixam sarcina pensionis manere quietam⁵

SCTh 13.11 *De censoribus peraequatoribus et inspectoribus*

- c.1 qui uites incidit pro censuum modum aut ramos arborum amputauit kapitali debere puniri exitio
- c.3 ii si quisquam peraequatorem suum contempserit aut per colonum aut per procuratorem fixum censum imperiali exigi iussione⁶
- c.4 iii in omnibus territoriis ciuitatibus qui afanticum suum praedium fecerit rursus recenseri debere sane compensatio fieri debere

¹ ms: [x] ii; H, M: uirginem, esse constituit, annorum

² ms: [xi] 'iii'

³ ms: [xii] 'iiii'; H: *sanctimoniales* M: *sanctimoniales*

⁴ ms: [xiii] 'u', praesentati's', [ae...]functionem

⁵ ms: [xiii] 'ui'

⁶ ms: su'u'm

^a usque xx annorum H, M: *leg.* usque ad xx annos

^b se H: *add.* esse dicens M: *add.* credens (CTh si quis ... gravatum se esse credat)

^c tutelare M: *pro* tutelare

ⁱ H, M: CTh et si quae se sacrae legis obsequio perpetuo dedicarunt

ⁱⁱ in sicilia H, M: CTh sicubi

- omnium praediorum iubetque sine suo iussu nulli leuamen functionis inpendi¹
- c.5 iiii grauatos peraequatorum ponderibus innotescere debeant *intra* anni curriculum minoribus uero et transacta anni spatia proclamandi licentia tribuitur uel eis qui rei publicae necessitatem absentarint.²
- c.6 u herodem .. peraequatione esse re...tu...s accessore dato quod si quid fraudauit fide idoneis res sub probatione restituat³
- c.7 ui iubet peraequatorem electum dirigere
- c.8 uiu peraequatores si excesserint et honoribus carentibus quadruplatis annonis cum quadruplacione annonarum restituere iubet
- c.9 uiiii compensationem agrorum fieri debere a potentibus hominibus
- c.10 uiiii peregrinos occupantes romanam prouinciam nullum beneficium accipiant nisi *eis* principalis indulgentia concesserit qui uero plus a concessa preoccupauit restituat⁴ i
- c.11 x peraequatores lustro directos nihilque agentes eorum actus praefectorum iussu oportere requiri contraria ui ubi uero et annonas in quadruplum et damna prouincialibus facta decreuerat reddi⁵
- c.12 xi discussorum uel peraequatorum gesta augustalitati parendo uel uicariatuae comitiue iubet iniungi denegatque fieri illud quod postea inpetrauit⁶
- c.13 xii loca defecta rursus peraequari oportet et quidquid possint persoluant ipsos releuatos aut dominis aut heredibus eorum si uoluerint debere restitui si autem inuenti non fuerint tunc uicinis uel peregrinis tradi dominationem oportet biennii inmunitate concessa⁷
- c.14 xiii perpetuam peraequationem⁸ esse iubet agapi⁸

¹ ms: 'nulli'; H, M: fieri

² H: intra anni, M: *intra anni*

³ H, M: herodem] *de*; H: exemtum, M: s<--->

⁴ ms: 'uiiii'; H, M: accipiant, eis

⁵ H, M: p(ras)f(ecti), *mais on a écrit pff ou pfi*

⁶ ms: augustali'tati', 'uel'

⁷ ms: o, o M: oportere (2x)

⁸ H: peraequationem M: peraequationem

ⁱ beneficium H, M: *CTh* nullus ex his agris aliquid .. mereatur

- c.15 xiiii querellantem dominum de agro suo etiam alias possessiones inspicere debere ut compensatio fiat agrorum ut postea nihil quaerimoniarum habeat sui patrimonii propter ...¹
- c.16 xu competitor. qui per subreptionem aliquid non accipit dominio careat. a perequatore tradita iure possideat et ante actum tempus eum functionem non debere exigi quodsi priuatus quaeratur de possessione a peraequatore tradita apud ordinarium iudicem agat ut receptam meliorationem possidenti restituat iubetque intra duos menses experiri actionem²
- c.17 xui hic de possessionibus loquitur quae ante xx annos de recisione meruerint subleuationis functionem ut si uerum est perfruantur

¹ H, M: ...

² ms: aliquid [enim]

LIBER XIV

SCTh 14.1 *De decuriis urbis Romae*

- c.1 librarios uel fiscalium ordine praecedentes uel censum maxime scolasticos quos fama praesertim commendat eloquiiⁱ
- c.2 ii curialium concessa priuilegia permanere
- c.3 iii antiqua custodiri decurionum priuilegia noua concessa ut duo decuriones de singulis ciuitatibus fiant quodsi lis emerit ipsius iudicem interpellare debere
- c.4 iiii iudices monet decurionem iniuriis minime lacerare neque a commodis segregari
- c.5 u secundae similis
- c.6 ui superiori similis

SCTh 14.2 *De priuilegiis corporatorum urbis Romae*

- c.1 uii superiori par
- c.3 iiii suffragium inidultum populis permanere¹ ii
- c.4 iiii romanos ciues in peregrinis positos suo debere reuocari officio²

SCTh 14.3 *De pistoribus et catabolenses*

- c.1 pistor qui excusationis intuitu res suas uendens se celauit et illas amittit et officio suo non caret
- c.2 ii pistoris filiam uxorem accipiens eadem condicione teneri ad aliud corpus uocari eos non debere patronos caudicariis segregatis³
- c.3 iii pistorum casas rusticas uel urbanas quas privato iure pistorum possident neque senatorem neque officialem comparare posse stupariis comparare permissum apud praefectum annonae contestatione deposita sed de hac licentia exceptus est gradus descendens.

¹ ms: inidultum

² H, M: reuocari

³ ms: 'uxorem'

ⁱ M: *nonnulla, quae in archetypo hic sine dubio sequebantur, a librario praetermissa fuere*

ⁱⁱ populis H, M: *CTh* corporatis

successione mansurus. quodsi et officium sponte susceperint in hereditate uel donatione mansuros^{1 a i}

- c.4 iiii senatores ex pistoriis factos debere in eodem loco alium subrogare
- c.5 u pistorum filios usque ad xx annum immunitatem habere idoneos in eorum loco ordinari oportere illorum periculo patronorum quamdiu pupilli completo tem^{pore} paterno succedant officio²
- c.6 ui pistorem non habere licentiam excusandi
- c.7 uii completo lustro prior e patronis quietem habere omnia quae iure debentur pistorio
- c.8 uiiii officii curam esse ne qui pistorum subterfugium faciat ne officina deserta remaneat
- c.9 uiiii libertinos loco catabolensium succedere si substantia triginta librarum argenti colligati d est in uariis speciebus^b
- c.10 x liberticulus cumque domini speciali quid lucri aut societatis habuerint pistrino sociandi sin minus catobolesio corpori coniungantur quodsi alio fuerint coniuncti corpore subtraendi^c
- c.11 xii pistor ad aeclesiam fugiens seruitium reuocandus^d
- c.12 xiii de prouinciis uenire pistores a quinquennio in quinquennio quodsi gratuite quodsi iudices suo tempore dirigere despexerint esse obnoxios et quod dum uenerint coram officium acta testantur³
- c.13 xiiii dotes uel hereditates uel res quoquo pacto exinde egredientes rursus ibidem reuocari absque illa quae ad illos ex priuato iure peruenit quodsi etiam sta in alterum pistorem conferat licentiam habeat quodsi priuatus aliquid a pistoribus accepit pistorio iuri reddi debere

¹ ms: [curial]officialem, stupari[o]lis ou stupari[i]los; H: stupariis (?) M: stupariis

² ms: pist[rin]orum; H: tempore M: tempore

³ ms: 'et'

^a stupariis H: fortasse leg. sed aliis M: valde probabilius mihi videtur hoc incomprehensibile verbum ex quadam librarii falsa interpretatione verborum constitutionis contractu pari cum aliis non interdicto ortum esse, quae in archetypo, ex quo haec summ. profiscuntur, correpta fortasse ac parum mutata exstant; l'original avait-il {ctuparialiis?

^b argenti M: add. aestimatione, ut ex ipsa constitutione colligitur; d pro id

^c catobolesio pro catabolensi

^d fugiens M: add. ad

ⁱ casas H, M: CTh praedia

- c.14 xu pistoris filiam acceptam et dilapidatis rebus dotis eiusdem eadem conditioni constringi¹
- c.15 xui reiectum quemquam pistorem a praefecto annonae non est reformandum quia haec lex iudicaria decoctoribus etiam dominatur
- c.16 xuii perditio de orreis frumento pistores satisfacere debere non tantum in frumento sed in quacumque specie dummodo pretium persoluatur.
- c.17 xuiii haec inutilis est
- c.18 xuiiii qualiter lege sancita priuilegia seruentur decuriis ita mancipiis nihil minui
- c.19 xx deficientibus pistorum praediis peraequorem mandari qui subleuatione collata idoneis ea conductoribus tradant²
- c.20 xxi pistor adscriptus pistorum in numero gestis a iudice ordinario imperialia rescripta si meruerit excusationis esse in cassa
- c.21 xxii pistorum hereditates neque ad priuatas neque ad timelicas per coniugium transire personas et in hac re si beneficium subripiens mereatur principale uiribus careat³
- c.22 xxiii pistorem proibet a nullo molestiam sustinere

SCTh 14.4 *De suariis pecuariis et susceptoribus uini ceterisque corporatis*

- c.1 corpus suariorum deficiens praecipit ut substantia careant suariorum aut profiteantur aut nominatores sint quemadmodum in nauicularis contigitⁱ
- c.2 ii possessori fiducia data est utrum porcos an ad praetiationem persoluant sed ita debet dare possessor poecuniam quemadmodum usus publicus habet. in aliis locis iubet. quia aequalia non sunt praetia ipsa praestare porcorum corpora et ad praefectum debere referri^a

¹ ms: ei'a'dem

² ms: 'ea'

³ ms: 'principale'

^a praetiationem H, M: *pro aestimationem; l'original avait-il adpraetiaestimationem?*

ⁱ H, M: *CTh itaque dignoscant facultates proprias suariorum esse obnoxios muneri*

SCTh 14.7 *De collegiatis*

- c.1 minutis collegiis uel collegiatis ubicumque sunt longinqua in ciuitate reuocari praecepit ut ubi impar est coniugium et matris pars superior agnatio matrem ubi uero par patrem sequaturⁱ

ⁱ H, M: vv. et matris pars superior in *CTh* non inueniuntur

LIBER XV

SCTh 15.1 *De operibus publicis*

- c.1 iudices ornamenta ciuitatum ad alias non transferre
- c.2 ii iudices labentia maenia publica renouent
- c.3 iii iudices noua non incipere nisi prius a decessoribus suis quepta perfecerint^{1 a}
- c.4 iiii ab orreis publicis centum pedes longe aedificari oportere pro incendio
- c.5 u datis a iudicibus inmunitatibus publicorum operum inquire eorum nomina praecipit et principi publicari pro mercimonio²
- c.6 ui quae expenduntur operibus publicis inputanda
- c.7 uii senatorum praedia excipienda ab operibus publicis
- c.8 uiii concessa licentia est iudicibus domos suas praetoria facere
- c.9 uiiii quicumque apud aegyptum super ergasteria publica aedificauerit inconcusse manere
- c.10 x publicum opus qui subreptionem meruerit fructu careat³
- c.11 xi praefectum urbis non debere aliquid noui incipere nisi cum iussu principis. labentia renouare concessa fiducia
- c.12 orrea uel portus publici in usu priuatorum transeuntes debere restitui ut frumenta publica situ non pereant. restitutis annonis qui uero eadem diruerunt ad reparationem compellendos^b
- c.13 xiii in dacia ripensi administrans labentes turres reparare quodsi non fecerint administratione deposita de suis facultatibus renouandas
- c.14 xiiii superiori primae id est similis proibet iudices qui dum instauracionem cupiunt maenium facere marmora uel columnas praetiosas subtraunt cum signis. nihilque iudicem fabricare sine principis iussu
- c.15 xu superiori similis

¹ ms: q.p/ta = q(ue)pta pro coepta (cf. c.21, SCTh 9.42.1 et 12.1.63); H: inchoata M: q. <-> a()

a, W: q.p//ta

² ms: 'p(ro)'

³ ms: 'x'

^a noua M: *add. opera*

^b eadem M: *add. horrea*

- c.16 xui superioriq() in kapite similis uerum reparatio si fit ueteris ad antiquam effigiem reuocanda^{1 a}
- c.17 xuii similis superiori et sextae sed illa in solutum hic in specie
- c.18 xuiii ciuitas si tertiam partem in maenibus non habeat de cuius pensione reparationem fieri tunc demum de alia ciuitate quae habet tertiam partem 'aedilum instauratio fiat.^{2 b}
- c.19 xuiiii similis sextae hoc addit ut si qui instaurare desiderat opus aliquod sine iussu principis suis poecuniis^c
- c.20 xx duabus partibus pereuntibus siue incuria instauracionem praestet^{d i}
- c.21 xxi pars .constitutio[ni]s uel undecimae tertiaeque similis³
- c.22 xxi praescriptionem temporis iuri publico non obesse ut quaecumque a priuatis facta sunt 'd'istruantur⁴
- c.23 xxii nullum excusari debere a portus et ab aquaeductus instauracione contrariae septimae^{5 e}
- c.24 xxiii eos qui pecunias publicas accipiunt^l uel^l suprascriptas operas constituti usque quindecim annos esse obnoxios absque his casibus quos in fortuita praestant^{6 f}
- c.25 xxiiii quicumque decus ciuitati moenibus constitutum suis aedificiis obscurauerit ac si rescriptum meruerit fructu careat
- c.26 xxv ciuitates priores reparationem in ciuitate maenium facientes siue de proprio siue de uectigalibus debere minores ad conlationem constringi
- c.27 xxvi tertiae similis .undecimae uel 'c.7' et .xx duas addit his ut si qui contra principis^l iussu^l fecerit et expenderit tale sua proprietate restituat^{7 ii}

1 ms: superioriq

2 H: aedium M: aedium

3 ms: pars .c(on)stitutio[ni]s M: pars <---->

4 H, M: destruantur

5 H, M: instauracione

6 H: accipiunt uel M: accipiunt uel

7 ms: undecimae] u(); H: undecimae] ut et xx, [ut, principis uoluntatem opus, M: undecimae] . et xx, <----> [ut, principis iussu

a q_c W: normaliter pro quia

b fieri M: add. possit

c poecuniis M: add. persoluat quod et in constitutione inuenitur

d instauracionem M: add. iudex ut ex ipsa constitutione colligitur

e contrariae: contraria ou contraria e(st)

f usque M: add. ad

i incuria M: in CTh etiam vel uetustate ... legitur a librario solita incuria probabiliter omissum

ii M: CTh si quis .. opus praeter conscientiam nostram etc

- c.28 xxviii superiori similis.
- c.29 xxviiii omnibus dum sit similis potior.
- c.30 xxviiii opus domus instruendae si quando iussu principis fit ut domus distructae pretium auri solidos trecentos quodsi domus excelsior est principi referendum¹
- c.31 xxx factum opus a iudice non suum nomen sed imperatoris scribere quodsi qui sine principis iussu fundamenta iecerit et suis illum complere uiribus et de prouincia non discedere nisi opere perfecto
- c.32 xxxi in moenibus publicis cadentibus uel termis tertiam partem debere rei publicae reparationem praestari² a
- c.33 xxxii superiori similis ut tertia pars functionis ad reparationem praestetur¹
- c.34 xxxiii admoneri omnes iudices ut curiales siue incolae in reparatione uel antiquorum uel nouorum erectionem ut singuli adscribi pro uirium suarum qualitate conferant
- c.35 xxxiiii quidquid rei publicae lapsum est uiribus iudicum instaurari sicut memorata autoritas continet.³
- c.36 xxxv ex demolitione templorum sicut sacra iussio continet instauracionem praestari debere
- c.37 xxxvi primae et quartae decimae similis sed hic etiam de aere addidit condemnationem manere ordines ciuitatum qui patiuntur iudicem furandi cupiditatem suam implere stabulorum fabricas pro sua laude complendas.
- c.39 xxxvii aedificia quae sibi proprius iunguntur aut propter furtorum casus aut propter incendium elidiⁱⁱ
- c.40 xxxviii petitores publicorum moenium diruta uel distructa uel quae in usu ciuitatis non sunt eis tradantur
- c.41 xxxiiii publica aedificia uel templorum posita intra muros sine censu curiales cum collegiatis teneant repulsis competitoribus ab eis qui aut locum publicum aut aream per sacrum rescriptum meruerit si tamen ornatui ciuitatis non obstat palatinos in his

¹ ms: domu[b]is

² ms: rei p(ublicae)

³ ms: rei p(ublicae)

^a rei publicae M: *add. de redditibus ut ex constitutione colligitur*

ⁱ functionis H, M: *CTh canonis*

ⁱⁱ iunguntur] aut H, M: *CTh insidias uicinas reformidet*

locis causam non esse quodsi qui aut aream aut locum uacantem sacra petierit ad ordinarium iudicem dirigatur ut si sine ipsius conludio factum sit prouinciales periculum respiciat pensiones quae a competitoribus statutae sunt reparationi moenium proficiant¹

- c.42 xl ergasteria eudoxiopolitanae ciuitatis ciuitati contulit²
- c.43 xli publica loca ita imperat ut ne quid ciuitatis ornatui aut commodis inpediat³
- c.44 xlii praefecto urbis licere seu porticum uel quaelibet aedes senio fatigata instaurare depositis principum imaginibus tam praesentis quam actorum sine periculo⁴
- c.45 xliii tabulata auferri debere de porticibus. ascensus lapideos fieri debere
- c.46 xliiii aedificia priuata a publicis separari quindecimque pedum a publicis esse longinquo^a
- c.47 xlu locus priuatus palatio iunctus destructis eodem loco moenibus palatio sociari
- c.48 xlui ornamentum ciuitatis antiquum nouitati mutari non debere futurique temporis uectigal imminui non debere
- c.49 xluii murorum constructione et specierum deportatione omnes debere constringi sic tamen pro modo possibilitatis ut exigit.⁵
- c.50 xluiii non tenet est enim inutilis
- c.51 xluiii turre muro conpleto nouo eis deberre concedi in quorum spatia muri facti sunt ut etiam ad quorum usu haec terr[u]lae perueniunt turrium instaurationem perficiunt⁶ i
- c.52 l pensione domorum uel officinarum zeusippi luminibus et reparationi proficere⁷

1 ms: cur(es)ales, p(ublicum), p(ro)u(incia)les, [.] respiciat; H, M: templorum; H: obstat M: *obstat*,

2 ms: [ergas]ciuitati

3 ms: imp(erat)

4 ms: instau'ra're, imaginib'u's

5 ms: [.] constringi

6 ms: terr[.]lae H, M: turrulae

7 ms: zeu[c]sippi

^a pedum M: *add.* spatio

ⁱ spatia H: *CTh* per quorum terras

SCTH 15.3 *De itinere muniendo*

c.4 superiori contrarior

SCTh 15.5 *De spectaculis*

- c.1 i spectacula non in iudicum potestatem esse sed magistratus ut non ad ciuitatem aliam transferantur¹
- c.2 ii terminum spectaculorum iudicibus positum est quo tempore ludos spectent.
- c.3 iii similis primae ut aurigas mimos equos de alia prouincia in alia uel de ciuitate in altera non transferant
- c.4 iiii facultatibus minutis delphorum prouinciae iubet unusquisque prout uirium ipsius facultas suppetit ludorum praebere officium^a
- c.5 u designat dies quibus ludi non exercentur

SCTh 15.6 *De maiuma*

- c.1 maiuma sine turpitudine celebrandum
- c.2 ludorum festiuitatem maiumae relaxandam

SCTh 15.7 *De scaenicis*

- c.1 scenici uel scenicae aut bapuziati aut locum paenitentiae acceptum scena non debere reuocari
- c.2 filias scenicorum [uel scenica]rum quae [probabiliter uixerint] a uexationibus subreptione saluentur uitam parentum habentes scenae¹ reuocari²
- c.3 iii inutilis est
- c.4 disc[er]it[ur] / de[]tha[] a[] o[]f[] / u[]iuen[]t[ur] / u[]e[]() quas / imperialis iussio segregarit³ ⁱ

¹ ms: potes'ta'tem, 'ciuitatem'² H: uel scenicorum quae probabiliter uixerint M: uel scenicorum quae probabiliter uixerint; H, M: subreptione saluentur uitam parentum habentes scenae³ M: *constit. 4tae summ. tenia chartae non satis pellucidae reparationis causa super male conglutinata omnino obductum est. Haen., nescio qua diuinatoria arte, legit: (H:) discretionem mulierum fecit quae scenica officina declinarunt deputentur ludicris ministeriis thymelicam et quae christianae sint non edi et quae meliorem uiuendi usum exercent, uel quae imperialis iussio segregat*^a iubet H, M: *add.* utⁱ *restitution: discretionem mulierum fecit / quae scenica ± 10 / pas / deputentur ± 8 / tim / l / cal / m et quae christianae sint / i / d e (st) tha / --- / a o f ± 10 / u / iuen / di usum exercent? / u (e) / quas / imperialis iussio segregat (ue?) rit*

- c.5 u multari praecipit eum qui timelam qui ne eam a timele abstraxerit¹
- c.6 ui nobilissimos equos uel palmares uoluptatibus inseruire quam pro eli^r¹toribus dari^{2 a}
- c.7 uii equos circenses circo uacare similis superioriⁱ
- c.8 uiiii mulier quae obtentu xpistianitatis dimissa si animo postmodum intellegatur esse quod fuerat perpetuo reuocandam
- c.9 uiiii scenicarum filias ludis tradendas et quae gloriam cristianitatis ignarae sunt³
- c.10 x hodie uacat
- c.11 xi inutilis est
- c.12 xii picturam scenicorum deleri ubi principis constituitur
- c.13 mimas suo debere officio reuocandas

SCTh 15.8 *De lenonibus*

- c.1 inutilis est
- c.2 superiori similis est

SCTh 15.9 *De expensis ludorum*

- c.1 solis licere consulibus et uestem olosericam et depticam deauratam dare^b
- c.2 iudices amplius in ludis a duobus solidis dare ne curialium¹ ueretur facultas⁴

SCTh 15.14 *De infirmendis his quae sub tyrannis aut barbaris gesta sunt*

- c.1 licini constitutiones remouendas
- c.2 ii quaecumque gesta sunt infirmandas.
- c.3 iiii rescriptum tyranni non ualet superius est dictum
- c.4 iiii nauiculario honeri a tyranno datis suis natalibus restituendis
- c.6 u a tyranno quisquam honore donatus statu pristino reuocandos

¹ ms: timele'a'm H, M: timelicam

² H: eli... uictoribus M: eli <----> toribus

³ ms: 'et'

⁴ H, M: a, curialium

^a uoluptatibus M: *add. hic quam ut ex constitutione colligitur*

^b depticam deauratam H, M: *pro diptica deaurata*

ⁱ equos H, M: *interpretatio suspecto, CTh eos*

- c.7 ui iudicia tyranni temporibus destruenda quae gesta sunt¹
- c.8 uii haec in galliis data est quintae similis. sed etiam ea quae gesta sunt de scriniis publicis a anputanda absque illis quae pactis conuentis gesta sunt intra partes.²
- c.9 uiiii emancipationes libertates donationes gestis peractae testamenta uenditiones priuatorum sententia iudicum pactiones sollemniter gestae professiones contestatio procuratio curator uel tutor dati donatio in sponsa factam de ui et metu actio perseueret perdita bonorum possessio et de adeunda hereditate optineat et interdicti beneficium integri restitutionis ausilium uindicatio rursus tribuatur optata locatio uel condictio interdictio inofficiosi et in paruis rescissio donationum facta beneficia sacramento peracta pigneris uel fiduciae priuata placita si tamen nec terror nec circumscriptio est. consulum illorum temporum nominibus anputatis saluis illis orientalibus^{3 a i}
- c.10 uiiii acceptos fundos rei priuatae non a iudicibus sed a rationalibus rursus rei priuatae restituendos⁴
- c.11 x ueniam rescribitis inpensam omnibus hominibus absque his qui aut militauerunt aut iudices fuerunt uel quicumque honore donati suntⁱⁱ
- c.12 xi quibus tyrannicus dolor pollutionem honoris infecerat splendiores inperiali lumine redditi antiquis restituantur honoribus
- c.13 xii anputato heracliani nomine iubet esse cum gestis libertatibus perdurantibus
- c.14 xiii quaecumque belli tempore commissa sint inpunitatem mereri hic demonstrat quia peccatum non est quisquam quod gerit inuitus

¹ ms: iudici'a'um

² ms: p(ublicis), a/anputanda

³ ms: 'de' adeunda, circum's'cribitio

⁴ ms: rei pri(uatae) (2x)

^a hereditate H: *leg. affectus adeundae hereditatis* W: *the stroke representing m in sponsam may be intentionally erased*

ⁱ perdita H: *CTh amissa quae lectio non debebat impugnari. ex eodem summ. apparet, ibid. legendum esse emancipatio*

ⁱⁱ H, M: *hoc summarium pugnat cum CTh*

LIBER XVI

SCTh 16.1 *De fide catholica*

- c.1 cristianos paganorum templis non esse custodes
- c.2 ii iubet bizantiae populos beatorum petri et pauli semper in xpisto tenere quemadmodum romani populi pia uel ueneranda doctrina
- c.3 iii episcopis orthodoxis aeclesias omnes tradi praecipit qui trinitatis catholicae fidei gratiam tenent nominatim unumquemque suae ciuitatis episcopum
- c.4 iiii superius de aeclesiis hic de collectis adnectunt¹

SCTh 16.2 *De episcopis ecclesiis et clericis*

- c.1 clericos uexatos ab hereticis functione inposita subrogando¹ ne alios in eorum loco subleuandos²
- c.2 ii superiori similis clericis iubet munus molestiam amputari
- c.3 iii omnibus clericis immunitatem promittit sic tamen ut uolentes declinare curiam suae restituantur origini clericosque non diuitum decurionum filios fieri debere sed pauperum
- c.4 iiii licentiam tribuit unocuique bona relinquere sua cui uelit testamento³
- c.5 u quicumque hortodoxum inpellit sacrificium idolis exhibere si uilis persona est fustibus uerberetur si nobilis rebus eius u() stpub multatis fisco socientur⁴
- c.6 ui clericum de curialibus nec fieri et si ex plebe fuerit factus in locum defuncti quodsi repertus fuerit idoneus et ex prosapie curialium descenderit tradi debere⁵
- c.7 uii clericos ad orientis instar quibus heretici molestiam inpinxerunt relaxandos
- c.8 viii non solum immunes fieri clericos uerum etiam et ipsorum domos sed etiam uictualium t negotiatio fiat⁶ i

¹ H, M: annectitur

² ms: [ti] ne 'alios'; H, M: subrogandos nec alios

³ ms: un[um]o'cui'que

⁴ ms: res'ebus' eius u stpub/; H: eius] pro M: eius] pro <----->

⁵ ms: c[le]urialium

⁶ ms: i

i domos H, M: CTh et vos et mancipa uestra

- c.9 uiiii superiori similis sed hoc addit ut si filiorum ipsorum curiae obnoxietas non sit excusationem impendi¹
- c.10 x clericos praecipit tam ipsos quam filios uel uxores uel mancipia et a muneribus et a pensionibus uel a uectigalibus esse immunes cum suis ergasteriis siq() exinde elemosinas faciunt non eadem in lucro conuertunt.²
- c.11 xi superiori similis sed hic discretionem filiorum fecit si minus idonei sint aut si minores sint
- c.12 xii episcopos in iudicium proibet euocari ut non laicorum sed episcoporum fiat iudicium
- c.13 xiii superioribus similis.
- c.14 xiiii in kapite superioribus similis uel .x. haec ab omnibus differt quia et filiis et filiabus immunitatem impendit³ i
- c.15 xu possessiones aeclesiae ab functionibus pensionum esse immunes hic rursus contraria est omnibus dicit si paupertatis causam clericos facere negotiationem tunc esse immunes si qui uero in brebem negotiatorum descriptionis tempore inuenti sunt munia persoluant si qui uero possident redditus eorum ad conlationem debere conpelli pensionis soluendae⁴ ii
- c.16 xui xpistianis scribit qui aut derelicta militia fideles facti [sunt] aut propriis bonis contemptis⁵
- c.17 xuii confugientem ad aeclesiam diuersum populum suscipiendum⁶
a
- c.18 xuiii ordinationem constantini contra paganos debere ualere⁷
- c.19 xuiiii clericum [qui] claruerit decennio aeclesia permanere esse immunem ita ut nec a curia postuletur⁸
- c.20 xx religiosum uel clericum domum uiduae non debere intrare neque in hereditatem ei succedere nec per subiectam personam si qui iure non adiuuantur

¹ ms: additū L: additum

² ms: siq_c (aussi L)

³ ms: haec 'ab'

⁴ ms: 'inuenti sunt'

⁵ H, M: sunt

⁶ ms: 'ad aeclesiam'

⁷ H: ordinationem constantini M: ordinationem constantini

⁸ ms: 'ita ut'; H: qui M: qui; H, M: claruerit

^a diuersum populum H, M: leg. diuitem plebeiam non ut ex constitutione colligitur

i omnibus scil. c.4, à partir de omnibus

ii brebem negotiatorum H, M: CTh negotiatorum matricula

- c.21 xxi similis superiori
- c.22 xxii uicesimae similis
- c.23 xxiii in ciuilius causis qui mos est etiam et in aeclesiis custodiri debere in criminalibus uero ad iudices extraordinarios deferenda¹
- c.24 xxiiii muneribus personalibus esse immunes hos quos sanctio legis commemorat.
- c.25 xxu diuinam domum qui per negligentiam aut ignorantiam uiolant sacrilegium admittunt
- c.26 xxui nullum seruitorem aeclesiae molestiam pati²
- c.27 xxvii diaconissam sexagenariam fieri secundum aeclesiasticos canones ea quae uel filios educauit aut domum suam bene gubernauit cuius uitae castitas fuit mortis atrocitas fetens lasciuia curatoribus filiis ordinatis si aetas admiserit reditus acceptos uel largiatur donatione uel conferat moriens ut ei placuerit ttestamento custoditis monilibus uel argento cum superlectili filiis aut propinquis donatura sic tamen ut nec aeclesiam nec clericum nec pauperem heredes adscribat neque per tacitum fideicommissum uel si qua per epistulam codicilloue donatione facta liberalitas con...ssuo habeatur quodsi tonsam mulierem episcopus intra suam aeclesia uiderit suo loco deiectus fiat extorris³ i
- c.28 xxviii superiorem euacuabit
- c.29 xxviiii priuilegia quae primitus statuta sunt suae legis promulgatione confirmat
- c.30 xxx superiori similis
- c.31 xxxi reuocat temerarios impetus prurptionis aeclesiis facere ut exquisitos et iudici traditos conuictosque kapitalis poena percutiat. licere unocuique crimen sacerdotale defendere quodsi armis aut difficultate se locorum defendat comes cum militibus uenit qui superatum eum gladio puniat.
- c.32 xxxii deficientibus clericis ex monachis fieri ingenuos publicis¹ priuatisque personis probatosque uult ordinare⁴ ii

1 ms: 'et'

2 ms: aeclesia'e'

3 ms: ttestamento; H: in cassum habeatur quodsi tonsam mulierem (*M a sauté ces deux lignes*); H: suam M: suam

4 H, M: publicis

i secundum aeclesiasticos canones H, M: in c. secundum praecepti apostoli

ii personis H, M: *CTh* non obnoxios publicis priuatisque rationibus

- c.33 xxxiii clericos in quibuscumque locis fieri de suprascripta dicta debere non de alijs ut pensionis kapitationem persoluant uel fisco uel dominis
- c.34 xxxiiii priuilegia aeclesiarum neglecta multam percuti auri librarum quinque
- c.35 xxxv episcopali quemquam loco deiectum si contra uetitum facere aliquid ausus fuerit centum milibus exulandum ab eadem ciuitate qua polluit
- c.36 xxxvi viii similis
- c.37 xxxvii de clericis qui pro incendiorum reis carceri tenebantur relaxandis suisque prouinciis debere restitui iubetque omnes clericos urbe pellendos
- c.38 xxxviii superioribus similis sed hoc plus habet ut si qua sunt non per clericos sed per scolasticos insinuentur iudicibus ut non solum intra ciuitatem hoc sacramentum legis sed etiam per prouinciam¹
- c.39 xxxiiii clericum officio suo indignum ab eodem repelli uel qui quod professus est abiecit curiae sociari sane ut patrimonium eius uel suo ordini uel collegio ciuitatis adscribatur decem primos curiae qui conibuerint binas libras auri feriendos.
- c.40 xxxx patrimonia a¹eclesiarum a muniis omnibus esse immunita tantum kanonibus pro necessitate subiactentia¹
- c.41 xxxxi clericos non nisi apud episcopum accusandos omnes uero gradus honoris inferioris ut non uerbis sed documentis accusentur quomodo ille qui accusat si non docuerit famae propriae esse damnosum ita si docuerit karebunt honore perpetuo induti deformio ab aeclesiis segregatis adque repulsis. has uero causas episcopi in conspectu multorum fidelius auditori
- c.42 xxxxii referentibus alexandrinis propter parbalanis iubet clericos causas cum publico non habere iubetque quingentos parabalanos habere pauperes ut ab omni actu publico sint immunes uel ab omni fori obseruatione in locis uero defunctorum augustalem debere substituere²
- c.43 xxxxiii superiori simiis sed hic alios centum addidit

¹ H: ecclesiarum M: aeclesiarum; H, M: immunia

² ms: 'par'balanis

¹ prouinciam M: nonnulla quae sequebantur praeterisse librarius uidetur

- c.44 xxxxiiii clericis absque matribus sororibus filiabus habitandi non esse concessum sic tamen quius mores fidei disciplina probauit abiectis extraneis sed etiam his karere uxoribus quae antea fuerunt eis quam diaconi fuissent
- c.45 xxxxu antiquitatem cum kanonibus in illiricum praecipit obseruari nihilque sine constantinopolitanae urbis episcopi uoluptate geri oportere¹
- c.46 xxxxui superioribus similis de priuilegiis clericorum
- c.47 xxxxuii restituta aeclesiis priuilegia cognoscant sibi etiam sacerdotes uel clerici qua tirannus abruperat

SCTh 16.3 *De monachis*

- c.1 monacos heremi secutos solitudine conmorandos linquere.
- c.2 urbibus accessum monachis tribuit quem antea denegauerat

SCTh 16.4 *De his qui super religione contendunt*

- c.1 poenam luituros qui per contentionem legis seditiones concitant populorum
- c.2 ii superiori similis ubi proibet uenientes in publicum nihil de religione mutilare^a
- c.3 iii primae similis
- c.4 iiii qui tumultuose aeclesiam ausi fuerint temere honore perdito proscribantur
- c.5 u nummulariorum seruos tumultuosos esse proibet si qui autem nummularius seruuum suum a seditione non proibuerit ipse tres auri libras multandus est punitis seruis.
- c.6 ui admonet iudices ne qui starum sectarum homines dimittat in aeclesias in a. qui uiolentiam aeclesiis faciant absque his quos conmemorat cristianos²

Ici V saute un cahier.*

SCTh 16.5 *De haereticis*

- c.16 uii contra arrianos prolata est qui similem orthodoxorum formam contra catholicos proferebant ut ulterius non audeant

¹ ms: epsc[o]i

² ms: [in]'di'mittat; starum W: sanctorum?; in a. W: introducere?

^a mutilare H, M: mutilare? peut-être militaire?

- c.17 uiii eunomianis testamentum fieri proibet ut quidquid demiserint morientes tamquam in caducum fiscus heres accedat.
- c.18 uiiii manichaeos urbe pellendos nec testamenti licentiam
- c.19 x clericos omnes qui sub nomine xpistianitatis in quibuscumque locis reperti fuerint ipsis pulsantur de finibus.
- c.20 [xi] superioribus similis sed hic et clericos et laicos pari iussione conclusit ut numquam conuenticula in urbibus uicinis faciant
- c.21 xii clericos alterius sectae n[unquam] ordinari de[berere] si reperti fuerint inaticas a fisco co[gnoscendo] domino si ignora[n]te domino[rum] decem libris esse auri multandum suum fustibus cae[sa]sum e[]xilio deportandum quodsi in domo regia cogniti fuerint uilicus dominus decem libras auri multandum pari modo ipsos hereticos dends.^{1 a i}
- c.22 xiii superiori similis
- c.23 xiiii contraria octauae ibi testamenti denegauerat factionem hic concessitⁱⁱ
- c.24 xu duodecimae et xiii similisⁱⁱⁱ
- c.25 xui similis octauae xiiij contraria aduersus eosnomianos^{iv b}
- c.26 xuii xii xu xiii similis^v
- c.27 similis xiiii^{vi}
- c.28 xiiii haec aduersus euresium hereticum prolata est
- c.29 xx nullum alienae sactae militari praecepit adque ubi reperti fuerint cum eis qui subrepticie eis concesserunt defunctis honoribus urbe pellendos^{vii c}

¹ W: sectae n() de [---]nus ordinari - possibly non diaconos though the N should stand for nam and not for non; H: nunquam ordinari debere qui si reperti fuerint suscepisse fisco .d..... sciente domino si ignorante domino, multandum, caesum exilio M: nunquam ordinari debere si reperti fuerint suscepisse <-----> fisco <-> d <-----> sciente domino si ignorante domino, multandum, caesum exilio; fuerint /////inaticas a fisco W: possibly fuerint suscepisse beneficia a fisco, if there is room for suscepisse

a dends M: de nonnulla hic praeterit librarius W: dendis? pro damnandos?

b eosnomianos pro eunomianos

c sactae pro sectae

i domo regia H, M: CTh uilla dominica

ii octauae: 5.17

iii duodecimae: 5.21; xiii: 5.22

iv octauae: 5.17; xiiij: 5.23

v xii: 5.21; xu: 5.24; xiii: 5.22

vi xiiii: 5.23

vii defunctis honoribus H, M: CTh non solum militia eximi uerum etiam moenis urbis huiusce iubebis arceri

- c.30 xxi hereticos iubet urbe pellendos et si quando in locis constitutione commemoratis reperti fuerint officium eius centum libras 'auri' multandum uel [----]guerogones uel p'ublice' faciant uel absos¹
- c.31 xxii similis uiiii et xuiⁱ
- c.32 xxiii superiori similis, ut autores doctoresque eorum quicumque inuestigati fuerint hisdem pellantur de finibus.
- c.33 xxiiii doctores apollinariorum e ciuitate pellendos domus uero in qua reperti fuerint fisco sociari debere
- c.34 xxu montanistas uel eunomianistas urbe pellendos qui si reperti fuerint rure scaenae doctrinae frequentiam populi colligere exilio deportentur procurator kapitali poena punitum dominus possessionis priuetur dominio si scierint. post praeceptum legis datum ubicumque reperti fuerint res eorum fisco uindicentur dominus dominaue suo priuetur domicilio illorum uero codices inuentis in conspectu iudicum incendio concremandos si qui uero ipsorum codicum occultator fuerit et proditus fuerit kapitali suplicio puniendum. octauae sextae et decimae iixx iiiiixx similisⁱⁱ iiiⁱⁱⁱ
- c.35 xxvi manicheos perditionis animaduersione tradendos uel eorum occultatores
- c.36 xxviii haec uaria est in kapite iiii et .x. et .uii. et .x similis et octavae contraria in fine quintae et xx similis xxiii et ii.x. episcopos ipsorum ablatis illorum bonis omnibus deporta'n'dos² iv
- c.37 xxviiii aduersus donatistas ubi rescriptum meruerant a principe iuliano cum conuictione gestorum in quibus a nostris katolicis sunt superati omnibus ciuitatibus locisque positorum innotescere prouincialiis omnibus³ v
- c.38 xxviiii aduersum donatistas manicheosque proposita ut nullus contra sq()s ordium pestes memoret nisi tantum modo quod 'cristus dili'git dilectam sibi coniugem fidem⁴

¹ H, M: auri; H: quod deones uel publice faciant uel abscondite M: <---->. quod de <---- ones> uel publice faciant uel abscondite; W: de urugones? absconso

² H, M: deportandos

³ ms: p(ro)u(incial)iiis

⁴ sgs ordium pestes H, M: quae sunt ordinata; H, M: christus diligit

i uiiii: 5.17; xui: 5.25

ii kapitali poena H, M: CTh ultima animaduersione

iii octauae: 5.17; sextae et decimae: 5.25; iixx: 5.27; iiiiixx: 5.32

iv episcopos H, M: CTh ministri sceleris quos .. antistes uocant; iiii et .x.: 5.23; .uii. et .x.: 5.27; octavae: 5.17; quintae et xx: 5.34; xxiii: 5.32; ii.x: 5.21

v a nostris katolicis H, M: vv. nostris katholicis indicant auctorem catholicam fuisse

- c.39 xxx superiori similis ut ubicumque donatistae reperiuntur grauioribus artari suppliciiis
- c.40 xxxi haec aduersus phrygas manicheos priscilianistas proposita est ut eos repertos tamquam sacrilegos iudicet id est publici criminis reos bonis eorum proscribitis sic tamen ut illorum parentes successione habeant facultatem patribus fratribus filiis sane si cum ipsis et ipsi non commisceantur illis nec donare nec donari nec succedere licere neque contrahendi habere licentiam testamentumque inritum sit gradus iuris dinumeratos sic tamen filios succedere si penitentiam egerint seruos si conscii non sunt extra culpam esse si poenituerint hos dominis praeferendos quod si seruus sciente domino et non proibente contraxit fisco sociandum actorem uero uel procuratorem plumbum debere contundere idoneum actorem deportatio suscipiat. iudicem despicientem uel differentem xx librarum auri feriendum defensores singulas officia decem librae constringant^{1 a}
- c.41 xxxii iubet omnes sectas admonitas ad katolicam fidem antequam eas poena constringata debere conuerti quod si etiam in poenis positi emendare se dixerint poenitentibus debere parcere ut qualiter poenae sunt obnixii qui poenitere desierint ita conuersis puro corde esse parcendum legumque praestare suffragium²
- c.42 xxxiii qui katolicae fidei filii non sunt militare non debere³
- c.43 xxxiiii eorum aedificia ubi ritus suos celebrant non sanctitate sed turpitudine aeclesias fieri eos uero poena constringat⁴
- c.44 xxxu haec aduersus iudeos donatistasque proposita est qui cupiebant legem katolicam turbare
- c.45 xxxvi defensores locorum uel curiales cautelam inuestigationis habere debent ut ubi alicuius sectae absque catholicam fidem concursus fit si cam domini proscribito detrudi exilio rebus ipsius fisco sociatis⁵
- c.46 xxxvii superiori() similis sed hic etiam paganos addidit ut si f---lre non fuerint iudicibus subiacere iudicesque eorum si inse-

1 ms: d[e]inumeratos, plumb[o]um'

2 ms: 'in'

3 ms: 'xxxiii'

4 ms: 'xxxiiii'

5 H, M: inuestigationis

^a singulas M: *add. urbium principales ut ex constitutione colligitur*

- qui eos desierint grauiorem motum principis sustineant officia uero xx librarum auri multam feriri¹
- c.47 xxxiiii constituta aduersum katolicam fidem effectu kareant
- c.48 xxxiiii montanistas priscillianistas militare non debere si qui uero ex curiali genere aut coortalino descendit functionibus et obsequiis constringit secundum superius latam ubi praecipit eos ab omni contractu esse detentos^a
- c.49 xl haec omnibus nouissima est aduersum eunomi[a]nistas proposita tantum ei[s] concedit ab intestato succedere si heres nullus exstiterit tunc ad fiscum peuenire donationes quae in eis fiunt ad fiscum pertinere iubet²
- c.50 xli Γ---1/ Γ---1/ Γ---1bus³
- c.51 xlii quaecumquae sectae^{e1} obrepserant legum sanctitas in eis et poenam sanguinis et proscriptionem exercet.⁴
- c.52 xliii haec aduersus sublimiores homines propositus est qui donatarum sectam secutus est idem gradatim secundum gr[a]dum honoris sui inlustris pondo .i. spectabiles xl. se[na]tores auri libras xxx clarissimi auri pondo .xx sacerdot[a]les auri pondo xxx principale[s] auri pondo xx. decuriones auri pondo quinque negoti[a]tores auri pondo quinque plebeii auri pondo quinque circumceliones auri pondo decem unde exacti actoribus ipsi pro eis persoluant ita ut nec homines domus regiae excusentur uxoresque eorum partenea poena eos proscribitio capiat non corrigentes seruos colonosque uerberum poena constringat clerici eorum per singulas singuli dispersi prouincias possessiones aeclesiasque eorum dominio matris aeclesiae ratas⁵ i
- c.53 xluiii contra iouianum haec scribta est qui sacra sceleratissima extra muros urbis romae celebrabat ut plumbo c[ae]sus cum suis omnibus deportetur⁶

1 ms: superioriq.; H: si M: si <----->

2 H, M: eunomianistas, eis

3 H: ut sibus .. res periculum nulli fraudi aliquid M: *e constit. XLlae summ. nunc nihil legi potest*

4 H, M: sectae

5 ms: pondo [quinquem] decem; H, M: gradum, senatores, sacerdotales, principales, negotiatores

6 H, M: caesus

^a secundum M: *add. legem*

ⁱ domus regiae H: *CTh domus nostrae*

- c.54 xlu donatistas percelli iubet poena infamiae segregatosque eos a coetibus honestissimis ipsaque loca in quibus reperiuntur aeclesiae catholicae contradi ut expoliati substantia per singulas singuli prouincias dispergantur illorum nomen probri sit *ut* [---] *suos* cleru inferioris [---]t quisquis eos proscibitis [bonis] ipsius omnibus poena quae [---]m proposita est ipse perc[utiatur]. poenuniaria poena uiros mulieresque in[rogatur] si qui primi ordinis reperitur non catholicus ducentas libras argenti feriat et rursus si ibidem repertus fuerit tantas eum debere fisco persoluere quodsi damni totiens emendatus corrigere noluerit proscibitionis passus spoliium de statu eius ordinetur senatorem nullis munitum priuilegiis centum libras argenti luiturum sacerdotales decem primi pariter curialium l reliqui decuriones x conductores domus regiae utrum ipsi si ante permiserint quantum modo pensionis persoluunt tantum poenae subituros conductoresque similiter ut iudicibus referatur ut conuenti domini aut corrigant aut fisco socientur officiales .xxx libras argenti ferendos ita ut si quinquies reperti emendare despexerint uerberati exilio detrudantur colonos seruos multos cedibus si emendare noluerint tertiam partem omittant poeculii et quidquid collectum ...isdem fuerit sacro aerario contradatur^{1 a}
- c.55 xlui gestorum acta confirmat quae intra donatistas et katolicos gesta sunt
- c.56 [xluii] contra omnes hereses ne qui contra fidem katolicam superbus ostis existat
- c.57 xliiii quicumque montanistanorum ausi fuerint episcopos uel inferioris gradus clericos ordinare deportationis describitionisque poena plectendos similis haec est ubi de euticianis praecipit id est xxliiii^{2 b i}
- c.58 xliiiii eunomianorum domos in quibus sacra turpitudinis non sanctitatis celebrant fisco sociandas qui alii homines accepto bab-

¹ H, M: sit] ut episcopi eorum suiue cleri inferioris gradus [quisquis, bonis, percutiatur, collectum [fuerit H: quisquis eos] *fugientes susceperit* proscibitis, quae *contra eos* proposita, irrogatur M: quisquis eos] proscibitis, quae proposita, irrogatur

² ms: eutich'c'ianis

^a quisquis eos M: *hic est sensus constitutionis uerba integrandus*: fugientes propositam ultionem occultandi causa susceperit; substantia H, M: *CTh* facultatibus

^b euticianis H, M: *leg. montanistis. Eutychiano est in inscr. c.34 cit*

ⁱ xxliiii: 5.34

tismate rebaptizantur exilio mancipentur ut nusquam clericos ordinent neque intra urbem neque extra urbem superioribus haec contraria non liceat eunomiano in eunomianum testari nec donationes inter se facere liceat illosque iubet in hereditatem succedere quibus iura consanguinitatis admittunt et conuenticula eorum ubicumque reperta fuerint domus uel casa fisco uindicetur iubet etiam dominis utrarumque rerum qui proibere noluerint sibi imputare clericosque eorum ubi ubi reperti fuerint perpetuo deportari¹

- c.59 I haec aduersus omnes hereses conscripta est aduersus manicheos phrygas priscillianistas arrianos macedonianos eunomianos nouatianos sabbatianos. generali hac constitutione omnia eis denegari quae¹ prisca constituit autoritas principalis prodixcutaque si non custodierint puniendos²
- c.60 li superiori similis
- c.61 lii nullum militare debere ueteranum expleta militia honoramunia sustinere
- c.62 omnes manicheos cum scismaticis suis complicibus urbe esse expellendos exterminare usque uel eos maxime qui papae communicare¹ noluerint intra uicesimum¹ diem centesimo lapide¹ ciuitatis sententiam suae dementionis¹ perferant³ a
- c.63 liiii contra eos schismaticos¹ conscripta est quicumque eorum nolunt poenitentiam pro erroris lapsu habere debita ut seueritate plectantur⁴
- c.64 lu superioribus similis ut de urbibus omnibus ubi inuestigati fuerint uel pellantur⁵
- c.65 lui speluncas quas sibi heretici faciunt orthodoxis tradendas sed si¹ suas inuaserant res catholicis reuocari et si sibi alios adiunxerint clericos¹ decem pondo auri ferendos et a patiente et a faciente quodsi paupertas impediatur¹ eos de symbola omnium clericorum¹ rationi debere inferri aerali modo constituens contra¹ sectam macedonianae arianis ut nusquam aeclesiam

¹ ms: eunomi'anum

² ms: prodixcutaque; H: phrygas M: phrygas; H, M: priscillianistas arrianos, denegari quae

³ H, M: communicare, uicesimum, lapide, suae dementionis

⁴ H: schismaticos M: scismaticos; H, M: quicumque eorum nolunt

⁵ H, M: inuestigati fuerint

^a scismaticis M: add. cum

eis in aliqua ciuitate [---] nouationis et sabbatiani eunomianae montani¹ stae ualentiniani priscillianistae fryges marcianistae borboriani uel reliquos quos haec¹ constitutio tenet compellendos nec iuris romae iacturam beneficium habeant¹ qui sint christianitatis beneficii extorres¹ qui¹que uenerationis adorandum cultum supersticiosius contempserint¹ ^a

- c.66 luit aduersus nestorianos ut porphiriani a porphirio arriani uocantur ita nestoriani simoniani sic uocatur omnesque libros ipsius repertos conburi monet celebrationes conuenticulae fieri uetat ab omnibus locis

SCTh 16.8 *De Iudaeis coeliculis et Samaritanis*

- c.2 ii omnes populos iudeorum esse immunes qui cum eis communicant ut qui decuriones sunt ad nulla munera esse cogendos qui autem numquam fuerunt curiales immunitatem sortiantur
- c.3 iii iudaeos ad curiam uocandos solacio eis binos aut ternos exceptos
- c.4 iiii sacerdotes pateras custodes a functione corporali esse immunes
- c.5 u christianum ex iudeis factum iudeos inquietari non liceat
- c.6 ui iudei mulieres quas acceperunt de gyneceis ibidem reuocandas prohibetque iudeum christianae mulieri coniungi
- c.7 uii christianus si iudeam prauitatem secutus fuerit omnia ipsius fisco socianda sunt
- c.8 viii nolentibus iudeis nullum debere ex oppressione iudicium inuitis partibus debere suscipere quos a se proiciunt praecipit ut nemo inponat pro delinquentibus iudeis petere neque per episcopum neque per iudices neque per seditiosam collectionemⁱ
- c.9 viiii xpistianos per orientem in sinagogas iudeorum non excedere
- c.10 x rectores causam cum iudeis pro pretio ponendo non habere aut iudeus iudeis

¹ ms: iacturam [] a'm, [benefici]um]; H, M: tradendas sed si, res catholicis, clericos decem, feriendos et a patiente et, paupertas impediatur, omnium clericorum, inferri aerari, contra sectam macedonianae arriani siue appollinarii, ut nusquam aeclesiam eis, nouatianis et sabbatiani eunomiani montanistae ualentiniani priscillianistae phryges (M: fryges) marcianistae borboriani, reliquos quos haec, tenet compellendos, beneficium habeant, christianitatis beneficii extorres qui que uenerationis, cultum

^a ciuitate M: *add.* habere liceat

ⁱ proiunt H, M: *quae seqq. cum CTh minime congruere uidentur*

- c.11 xi episcopus iudeis molestiam non facere
- c.12 xii iudeis licentiam tribuit ut se uel suas sinagogas ab inquietudine defensandas
- c.13 xiii iudeos uenerationem exhibere tam episcopis quam omnibus clericis inferioris gradus
- c.14 xiiii iubet exactiones factas ab omnibus sinagogis sacro inferri aerario id est ab arcisinagogis uel ab apostolis eorum conpescitque a sinagogis eadem conlationem fieri debere
- c.15 xu omnibus episcopis concessa a principibus priuilegia custodiri
- c.16 xui samaritanos iudeos magistrianos iubet non esseⁱ
- c.18 xuii iubet prouinciae rectorius ne iudeis liceat signum saluatoris inter sua contagia facere
- c.19 xuiii iubet paganos intra anni spatium ad *cr*^f(istianam)^l gratiam debere con... *sed* contra eos qui ex *cristianis* iudeos ...^fs^lunt mola-
tores legis huius m^faie^lstatis uiolatae eos p(er?)d(a)mn^fa^lre
- c.20 xuiiii sinagogis uel priuilegiis subdita custodiri uel etiam sabbato die immunitatem eis concedi
- c.21 xx innocentem non debere puniri quemadmodum iudeum incasum aut sinagogas uel habitacula eorum concremari iudeosque etiam quietos esse constituit
- c.22 xxi contra gamalielum quondam qui iudiciariam auctoritatem acceperat haec scribta est. qui magis honorem iniuriam esse suorum natalium credidit ut *r*ⁱs habeatur qua ante prefecturae honorem susceptum fuerat constitutus nouas fieri sinagogas proibet in solitudine f[ac]tas imperfectas complere nec per xprianos iudicem esse rectores prouinciarum inter iudeos et xprianos adiri debere mancipia uero xprianiani aeclesiis sociata¹
- c.23 xxii iudeos qui pro necessitate non deuotione mentis uel religionis per subreptionem dispendia cupiunt euitare propriae religioni reddantur²
- c.24 xxiii iudeos proibet militare xui contraria factos iubet. futuros fieri uetat quodsi scolares discingendos aduocatos fieri iubet curialesque fieriⁱⁱ

¹ H, M: ut] ibi, factas

² ms: religionis [ad]

ⁱ magistrianos M: *CTh* agentes in rebus

ⁱⁱ factos M: *add.* milites retineri

- c.25 xxiiii iudeorum sinagogas neque passim aut auferri aut incendi et pro sinagogis eorum ereptis a xristianis alia loca uicaria dari donaria saltem si necdum dedica sunt praepit reuocari quod si dedicata sunt pretium eis dari
- c.26 xxu similis primae
- c.27 xxui iudeos nouas facere sinagogas non liceat ueteribus reparatis aut ab ereptione saluatis
- c.28 xxuii samaritanorum iudeo[] liberi si conuersi et babtiziati fuerint ea eis deferatur hereditas aut quam pro uirili portione suscipere poterant aut quod eum contigere poterat ab intestato libertatesque manere in eadem si seruatum fuerit iure numerum definitum quodsi aperte dinumerat gradibus superioribus inferiori ut si documentis parentes eorum sibi ingestam iniuriam conprobauerint falcidiam eis debere concedi¹
- c.29 xxuiii pateres quos iudei uel uulgo uocant canonem a sinagogis acceptum sacro aerario inferre debere in primo anno in secundo a palatinis secundum ritum patriarkarum suorumⁱ

SCTh 16.9 *Ne Christianum mancipium Iudaeus habeat*

- c.1 xxxuiii mancipium cristianum cuiuscumque sectae circumcisum a iudeo libertatem adipiscatur
- c.2 xxx superiori similis si iudeus cristianum comparauerit mancipium fisco societur si circumciderit et damnum pretii poenaque plectatur quodsi catholica omnia ab eo auferantur
- c.3 xxxi iudeis licere cristianum habere mancipium salua tamen religione haec superiori contraria
- c.4 xxxii superiori contraria seruum cristianum iudeum neque habere neque in dotem dare
- c.5 xxxiii superiori similis

SCTh 16.10 *De paganis sacrificiis et templis*

- c.1 haec inutilis est
- c.2 ii sacrificia demonibus gentium fieri uetat
- c.3 iii templa paganorum extra muros custodiri debere

¹ ms: samaritano[s]'rum'; H: iudaeorum M: iudeorum

ⁱ in secundo H, M: hic differt summ. a constitutione

- c.4 iiii haec iubet claudi templa omnium paganorum sacrificiis interdictis uel repertis proscribantur capitibus anputatis.¹
- c.5 u contra magentium scripta est paganorum autorem qui nocturna sacrificia celebrabat ut tam *se* abstineat²
- c.7 uii superiori similis sed hoc iubet ut neque per diem neque per noctem sacrificium exhibeat.
- c.8 Iuili festo die aut spectaculorum propter statuarum ita debet ita templi foribus introire unusquisque ut nullus in[quietare]³ audeat³
- c.9 uiiii aruspices proibetos[---]
- c.10 x iudices xv libras auri multandos pariter uero officium eius consulares sena pondo officii[um]que pariter illi autem scientes scriuerint non / [---]int indices non contestauerint praesides quaternas similiter cum officio suo⁴
- c.11 xi hic de iudicibus loquitur qui tempore administrationis suae sacrificauerit xv libras auri multandum
- c.12 xii haec generalis est proibens omnem id[olorum] culturam licer[e] unumquemque publice [accusare] q(ue) ut si in agro [suo fe]cerit fisco so[cietur si] in alieno [sacrificandi genus tentauerit] xxv libr[arum ---]⁵

¹ ms: proscriba'n'tur

² ut tam *se* H: ut tam (?) se M: <---->

³ ms: debet 'ita'; H, M: introire, inquietare

⁴ ms: 'scriuerint'; H, M: officiumque; H: non] pro..... ne. iudices M: non] pro <-----> ne iudices

⁵ H, M: idolorum, licere, accusare; H: suo fecerit, societur si, sacrificandi genus tentauerit M: suo fecerit, societur si, sacrificandi genus tentauerit; H, M: librarum

SUMMARIA ANTIQUA CODICIS THEODOSIANI

(ex fragmentis Taurinensibus)

d'après l'édition de P. Krüger,
Codicis Theodosiani fragmenta Taurinensia,
Abhandlungen der
Königlichen Akademie der Wissenschaften
zu Berlin, 1879,
Phil. und hist. Klasse Abh. II
(Berlin 1880)

Note sur le texte

Dans les dits *fragmenta Taurinensia* du Code Théodosien se trouvent aussi quelques gloses. Il s'agit d'un manuscrit du Code Théodosien, écrit dans une onciale du début du VIe siècle, qui a été utilisé de nouveau au VIIIe siècle à Bobbio. Selon Lowe l'origine du manuscrit est très probablement l'Italie. Dans les marges on trouve quelques gloses dans une petite onciale cursive pleine d'abréviations. Elles contiennent souvent des renvois simples et ressemblent aux gloses de S2 dans le ms. Vat. reg. Lat. 886. C'est Krüger qui nous a fourni une transcription complète, avec les gloses. Les fragments sont perdus en 1904 à cause d'une incendie à la Bibliothèque de Turin.¹ Nous donnons une copie de l'apographum de Krüger de ces gloses, accompagnée de l'interprétation de Mommsen.² Il faut se rendre compte que probablement les lacunes ne sont pas des lacunes véritables, mais qu'elles sont dues au fait que Krüger ne pouvait pas lire le palimpseste. Il lui manquait, contrairement au texte des constitutions, un modèle pour vérifier la lecture incertaine.

¹ Pour la description et une bibliographie complète v. CLA IV 440.

² *Theodosiani libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri Th. Mommsen*, Vol. I Pars prior, Prolegomena, Berolini 1904, p. XLII: à base de l'apographum de Krüger.

ad CTh 1.2.R (fol. 1 Verso):

INSPUDULTUM SUM EXEMPLUM GRAEG. V.	TACUL ?? II DE I M P C TION	{ uni p̄u idultum secun? } d(?)um exemplum { n graeg lib u
--	---	--

[---]in p(ro)u() i(n)dultum/ [---]sum exemplum/ [---]n graeg() lib(ro)
 .u.¹

ad CTh 2.8.26 (fol. 5 Verso):

A T I T I O N E S F I L L O S P O R O T O N E S S U P F A P S A C T I O N I S I I I T U L T I M A P A N D O A U R I I I I I I E N A N D E P A C T O A N	X X V I I D A A I O B Q U O I U D Q U I D A I M O D I S I C E T E R A ? ? ? ? ? V I I I I D I M P C O N A C T I O N I	{ a i(?) e) i gnes fi llo s p oro pnes sup t o ni f ap sac gni iii t) ultima pando a ur iib III enan de pacto a
--	---	--

[---](tio)nes fi/ [---]llo s p(ro) oro/ [---] (con)nes sup/[er- ---] t
 (constitutio)ni/ [---]f ap(ro) s ac(tio)nis/ [---] iii t(ituli?) (constitutio) ul-
 tima/ [---]pando a ur/ [---] lib() iii enan/ [---] de pacto

¹ graeg: (codicis/corporis) Gregoriani?

ad CTh 3.5.10 (fol. 6 Verso):

ter δ

$\left. \begin{array}{l} \text{oc}^{\circ} \text{ ia} \bar{q} \bar{e} \text{ et posterior} \\ \text{N T I}^{\circ} \text{ V} \end{array} \right\} \text{X} \overline{\text{m p p p}} \quad \left. \begin{array}{l} \text{oc}^{\circ} \text{ ia} \bar{q} \bar{e} \text{ et posterior} \\ \text{n (vel u) t i} \bar{s} \text{ v} \end{array} \right\}$

....oc con(stituti)o ia(?) q(uae) e(st) et posterior |u (vel n) t(it.) i
con(stituti)o V (Mommsen ad CTh 3.5.10)

[---]o c(onstitu)(tio) ia q(uae) e(st) et posterior/ [---]n t(it.?) i (constitu-
tio) u

ad CTh 4.6.5 (fol. 8 Verso):

$\left. \begin{array}{l} \text{ae ca c}^{\circ} \text{ i n f r a q u a d r a} \\ \text{o p e t i t l e g i t u r i n l i b} \\ \text{e q u a} \\ \text{ii} \end{array} \right\} \text{XU} \quad \begin{array}{l} \text{CONS} \\ \text{CIPIT} \\ \text{RATU} \\ \text{CIPIT} \end{array}$

$\left. \begin{array}{l} \text{gr}^{\circ} \text{ ae ca c}^{\circ} \text{ i n f r a q u a d r a} \\ \text{o (vel m vel s) p e t i t l e g i t u r i n l i b} \\ \text{e q u a} \\ \text{ii} \end{array} \right\} \text{XU} \quad \begin{array}{l} \text{m}^{\circ} \end{array}$

[Gr]aeca constitutio infra qu(?)ad(?)r(?)a(?) | ... conpetit leg(?)it(?)u(?)r(?)
in(?)l(?)ib xu** |e qua m(?) ii (Mommsen ad CTh 4.6.5)

[---]aeca c(onstitu)(tio) infra quadra/[---](con)petit legitur in lib(ro) xu/
[---] ii m¹

ad CTh 9.1.15 (fol. 29 Verso):

$\text{XU} \overline{\delta \text{AAA}} \quad \text{accusari p}^{\circ} \text{a}^{\circ} \text{r}^{\circ} \text{ q. p} \quad \text{δ ICAT}$
 $\text{accusari p}^{\circ} \text{a}^{\circ} \text{r}^{\circ} \text{ q. p} \quad \text{LUSTI}$

[---] accusari par q(ue)p

¹ quadra[gesim-]?

ad CTh 9.1.19 (fol. 29 Verso):

<p>pop l r sei xreb lem</p>	<p>τ ε μ σ υ ρ C I A F U C I D A T I S F I</p>	<p>} on l r sei xreb</p>	<p>an... lem</p>
---------------------------------	--	--------------------------	----------------------

[---].on l r sei xreb an/ [---] lem

ad CTh 9.20.R (fol. 31 Recto):

[iviliter crim]

uictus ciuiliter crim[inaliter ---]¹

ad CTh 9.24.1 (fol. 32 Verso):

<p>~ N MULIERES TESTIMONIUM DICERE N̄ POSSE</p>	<p>1) m̄ p̄ co pect ex ei U O B I I U D I C</p>	<p>n̄ mulieres testimonium dicere n̄ posse</p>
---	---	--

n(ota?) mulieres testimonium/ dicere n(on) posse

ad CTh 9.34.9 (fol. 33 Recto):

<p>ENDERITAUTDIS RINUENTUM OCNOUERITNA</p>	<p>PROFITERIDICEREIN</p>
--	--------------------------

profiteri dicere in[---]

¹ *suivi par, par exemple, agere possit.*

W.M. Lindsay

The Notae Iuris of Vat. Reg. 886

(publié dans: Mélanges offerts à M. E. Chatelain,
15 Avril 1910, Paris 1910, p. 155-162)

W. M. LINDSAY

THE NOTAE IURIS OF VAT. REG. 886

The marginal summaries of Vat. Reg. 886 (Codex Theodosianus, written in half-uncials), omitted in the Berlin edition of the Codex Theodosianus, have been published, very inaccurately (see Winstedt in *Class. Phil.* 1,399), in the "Studi Senesi" III-V (Siena, 1887-9), under the title "Carolus Manentius: Antiqua Summaria Codicis Theodosiani ex codice Vaticano iam primum anno MDCCCXXXIV a Gustavo Haenelio edita cum codice Vaticano singillatim noviter collata". These marginalia abound with Notae iuris, of which I made as full a collection as I could in a short visit to Rome last year. In the following list I omit capricious and occasional suspensions, such as karthäg "Karthaginis" (ad x 1 30, 32), as well as such common epigraphic symbols as KL (or KAL), with oblique cross-stroke through L, "Kalendae"- "arum", etc. Since the form of the letters and the position of the contraction-strokes often change with a change of scribe, I have sacrificed to typographical convenience the exact reproduction of most of the symbols. A letter is often suprascript in these marginalia for the sake of saving space merely, e. g. genrale (fol. 70 v., where the third syllable of the word begins a new line), suffrago (fol. 227 v., in the middle of a line). This practice must have been productive of error in transcription.

ā 'aut', passim. Ad xii 1, 33 (si XII iugerum sint possessores... sin minus .a. xxv iugeribus habuerint) the Preposition 'a', in its late Latin use after a Comparative, is apparently meant. (Or 'agri'?)

Ad xii 1, 102 (contra eos qui sunt ā obnoxii curiae non valere) is the symbol inserted in error?

Ad xi 30,64 (si ā infirmitate praegravetur ā iudex) 'aut' is probably meant in both cases, but the double 'aut' is an error of the scribe, or perhaps of the corrector, who has intervened here.

ān 'ante', frequent.

āp 'apud', passim.

app 'appello', etc., 'appellatio', etc., e. g. ad xiii, 30, 51 *appellationem*; ad xi, 30, 56 *qui appellationem offert... quodsi poenituerit appellatio*; ad xi, 30, 58 *appellare*; ad xi, 30, 63 *appellationis*; ad xi, 30, 68 *appellari*; ad xi, 36, 3 *appellans* (?)

āt 'autem', passim.

b̄ 'bona', '-nis', etc. (e. g. ad x 8, 5 b̄ 'honorum', with, apparently, the 'um'-symbol.)

c̄ 'causa', '-ae', etc. (e. g. ad xi 30,9 *causam*; ad x 4,3 in *criminalibus causis*; ad x 9,3 *cumcausis omnibus*). Also c̄s 'causas' (eg. ad xii 1,23), c̄is 'causis', c̄m (also .c. n, e. g. ad xi 30,16) 'causam', cr' 'causarum' (e. g. ad xi 30,11), etc.

c̄om 'comes', '-itis', etc. (but sometimes .c., e. g. ad xi, 30,45) where the .c. rp̄ of the marginalia repeats the AD PELAGIUM C(omitem) R(erum) P(riuatorum) of the heading of the law. Hence c̄omp 'c. privatarum' (e. g. ad x 3,7; x 8,2, and c̄om rp̄ (e. g. ad xi 30,49).

c̄ons 'consul', '-lis', etc.

c' 'cum' (also in 'quicumque', etc.), passim.

ġ 'constitutio', '-onis', etc., passim.

ς and ζ 'contra', frequent (Also 'contro-' in '*controversia*', (e. g. ad xi 30,55). Also expressed by the 'con' symbol followed by the 'tra' -symb l (see below).

ϣ 'dicit', e, g, ad ix, 42, 16; ad x, 1, 16; ad xi 30, 49; ad xii 1, 2. Not unlike, but with the oblique stroke crossing the middle of the letter, is the symbol for 'die' (ad xii 1, 53).

diāc, diā 'diaconus', '-ni', etc.

dn̄s 'dominus', dnī 'domini', dnō 'domino', etc. Also dōmns 'dominus' (e. g. ad x 10, 27).

ē 'est', ēē 'esse', ēēt 'esset', etc., passim. Hence idē 'id est' (e. g. ad x 1, 6; ad xi 31, 9).

e N̄ 'enim' (e. g. ad xii, 1, 22); but also wanting the e (ad xi, 36, 19 in *nona enim de debitoribus locutus est, hic de rationes non reddentibus*).

ēpscm 'episcopum' (e. g. ad xi, 36, 20. Also ēpsm, e. g. ad xi, 39, 8); ēpscōs 'episcopos'; ēpscalis 'episcopalibus', etc.

ēt 'etiam', passim.

fīdc 'fidei commissum', '-i', etc., sometimes fc̄ (e. g. fol. 102 r).

h' 'hoc' (e. g. ad xii, 1, 59 nec *hoc* nec illud; ad xii, 1, 104).

h̄h̄ 'heredes', h̄h̄b̄ 'heredibus', etc., frequent.

† 'inter', passim.

'id est' (see 'est').

imp̄ 'imperator', '-ris', etc., passim.

k̄ap̄ 'kapitulum', '-li', etc., e. g. fol. 65 v in tertio *kapitulo* (or *capite*?).

m̄aḡ 'magistratus', '-ui', etc. (e. g. ad xii, 1, 29). But ludim̄aḡ 'ludimagistros' (ad xiii, 3, 10).

m̄ 'modo' passim. Sometimes 'modum' (or else 'modo' by error for 'modum'), e. g. q. madm̄ 'quemadmodum' (fol. 110 r, etc.).

Ḃ 'nam' (also in 'personam', etc.), passim.

n̄ 'non', passim.

Ḃ̄ 'nihil', passim.

Ḃ̄̄ 'nisi', passim.

(On the monogram of N and I as symbol of 'enim', see above, s. v.).

n̄̄ 'nunc', passim.

n̄̄̄ 'nota' (Imperative of 'notare'), passim. (The marginalia in which this symbol appears are not however the marginal summaries.)

num/o 'numero'.

ō̄ 'oportere' (e. g. ad xi 30,36, xii 1,66, etc.). Often ō̄re (e. q. ad xii 1,77; ad xii 1,87).

We seem to find ō̄ 'oportet' ('-teat'), ad xiii 3,5 doctores quales esse ō̄ insinuat.

p̄̄ 'praé', passim.

'privatus' (see under 'res', 'comes').

'praetorium' (see under 'praefectus').

publicus' (see under 'res').

praefectus' (see below, s. v.).

p̄̄̄ 'post' passim. Also for 'pos' (e. g. *possessio, possum*).

ꝑ 'per' passim.

ꝑ̄ 'pro', passim. The first two syllables of 'proprius' are often expressed by this symbol followed by the 'pri'-symbol (see below).

ꝑ̄t̄ 'patrimonium' (also ꝑ̄t̄ m, e. g. ad xii, 1, 49), 'patrimonialis' (ad x, 10, 24 possessiones templorum reipublicae vel *patrimoniales* (?), quae subtractae sunt de isdem).

ꝑ̄c 'pecunia', '-ae', etc. (e. g. ad xii, 1, 6).

ꝑ̄ 'potest' (e. g. ad xi, 30, 36) Ad xi, 30, 11 (prohibet omnes proponere quod probare non ꝑ̄) does the symbol mean 'possunt'? Or should 'probare' be 'probari'? The words of the law are 'quod quis probari posse desperet'.

ꝑ̄t̄ (sometimes ꝑ̄t̄est) 'potestas', '-tatis' etc. (e. g. ad ix, 43, 1 *potestate*).

ꝑ̄f (and ꝑ̄f̄) 'praefectus', '-ti', etc. Also ꝑ̄f̄is 'praefectis', ꝑ̄f̄os 'praefectos', etc. Also ꝑ̄f ꝑ̄ 'praefectus praetorio'; ꝑ̄f ūr, 'praefectus urbis', sometimes written ꝑ̄f ū (e. g. ad xi 30, 67) and ꝑ̄ū (e. g. ad. xi 30, 13 non ad principem sed ad *praefectum urbis*; ad xi 34, 2).

ꝑ̄r̄ 'presbyter', '-ri', etc., e. g. ad xii 1, 49 *presbyteris*.

ꝑ̄ꝑ̄ and ꝑ̄ꝑ̄ 'propter', frequent.

ꝑ̄ꝛ 'proconsul', '-lis' etc.

ꝑ̄c̄ 'procurator', '-ris' etc. (e. g. ad x, 1, 17 *procuratoris*; ad ix 42, 20 *procuratore*; ad xii 1, 20 *procuratores*); ꝑ̄c̄ ꝑ̄ 'procuratoribus' (e. g. ad xii, 1, 6).

ꝑ̄ū, ꝑ̄roū 'provincia', 'provincialis' (ad ix, 23, 1 ut neque pecunias vendendi causa ab aliquo conflentur *provinciali* (?) et ut sit custodia itinerum), ꝑ̄ūs 'provincias', ꝑ̄uis 'provinciis', ꝑ̄ulēs 'provinciales', ꝑ̄ūꝑ̄ and ꝑ̄ulīꝑ̄ 'provincialibus', etc. ꝑ̄roū (see below, 'ut').

(For 'proprius', see under 'pro').

ꝑ̄ūb 'publicus', '-a', '-um', etc. Also ꝑ̄ūbl, ꝑ̄ūbc, ꝑ̄ūbc.

q̄ 'que', passim. Hence q̄. m 'quem', frequent.

q̄̄ 'quae', passim. Also q̄ē sometimes and (by error) q̄ (e. g. ad x 1, 8).

ꝑ̄ꝑ̄ 'quam' passim. The flourish at the top of the cross-line is often omitted. Ad x 1, 6 (ut intra annum quisque experiatur) this symbol (wanting the flourish) denotes

'que' (by error?). When doubled, 'quamquam' is denoted (e. g. ad xii 1, 52 *quamquam* res comparaverunt).

q̄ 'quod', passim.

q̄^a 'qua' (also in 'aequalis', etc.), frequent. On the use (by error?) of this symbol, for 'quia', see below. Ad xii 1, 106 (curiales honoribus perfunctos q̄ debent patriae persolvant) 'qua', in its late Latin use for 'quae', is, I think, meant.

q̄ⁱ 'qui', passim. Ad xi 36, 31 'officium... q̄ confessos debitum appellare permisit' corresponds to 'officium quod rettulit provocare convictos vel appellare confessos', in the law itself.

q̄^a 'quia', e. g. ad x 10, 29 *quia* non debet; ad xi 39, 8; ad xii 1, 65. Also q̄^a. Also q̄^a (by error?), e. g. fol. 107 v.

A symbol resembling the carolingian 'quia'-symbol occurs sometimes in phrases like this (cf. Winstedt in Class. Phil. 1, 402): ad xi 36, 30 *similis? nonae (vel-na) est, sed hic absolute de debitoribus iussit et xxx tituli similis est legi vii et xx*. It should mean something like 'constitutio'. Perhaps 'ordinatio' is meant; and the letters really are OR in ligature: I noted elsewhere (ad xiv 1, 1) the shaftless form of *r* after *o*.

q̄^b 'quibus', frequent. Sometimes the letter *i* is written above. Sometimes the first syllable is written in full, and the second is expressed by *b* with the oblique cross-stroke.

q̄^s seems to denote 'quoties' ad x 15, 4 *haec lex iudicibus data est ut, quoties causa fisci geritur, probatos causidicos tribuant*. The words of the law are 'ut privatae rei nostrae, quotienscumque aliquas vel denuntiaverit vel exceperit actiones, idoneos tribuant advocatos'. Similarly, I think, ad xi 39, 6 q̄^s *scriptura (corr. — am) dicitur falsa (corr. — am) esse*.

q̄^r 'res' (also in 'restituo', 'possessores', etc.), passim, etc. The capital form of the letter is often used. This symbol is used (by error?) for 're', ad xi 30, 11 *pro qua re instrumenta causarum in iudiciis proferre necesse est*. Also (by error?) for '-rum', ad xiv 3, 3 *pistorum (vix-ris) casas*. It seems to represent 'responsa' ad xii 1, 50 (*quattuor responsa reddidit*); but the opening words stand in rasura.

R̄ 'rem' (also in 'possessorēm', etc.), passim. Ad xii 1, 84 *desertoR̄* seems to be 'desertores'; it can hardly be 'desertorem'!

r̄^p 'res privata' (in all cases) e. g. *reprivatae*, ad x 10, 14. Similarly reip̄ 'rei privatae', e. g. ad x 10, 15.

'res publica' (in all cases). Similarly reip̄ 'reipublicae', e. g. ad xi 31, 2.

The awkwardness of the Notae Iuris is clearly seen in this symbol, as it appears,

for example, ad xii 1, 16 fugiens magistratus honorem, si pertinacia permanserint, ordinati ipsorum bona capiant... simili modo in omnibus qui fugiunt rei[̄] functiones. Only a reference to the words of the law can show us that 'rei publicae', and not 'rei privatae', is meant.

s' and s' 'sed', passim.

s̄ sunt', passim.

s̄ 'sint', e. g. ad xii 1, 49, etc. Similarly p' s̄ 'possint', e. g. ad xii 1, 29 quo possint expensas... restituere.

scaē (etc.) 'sanctae', (etc.), frequent.

sent̄ 'sententia', '-ae', etc. (e. g. ad xi 30, 50). Also sen̄ (e. g. ad xi 36, 17). Also sentent̄ (e. g. ad xi 36, 23).

signf̄ 'significat' (e. g. ad xi 36, 1).

sim̄ 'similis', '-li', etc., e. g. fol. 20 r. *similis* infra tituli xxvi... constitutioni (written in full on fol. 23 r. *similis superiori*); fol. 129 v. nota *similem* eodem libro tituli v constitutionem.

so ʒ 'solidi', '-dorum', etc. Sometimes the capital form of *l* is used.

sp̄ 'spectabilis', '-li', etc., e. g. fol. 20 r. sive *spectabilis* sive clarissimus.

ss̄ 'suprascriptus', '-ta', etc. Also ssis̄ (etc.) 'suprascriptis' (etc.), e. g. ad x 10, 25. Possibly also 'superius', e. g. ad. xiii 1, 15 potentem defendentem negotiatorem ss̄ dictum ad solutionem constringi praecipit. Hardly also 'superior', '-ris', etc., e. g. ad x 4, 2 quod nunc ablatum est per *superiorem* (*suprascriptam*?) constitutionem divi Iuliani'.

Ƨ 'ter' (also in 'tertius', 'similiter', etc.), passim.

t' 'tum' (also in 'additum' etc., and even with the ligature of N and T in 'tantum' ad xii 1, 44; 'quintum', ad xii 1, 93), passim. On the use of the same symbol for the syllables *tur* and *tus*, see below.

τ̄ 'titulus', '-li', etc., passim.

t' 'tunc', passim.

Ad xiv 3, 5 tem (written without contraction-stroke, for 'tempore') is probably a mere error.

tēst 'testamentum', '-ti'; etc., e. g. ad xi 36,26. Also tes, e. g. ad ix 43, 1.

t̄m 'tamen', frequent. Ad xii 1, 75 (xi et xii similis. adclamatione (ex concl-) t̄m civium si probati fuerint laborasse, honores, quos meruerint, sortiantur) 'tamen', not 'tantum', is, I think, meant.

īns 'trans' (see the syllable symbol 'ra', below).

ū 'vel', passim.

'ver' (also in 'verum', 'accusaverit', etc.), passim. Ad xii 1,55 it denotes 'verum' (by error?)

'ut', passim. In this symbol the horizontal stroke properly stands above the second shaft of the letter. The symbol may therefore be called a ligature of *u* and *t* (*T*) like the well-known ligature of *N* and *T*.

ū̇ 'vero', passim.

uxis̄ (etc.) 'uxoris' (etc.), e. g. ad xii 1, 124; ad xiv 3, 2.

xpī 'Christi-' (in 'Christianus', etc.)

Syllable-Symbols.

d Final *m* may be expressed (really in ligature) by a wavy stroke above the preceding vowel, e. g. fol. 183 r. 'opinionem' (at the end of a line).

'con'. The reverted *c*-form is not so common as the form shown in the symbol of 'constitutio' (see above).

'am' (see 'nam', 'quam', above).

bus' (see 'us').

em'. Like R' 'rem' (see above) is d' 'dem' (e. g. ad xii 1, 29 'eisdem') and N' 'nem' (e. g. ad xii 1, 74 'electionem'; ad ix 42, 14 'mentionem'; ad ix 42, 15 'donationem', etc).

'er' (see 'numero', 'per', 'ter', 'ver', above). As common as 'ter', 'ver', 'per' are *ḃ* 'ber', *ḟ* 'fer', *ʎ* 'ser'.

'or' (see 'uxor', above).

ra', e. g. f' 'fra', g' 'gra', i' 'tra'.

're', e. g. c' 'cre', g' 'gre', t' 'tre'.

'ri' e. g. ċ 'cri', ṗ 'pri' ṫ 'tri'.

'ro' e. g. ġ 'gro' ṫ 'tro' (e. g. 'patronos', ad xii 1, 61).

runt' (see 'um'),

9 'tio'.

'um' (see 'cum', 'tum', above). Very common is R' 'rum' (whence R' t' 'runt). Occasionally with the minuscule form of the letter, so that 'rum' and 'ri' are very similar in appearance.

'ur'. Often t' 'tur' the same symbol as denotes 'tum' and 'tus'.

'us'. Sometimes B' (e. g. ad. xii 1, 83 'duabus'); but usually *℥* represents 'bus'. Similarly *ry* is found for 'mus' (e. g. 'adstamus' fol. 81 r). Sometimes t' 'tus' (e. g. ad xii 1, 66 'exemplus'; ad xii 1, 74 'factus').
